DØMMESTRUP

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Nr. Lyndelse

Navn:	Navnetype:
Dømmestrup	-torp.

Bemærkninger:

Dømmestrup er nævnt første gang 1447-77 i formen Dømmestrup. Forleddet er mandsnavnet "dømir", som er dannet af verbet "døma", som betyder "dømme". Efterleddet er "-torp", som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

lo

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger regelmæssigt placeret omkring den Ø-V gående vej. Mod V deler vejen sig i to, og omkring disse to veje ligger 4 gårde spredt.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
- ☐ randby
- ☒ agerorientering
- ☐ engorientering
- ☐ skovorientering
- ☐ kystorientering
- ☐ åorientering

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning med tendenser til stjerneudskiftning.

d. Udflytning 1 gård.

- ☒ ved udskiftningen
- ☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med tunneldale og åse.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og grus og mindre forekomster af tørv og ferskvandsdynd, ler og sand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
- ☒ overvejende ager med større indhold af skov.
- ☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☒ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

Gårdene i byen fordeler sig på begge sider af vejen. Mindre grupper af nyere bebyggelser mod V og Ø hvor vejen spalter sig, og ligger dermed adskilt fra den oprindelige bebyggelse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

Dog er ikke alle udskiftningshegnene synlige.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☒ størsteparten opdyrket

Der er dog skovområder i dne N del af ejerlavet og engarealer på den S-V periferi bevaret.

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

STATISTIK

Areal: 687 ha, heraf opdyrket 1688: 48%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	100	123	121	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17	9	17	18	18	25	25
Huse:		4	3		7		
Huse m/ jord:				1		13	23
Huse u/ jord:				4			15
I alt:	17	13	20	23	25	38	63

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(53)	1664	5	9	3	5,9
(39)	1688	6	4	8	6,8
	1844	13	12		
	1903	17	8	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	132	197	256
Børn:	55	85	109
I alt:	187	282	365

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					1		16	3
1844	18	7				2	7	4
1903	25	38						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 687 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 48%. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 123 tdr. og i 1844 tilsvarende til 121 tdr. htk. I forhold hertil er landgilde-hartkornet fra 1664 påfaldende lavt. Byen havde 3 årig rotation men 4 vange. Landsbyen var i senmiddelalderen domineret af gejstlige besiddere. Dalum Kloster ejede i 1533 13 gårde og 2 huse, medens Odensebispen havde 2 gårde. Endnu i 1616 besad nabogården Søby-Søgård kun 1 gård i byen, men inden 1664 erhvervedes kronens andel, således at Søby-Søgård da ejede 16 af byens 17 gårde, medens den indensogns hovedgård Bramstrup ejede den sidste. I 1802 var de 2 godser fortsat lodsejere i byen, der da bestod af 17 fæstegårde, 1 selvejergård, og 11 huse. Overgangen til selveje foregik for 3/4 af gårdenes vedkommende inden 1844.

Gårdtallet er stabilt fra 1511 til 1802, hvorefter overgangen til selveje medfører en stigning i normalt omfang. I forhold til gårdtallet er hustallet i hele perioden forholdsvis beskedent. Befolkningsvæksten fra 1787 til 1901 er af normal omfang.

Gårdene var i 1688 i gennemsnit forholdsvis store, men fordelte sig i øvrigt over et bredt hartkornsinterval, der synes ikke at være foretaget egaliseringer.

Ejerlav: Dømmestrup

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:	X	Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af vikingetidsnavnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelige slyngede-vejby type i en forholdsvis regelmæssig form. Byen har 4 vange, men treårig rotation.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i middelalderen af gejstlige besiddere, mens den i 1600 og 1700-tallet fulgte den indensogns hovedgård Bramstrup og nabohovedgården Søby-Søgård, uden at dette dog sætter sig markante spor i landsbystrukturen. Overgangen til selveje følges af vækst i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en træg og ikke særlig typeren udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er forholdsvis godt bevaret.

2) Kulturlandskabet. Udskiftningshegnene bevaret i stor udstrækning. En del våd- og skovområder bevarede.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: Enkelte frilagte gårdtomter.

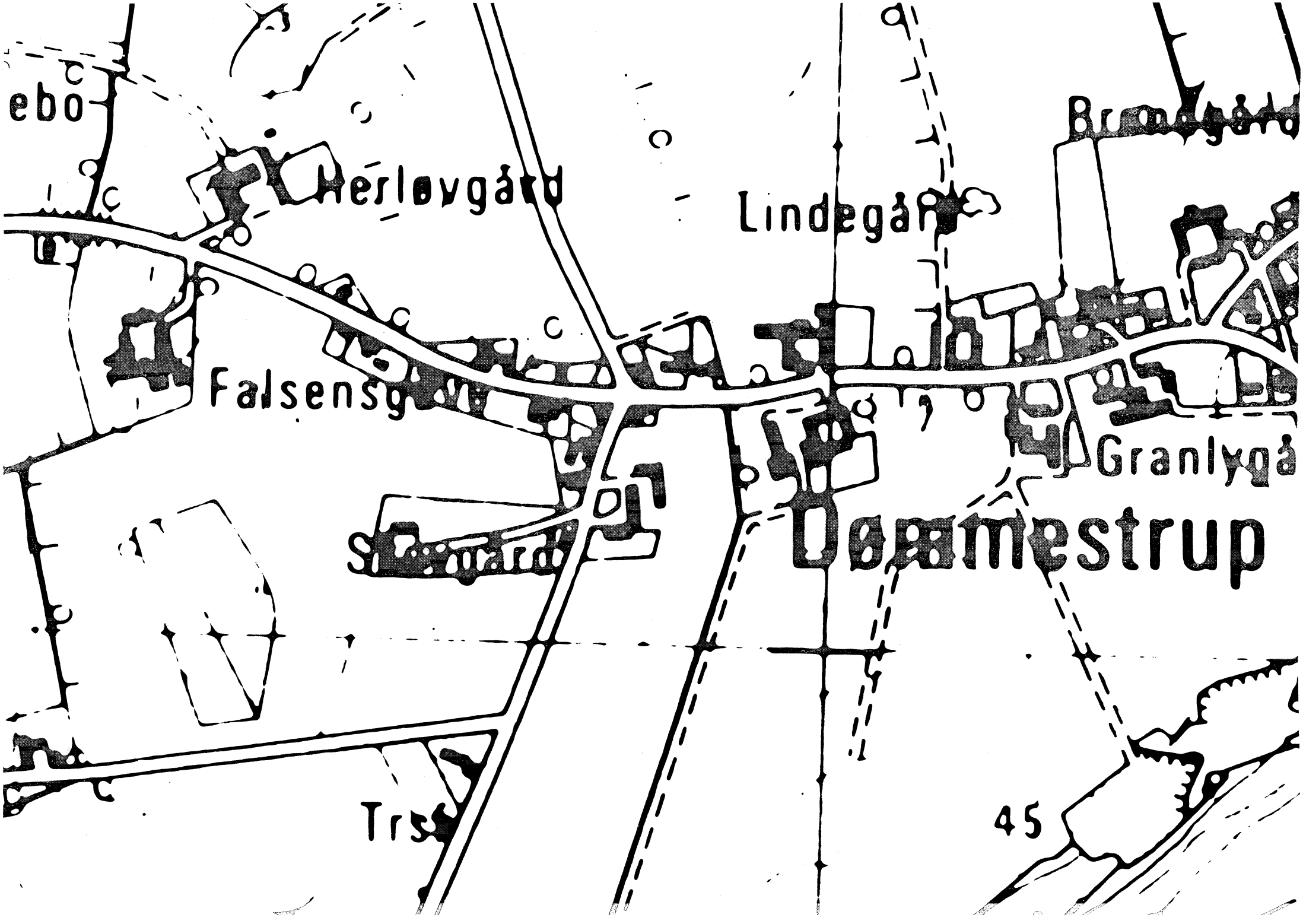
ebo
Herlevgård
Lindegård
Falsensg
Granlyg
Tr
45

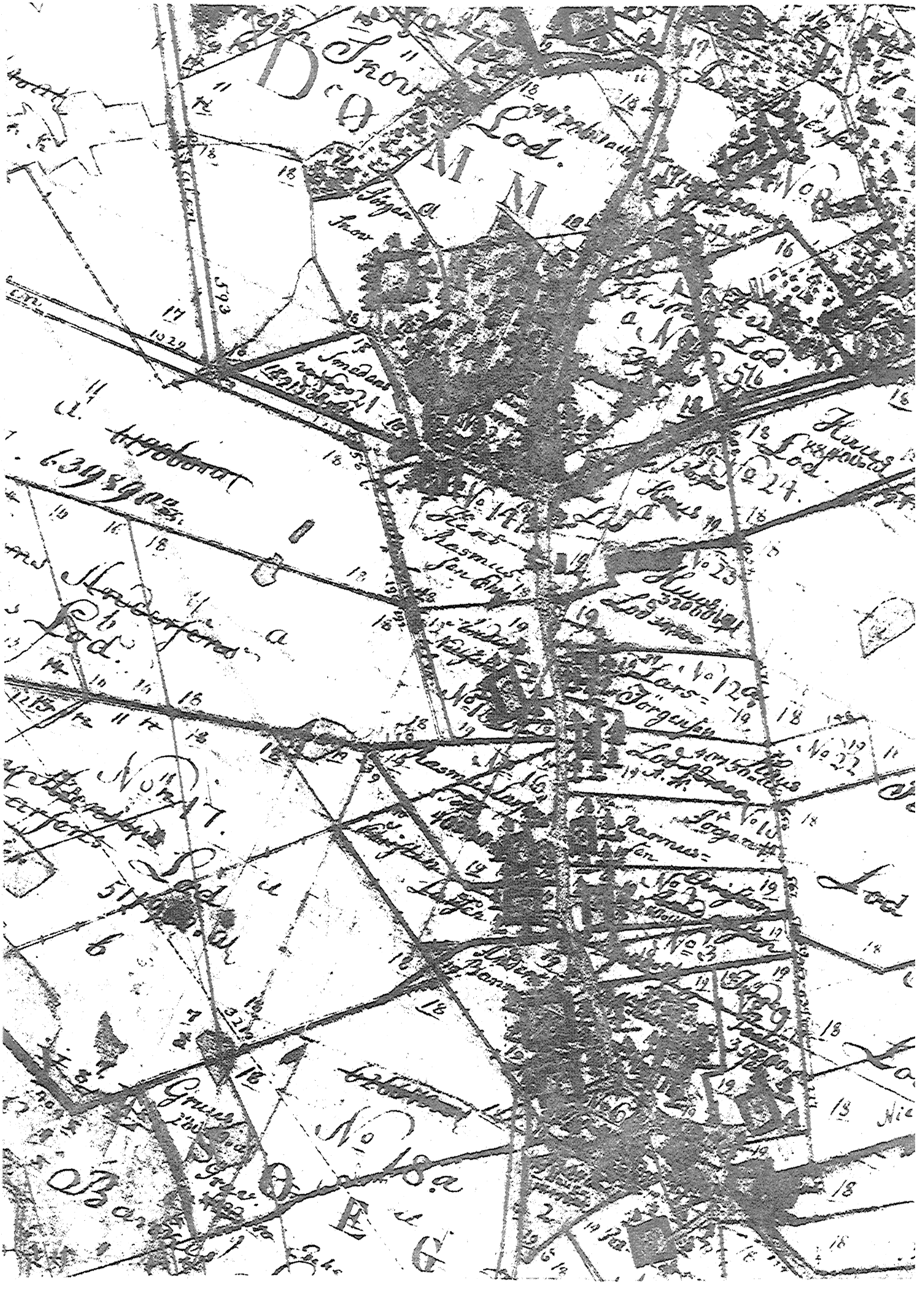

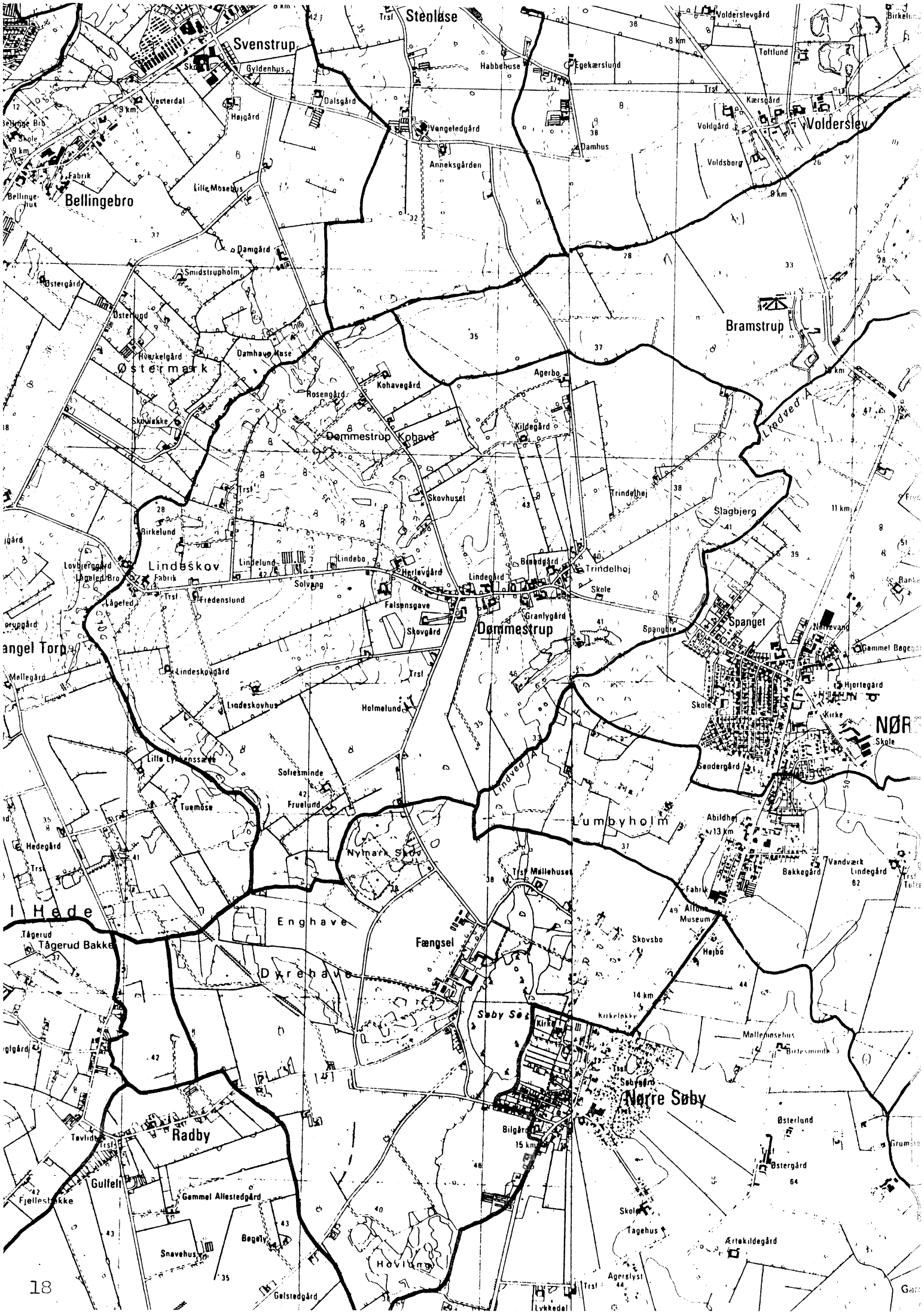
Svenstrup
Stenløse
Bellingebro
Voldersley
Bramstrup
Østermark
Dømmestrup Kohave
Lindeskov
Dømmestrup
Spanget
Lumbyholm
Fængsel
Enghave
Dyrehave
Nørre Søby
Radby
Gulfelt
Tågerud Bakke
Nymark Skov
Lindved Å
Damhus
Anneksgården
Vangeledgård
Dalsgård
Egekærslund
Habbehuse
Tottlund
Kærsgård
Voldsborg
Damgård
Smidstrupholm
Agerbo
Kohavegård
Rosengård
Kildegård
Trindelhøj
Slagbjerg
Skovhuset
Birkelund
Lindelund
Lindebo
Herlevgård
Blomgård
Lindegård
Granlygård
Skovgård
Fredenslund
Solvang
Lindeskovgård
Lindeskovhus
Holmelund
Møllehuset
Skovsbo
Højbo
Bakkegård
Lindegård
Sandergård
Hjortegård
Kirke
Skole
Bilgård
Østergård
Tagehus
Ærtekildegård
Gammel Allestedgård
Snavehus
Gelstedgård
Lykkedal
Agerslyst
Tuemose
Fruelund
Hedegård
Tågerud
Tavlid
Fjellesbakke
Begely
Høvlung
Møllehuset
Fabrik
Allinge Museum
Vandværk
Abildhøj
Gammel Bøgeallé
Nørrevang
Spangbro
Lågeled
Lågeled Bro
Lovbjerggård
Møllegård
Sønder Torp
Lille Lyngenssøvej
Sofiesminde
Lille Mosebjs
Damhave Mose
Østergård
Skovlykke
Ø
Kirkeløkke
Møllemosehus
Birkesminde
Østergård
Grumstrup
Trsf
Skole
Kirke
Vandværk
Fabrik
Bro
Gl
Nørre
Søby Sø
Lindved Å
9 km
8 km
11 km
13 km
14 km
15 km

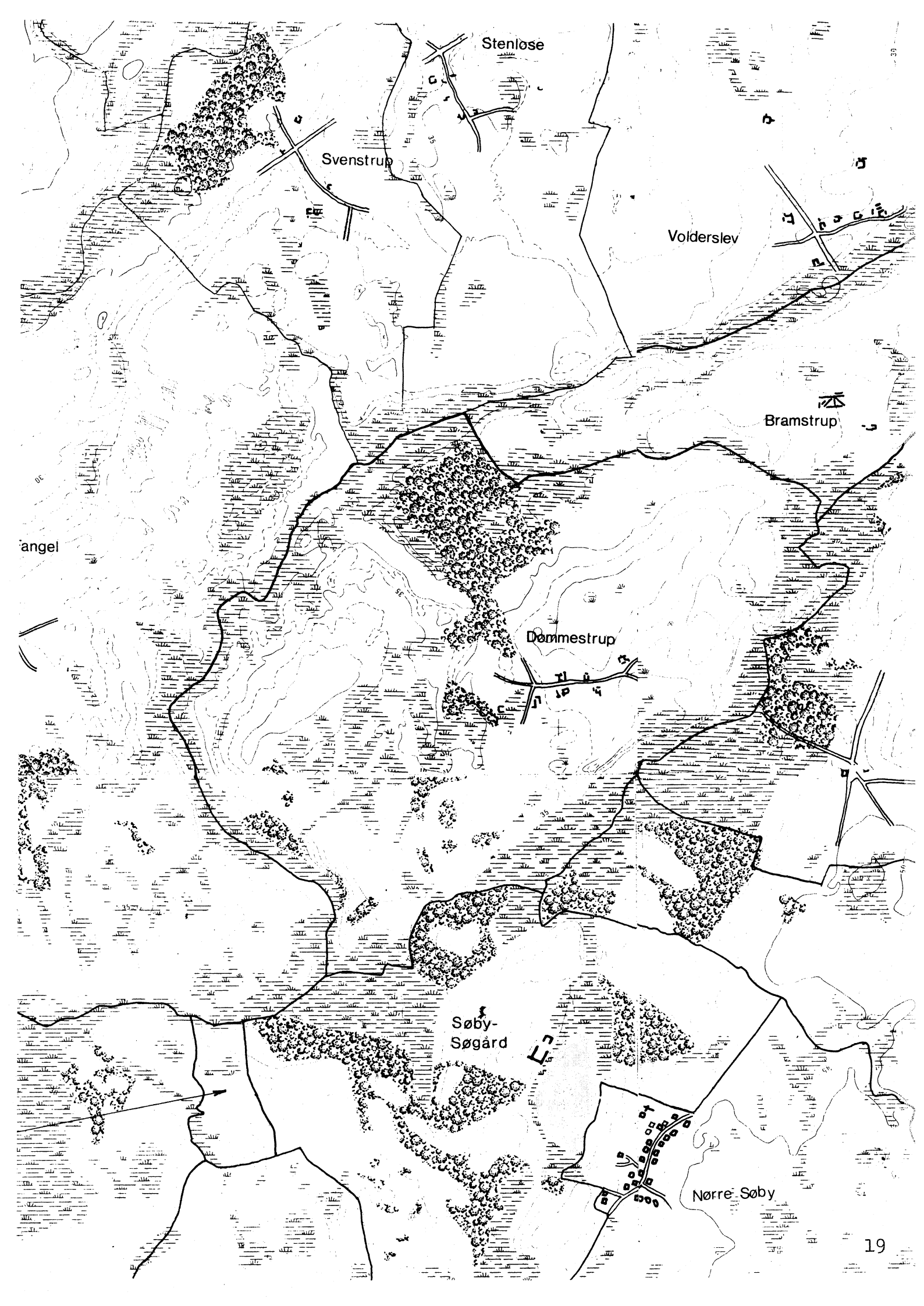
Stenløse
Svenstrup
Volderslev
Bramstrup
angel
Dømmestrup
Søby-
Søgård
Nørre Søby

FERRITSLEV

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Rolfsted

Navn:	Navnetype:
Ferritslev	-lev.

Bemærkninger:

Ferritslev er nævnt første gang 1474 i formen Færessløff. Forleddet er et personnavn af uvis oprindelse, som muligvis kommer af substantivet "fjor", som betyder "liv". Efterleddet er "-lev", som formentlig betyder "arvegods". Bebyggelsesnavne på -lev anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Ferritslev har tidligere været kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Ferritslev har der tidligere været en kirke, som befaltes nedlagt ved kongebrev 1555.

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby (!)

Bebyggelsen er meget usystematisk placeret langs en Ø-V-gående byga-
de. To af gårdene er placeret uden for den egentlige landsbytomt.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1794 figur: ? (Blok).

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen Alle gårde i den oprindelige landsbytomt.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med eks. marg. smeltevandsløb.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af alluv. ler og sand.

naturlig afgrænsning: Mod S, V og N.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af skov.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☒ opløst og nybebygget

Det har ikke været muligt at genfinde en eneste gård på sin oprindelige toft.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Et stort parcelhuskvarter er opført nord for den gamle landsbytomt. Mod syd og mod vest et bevaret skovparti.

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Rolfsted

STATISTIK

Areal:

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	204	108		

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		19	17	18	16	16	33
Huse:		7	7		9		
Huse m/ jord:						17	25
Huse u/ jord:							30
I alt:		26	24	18	25	33	88

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1–4 tdr. htk.	5–8 tdr. htk.	8– tdr. htk.	Gennemsnit
(53)	1664		3	14	12,0
(56)	1688	4	12	2	6,0
	1844	4	11	1	
	1903	29	3	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	114	127	272
Børn:	70	83	129
I alt:	184	210	401

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	3			11	4
1844	5	8				9	11	
1903	31	50					2	5

Udviklingsbeskrivelse:

Hele Rolfsted sogn opmåltes ved udskiftningen som et ejerlav, skønt Ferritslev tidligere udgjorde et sogn for sig og hørte til Vindinge og ikke Åsum herred.

Ferritslev takseredes i 1688 til 108 tdr. htk. I forhold hertil er landgilde-hartkornet 1664 overraskende højt. Ferritslevgård fungerede som adelig hovedgård sidst i 1500-tallet, men synes ikke at have fået jordene udskilt i særskilt enemærke. Et marknavn "Bonderup skift" vidner formentlig om en nedlagt middelalderbebyggelse. I 1688 havde Ferritslev 4 vange og treårig rotation.

I senmiddelaldren tilhørte 4 af byens gårde forskellige sognekirker, medens Odensebispen og Skt. Hans Kloster havde hver en gård. Blandt adelen var Hellerupgård dominerende besidder med 6 gårde og 4 huse i 1664. I 1802 var Hellerupgård stadig største lodsejer. Byen bestod da af 19 fæstegårde og 10 huse. I 1844 var kun 1/3 af byen i selveje, og endnu i 1903 var enkelte enheder i fæste.

Antallet af gårde synes svagt varierende fra 16-19 gårde i perioden 1610 til 1844, herefter sker der en voldsom vækst i forbindelse med godssystemets opløsning. Antallet af huse synes allerede forholdsvis højt i 1610 (i 1688 er husene udeladt), og hustallet ekspanderer i normalt omfang igennem det 19. århundrede, ligesom befolkningstallet, hvis vækst især er markant i det 19. århundredes anden halvdel.

Gårdstørrelsen var i 1688 gennemsnitlig normal. Byen synes aldrig egaliseret, Ferritslev kirke blev nedbrudt ifølge tilladelse af 1555 - på kirkestedet er nu anlæg med murrester.

Ejerlav: Ferritslev

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:		Særlig interesse:	
	X						

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af før-vikingetidsnavnegruppen -lev, er centralplaceret med agerorientering. Byen havde i 1688 4 vange og 3 årig rotation. Byformen er uregelmæssig vejforteby. I ejerlavet findes en nedlagt middelalderbebyggelse Bonderup.

2) Udviklingstype.

Skønt byen i 1500-tallet havde en landsbyhovedgård blev landsbyens struktur ikke afgørende påvirket af godsøkonomien. Den sene overgang til selveje fulgtes af en hastig ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en forholdsvis ukarakteristisk udvikling.

Relikt-vurdering: mindre interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet præget af store parcelhuskvarterer. Et større skovareal bevaret.

3) Særlige relikter: Kirketomt.

4) Arkæologiske interesser: -

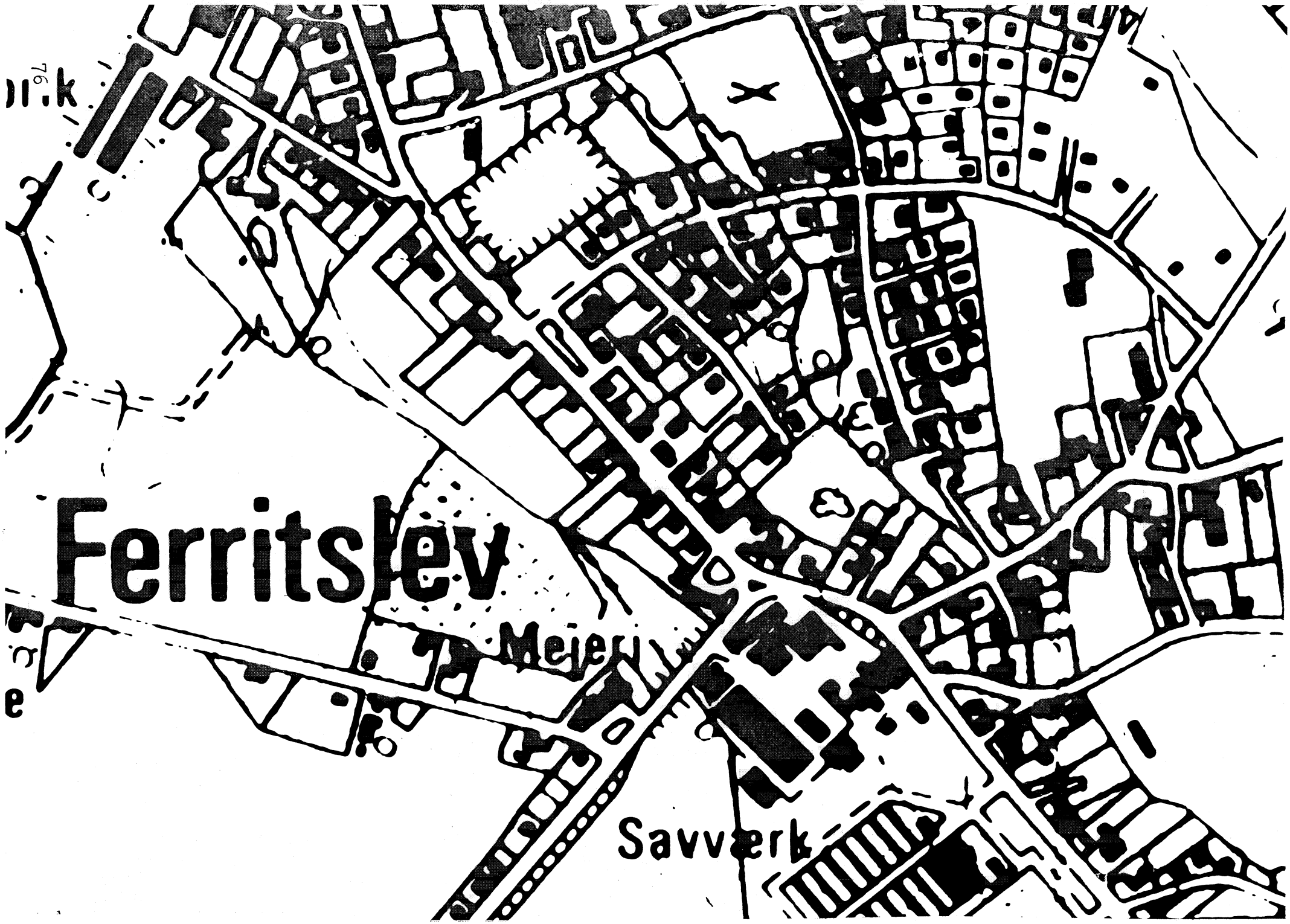
Ferritslev
Meieri
Savværk

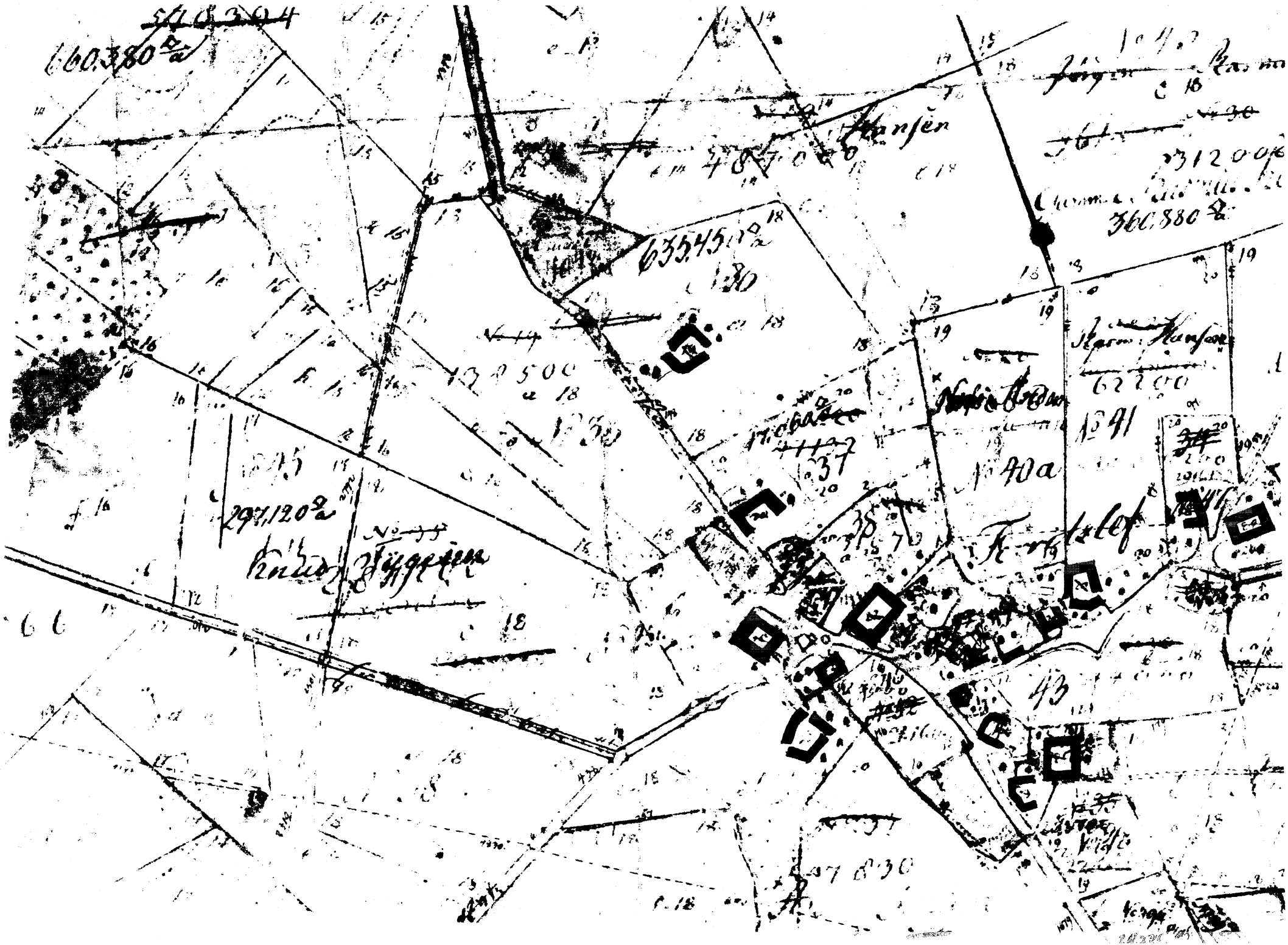

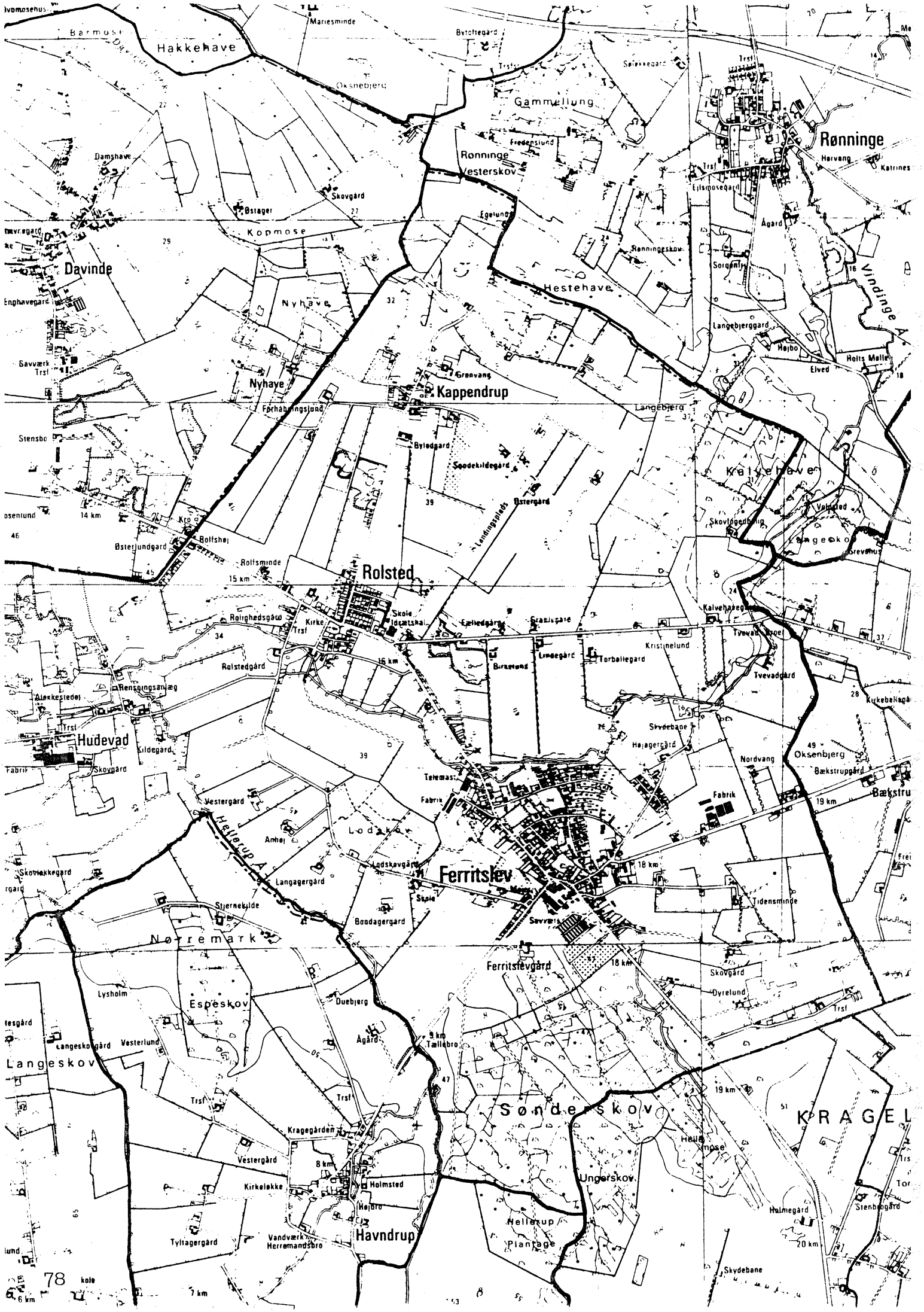
Hakkehave
Gammelung
Rønninge
Rønninge Vesterskov
Davinde
Kopmose
Nyhave
Hestehave
Kappendrup
Rolsted
Kalvehave
Hudevad
Ferritslev
Nørremark
Espeskov
Langeskov
Sønderskov
Havndrup
Oksenbjerg
Helleruplund
Ungerskov
Helleruplund Plantage
Ferritslevgård
Langagergård
Lodskovgård
Boodagergård
Kragegården
Holmsted
Vestergård
Tyttagergård
Vandværk
Herremandsboro
Duebjerg
Taillebro
Lysholm
Vesterlund
Langeskovgård
Tidensminde
Dyrelund
Skovgård
Nordvang
Bækstrupgård
Kristinelund
Torballegård
Tvevadgård
Rolfshøj
Rolfsminde
Østerlundgård
Byledgård
Soodekildegård
Østergård
Grønvang
Langebjerg
Langebjerggård
Højbo
Elved
Holts Mølle
Vindinge Å
Helle Mose
Halmegård
Stenbogård
Skydebane
Rensningsanlæg
Skole
Kirke
Telemast
Fabrik
Amhøj
Stjernekilde
Lodskovvej
Ringhedsgård
Rolstedgård
Kildegård
Skovlykkegård
Skovlygaard
Ågård
Sorgenfri
Harvang
Katrinelund
Kalvehavegård
Tvevadvej
Skydebanevej
Højagergård
Kirkebanegård
Bækstrup
Fredensdal
Egelunde
Ronningeskov
Ejlsmosegård
Spirrekegård
Bytchegård
Mariesminde
Oksnebjerg
Barmose
Damshave
Skovgård
Østager
Enghavegård
Savværk
Stensbo
Grønvang
Forhåbningsland
Landingsplads
Kro
Helle Å
Lodskov
Ågård
Taillebro
Kirkeløkke
Højbro
Vandværk
Herremandsboro
Tyttagergård
Plantage
Skydebane
Skole
Fabrik
Savværk
Telemast
Kirke
Skole
Idrætshal
Ringhedsgård
Rolstedgård
Rensningsanlæg
Kildegård
Skovgård
Vestergård
Amhøj
Stjernekilde
Lodskovgård
Langagergård
Boodagergård
Ferritslevgård
Tidensminde
Dyrelund
Skovgård
Nordvang
Bækstrupgård
Kristinelund
Torballegård
Tvevadgård
Kalvehavegård
Tvevadvej
Skydebanevej
Højagergård
Kirkebanegård
Rolfshøj
Rolfsminde
Østerlundgård
Byledgård
Soodekildegård
Østergård
Grønvang
Langebjerg
Langebjerggård
Højbo
Elved
Holts Mølle
Vindinge Å
Helle Mose
Halmegård
Stenbogård
Skydebane
Fredensdal
Egelunde
Ronningeskov
Ejlsmosegård
Spirrekegård
Bytchegård
Mariesminde
Oksnebjerg
Barmose
Damshave
Skovgård
Østager
Enghavegård
Savværk
Stensbo
Grønvang
Forhåbningsland
Landingsplads
Kro
Helle Å
Lodskov
Ågård
Taillebro
Kirkeløkke
Højbro
Vandværk
Herremandsboro
Tyttagergård
Plantage
Skydebane
14 km
15 km
16 km
18 km
19 km
20 km
9 km
8 km
7 km
6 km
Trsf
Sorgenfri
Harvang
Katrinelund
Kalvehavegård
Tvevadvej
Skydebanevej
Højagergård
Kirkebanegård
Rolfshøj
Rolfsminde
Østerlundgård
Byledgård
Soodekildegård
Østergård
Grønvang
Langebjerg
Langebjerggård
Højbo
Elved
Holts Mølle
Vindinge Å
Helle Mose
Halmegård
Stenbogård
Skydebane
Fredensdal
Egelunde
Ronningeskov
Ejlsmosegård
Spirrekegård
Bytchegård
Mariesminde
Oksnebjerg
Barmose
Damshave
Skovgård
Østager
Enghavegård
Savværk
Stensbo
Grønvang
Forhåbningsland
Landingsplads
Kro
Helle Å
Lodskov
Ågård
Taillebro
Kirkeløkke
Højbro
Vandværk
Herremandsboro
Tyttagergård
Plantage
Skydebane

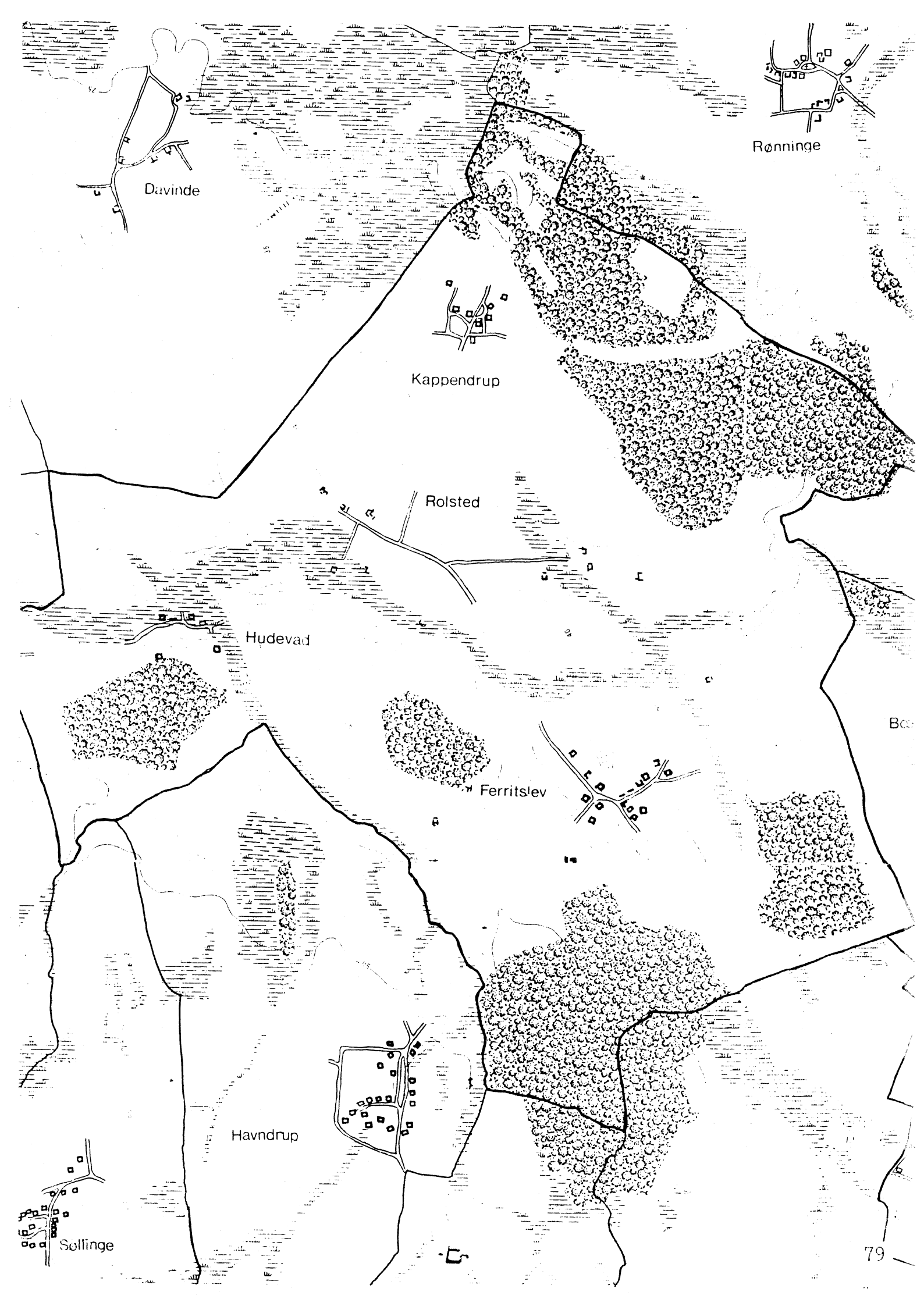
Davinde
Rønninge
Kappendrup
Rolsted
Hudevad
Ferritslev
Havndrup
Søllinge

FRELTOFTE

Ejerlav: Freltofte

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Navn:	**Navnetype:**
Freltofte	-toft.

Bemærkninger:

Freltofte er nævnt første gang 1498 i formen Frelstofte. Forleddet er usikkert, men kan være "frithla", som betyder "frille". Efterleddet er "-toft", som betyder "det af fællesskabet undtagne, til bebyggelse med mere beregnede areal, der tilkom hver gårdejer i en by". Bebyggelsesnavne på -toft anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype:	**Anlæggelsestidspunkt:**
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Freltofte

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen lægger sig op til den slyngede vej der går som et Z (fra S mod V mod N). Koncentration af gårde på den N side i Z'et og SV for knækket mod N. 2 huse langs vejen mod N.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, mosearealet udlagt i mange små blokke.

d. Udflytning 2/5 gårde - 4 huse.

☒ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

Henholdsvis 2 og 5 gårde ved udsk./senere og 4 huse ved udsk.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette, moræneflade, grusbakker.

jordbund: Moræneler, sengl. ferskvandssand og tørv.

naturlig afgrænsning: Mod syd, nord og øst.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med agerjord, mosejord og engjord.

Mose- og engjord S for landsbyen.

Ejerlav: Freltofte.

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Nr. Lyndelse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☒ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

Knap halvdelen af byens gårde er udflyttet, men de gamle tomter er for størsteparten ikke bebyggede. Der er dog sket en nybebyggelse langs den Ø side af vejen N for byen. Vejsystemet og tofternes skel intakte.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

Størstedelen af blokudskiftningens hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Freltofte mose bevaret som mose.

Ejerlav: Freltofte

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

STATISTIK

Areal: 422 ha, heraf opdyrket 1688: 47%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	134	60	63	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	3	17	13	12	21	16
Huse:			1		5		
Huse m/ jord:				4		34	51
Huse u/ jord:				1		22	14
I alt:	12	3	18	18	17	77	81

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(47)	1664	8	1	8	7,9
(54)	1688	7	6		4,4
	1844	20	1		
	1903	16	0	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	74	178	204
Børn:	32	110	96
I alt:	106	288	300

Ejerlav: Freltofte

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664				1	2		15	
1844	21	56						
1903	16	65						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 422 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 47%. Ejerlavet præges af store eng- og mosearealer. Det overvejende naturligt afgrænsede ejerlav takseredes i 1688 til 60 og i 1844 til 63 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 overraskende højt. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Et gammeltofte navn vidner formentlig om en vikingetidig forgænger for den nuværende landsby.

Kirken og kronen synes aldrig at have ejet nævneværdigt gods i byen. I 1512 ejede Søby-Søgård 2 gårde i byen, men i øvrigt har den senmiddelalderlige hovedgård i nabobyen Lumby formentlig ejet en række enheder. Med dette gods fulgte i 1599 5 gårde og 3 huse i Freltofte. Den indensogns hovedgård Bramstrup spillede i 1664 kun en underordnet rolle. I 1802 var Bramstrup og Søby-Søgård ejere af 7 fæstegårde i byen. Der var da desuden 3 selvejergårde og 16 huse med jord. Overgang til selveje var fuldbyrdet i 1844.

Antallet af gårde synes ret stabilt af ligge på 12 fra 1511 til 1774, idet det høje tal i 1664 fremkommer ved, at 1 "hus" og 5 "ottendels" gårde (måske en delt enhed?) er regnet som gårde. I 1688 var der netop 4 "huse med jord". Overgangen til selveje ledsages af en voldsom vækst i gårdtallet frem til 1844, der dog efterfølges af tilbagegang frem til 1903. Fra en beskeden start i 1774 vokser hustallet voldsomt igennem det 19. århundrede. Befolkningstallets stigning er ligeledes voldsom først og fremmest i første halvdel af 1800-tallet.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis lille og denne tendens forstærkes igennem det 19. århundrede som følge af udparcelleringen.

Ejerlav: Freltofte

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:	☐	Interesse:	☒	Stor interesse:	☐	Særlig interesse:	☐

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

Den forholdsvis lille adelby af vikingetidsnavnetypen -tofte er centralplaceret i ejerlavet med agerorientering. Byen havde almindelig trevangsbrug, men ejerlavet domineres af store mose- og engområder. Byformen er den almindelige slyngede-vejby type. Et gammeltofte navn indicerer en forgænger for den nuværende bebyggelse.

2) Udviklingstype.

Landsbyen udviser en forholdsvis træg udvikling frem til udskiftningen og overgangen til selveje, der efterfølges af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype, hvis videre udvikling er under særlige karakteristiska.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, idet der nok er udflyttet et betydeligt antal gårde, medens der kun i begrænset omfang er tale om nybebyggelse.

2) Kulturlandskabet. Størstedelen af udskiftningshegnene er bevarede ligesom et større moseareal.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, en række frilagte gårdtomter.

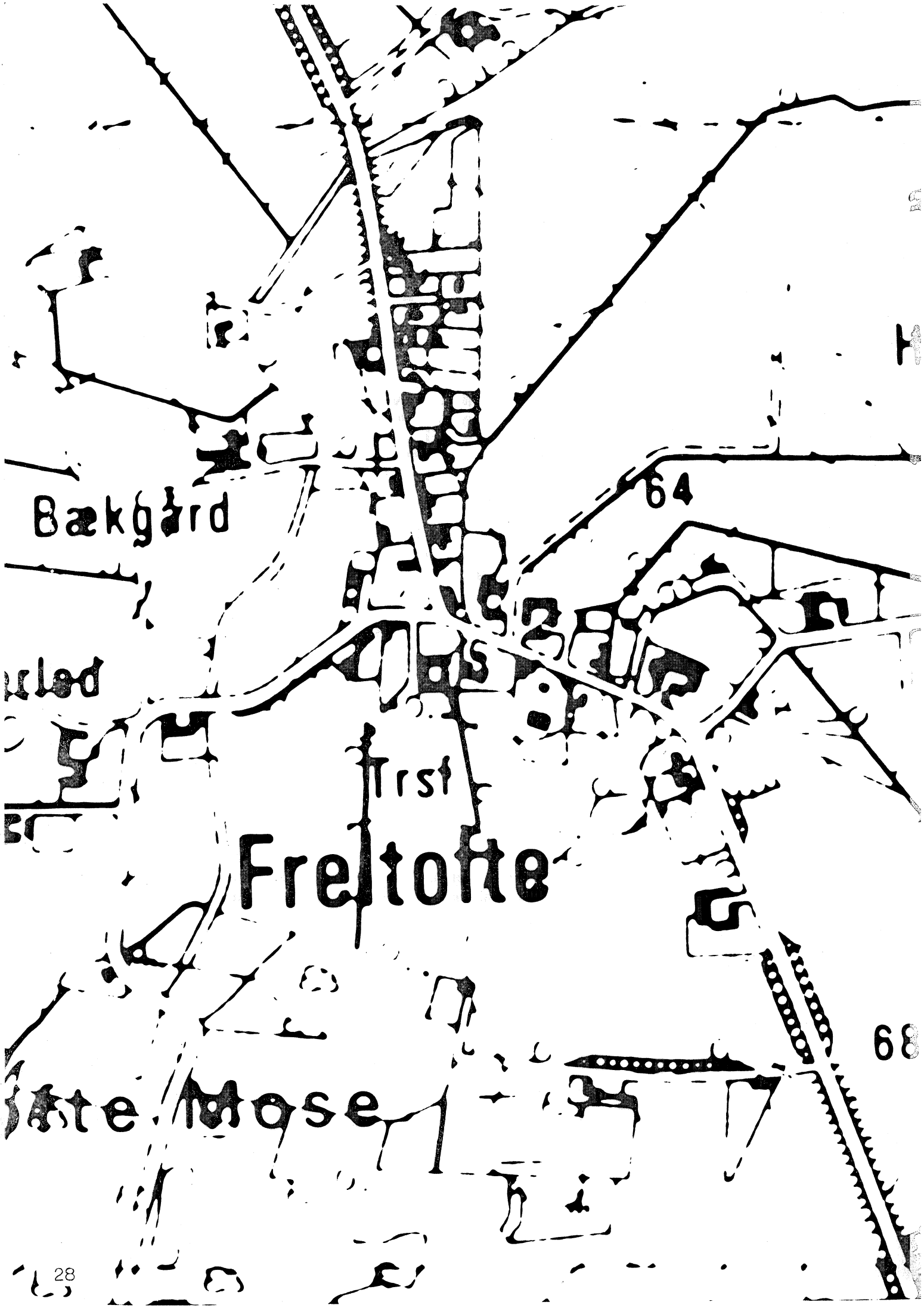
Bakgård
64
Frst
Fredtofte
68
Store Mose

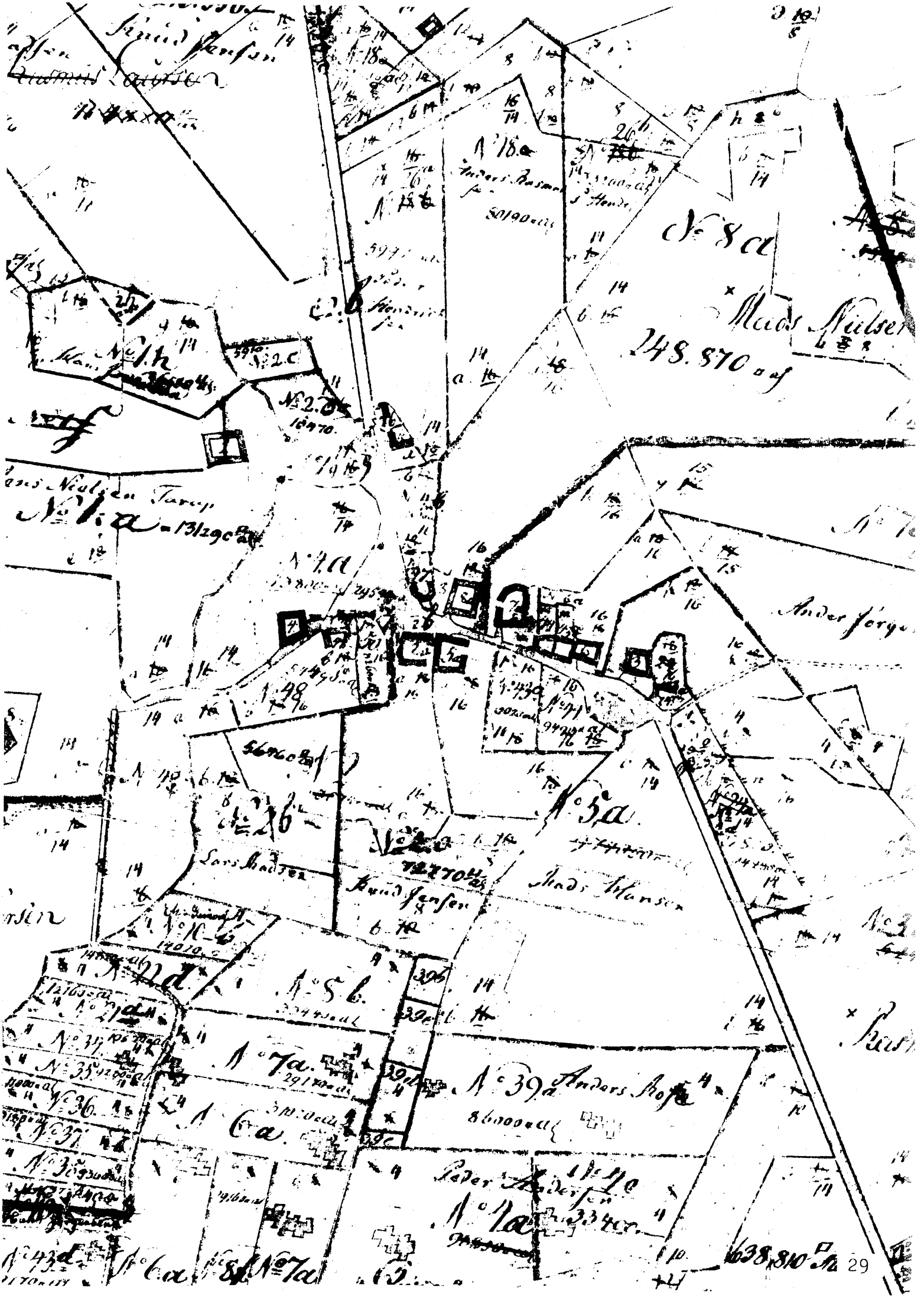
No 8 c
Mads Nielsen
248.870 □af
No 1 h
No 2 c
No 2 b
No 1 e
No 1 d
No 1 c
No 1 b
No 1 a
No 7 c
No 7 b
No 7 a
No 6 c
No 6 b
No 6 a
No 5 c
No 5 b
No 5 a
No 4 c
No 4 b
No 4 a
No 3 c
No 3 b
No 3 a
No 2 c
No 2 b
No 2 a
No 1 c
No 1 b
No 1 a
No 39 a Anders Rose
86.000 □al
No 43 d
No 43 c
No 43 b
No 43 a
No 42 d
No 42 c
No 42 b
No 42 a
No 41 d
No 41 c
No 41 b
No 41 a
No 40 d
No 40 c
No 40 b
No 40 a
No 39 d
No 39 c
No 39 b
No 39 a
No 38 d
No 38 c
No 38 b
No 38 a
No 37 d
No 37 c
No 37 b
No 37 a
No 36 d
No 36 c
No 36 b
No 36 a
No 35 d
No 35 c
No 35 b
No 35 a
No 34 d
No 34 c
No 34 b
No 34 a
No 33 d
No 33 c
No 33 b
No 33 a
No 32 d
No 32 c
No 32 b
No 32 a
No 31 d
No 31 c
No 31 b
No 31 a
No 30 d
No 30 c
No 30 b
No 30 a
No 29 d
No 29 c
No 29 b
No 29 a
No 28 d
No 28 c
No 28 b
No 28 a
No 27 d
No 27 c
No 27 b
No 27 a
No 26 d
No 26 c
No 26 b
No 26 a
No 25 d
No 25 c
No 25 b
No 25 a
No 24 d
No 24 c
No 24 b
No 24 a
No 23 d
No 23 c
No 23 b
No 23 a
No 22 d
No 22 c
No 22 b
No 22 a
No 21 d
No 21 c
No 21 b
No 21 a
No 20 d
No 20 c
No 20 b
No 20 a
No 19 d
No 19 c
No 19 b
No 19 a
No 18 d
No 18 c
No 18 b
No 18 a
No 17 d
No 17 c
No 17 b
No 17 a
No 16 d
No 16 c
No 16 b
No 16 a
No 15 d
No 15 c
No 15 b
No 15 a
No 14 d
No 14 c
No 14 b
No 14 a
No 13 d
No 13 c
No 13 b
No 13 a
No 12 d
No 12 c
No 12 b
No 12 a
No 11 d
No 11 c
No 11 b
No 11 a
No 10 d
No 10 c
No 10 b
No 10 a
No 9 d
No 9 c
No 9 b
No 9 a
No 8 d
No 8 c
No 8 b
No 8 a
No 7 d
No 7 c
No 7 b
No 7 a
No 6 d
No 6 c
No 6 b
No 6 a
No 5 d
No 5 c
No 5 b
No 5 a
No 4 d
No 4 c
No 4 b
No 4 a
No 3 d
No 3 c
No 3 b
No 3 a
No 2 d
No 2 c
No 2 b
No 2 a
No 1 d
No 1 c
No 1 b
No 1 a

Lumbygård
Søsted
Skovsbo
Kirkelokke
Mellemosehus
Birkesminde
Kærsmåde
Hestehavegård
Bækgård
Vesterlund
Nørre Søby
Østerlund
Elmely
Freltofte
Freltofte Mark
Grumsted
Alsmosegård
Freltofte Mose
Østergård
Skole
Tagehus
Ærtekildegård
Agerhvirvel
Gammellung
Hvilested
Grønmosehus
Jyllandsgyden
Højgård
Lindelyst
Mark
Frederiksfeld
Damgård
Grauly
Skelly
Palleshave Hede
Vandkær
Alegård
Hedebo
Hagenskov
Kærsgård
Dammet
Rolle Skov
Rejleskov
Rynkel
Havrevænge
Sortebjerg
Fuldmose Banke
Rejlebro
Segård
Hedebo
Hegnsgård
Gammelhjem
Lindely
Skole
Højvang
Nordskov
Højlykkeslund
Nørrehavegård
Nørregård
Skovgård
Pilegård
Enghave Skov
Palleshave
Rynkeby
Rynkeby Hede
Hørsehøm
Mølleengshus
Langtvedgård
Grønhøjgård
Lindegård
Elmegård
Fuglegård
Nørregård
Gesteløv
Bøllerskov
Kullemosegård
Skelbo
Ringekærsgård
Kirkely
Havegård
Elmelund
Lundebanken
Hjorthøjgård
Skole
Vantinge
Nygård
Bakkehus
Mariehlyst
Kabelshave
30

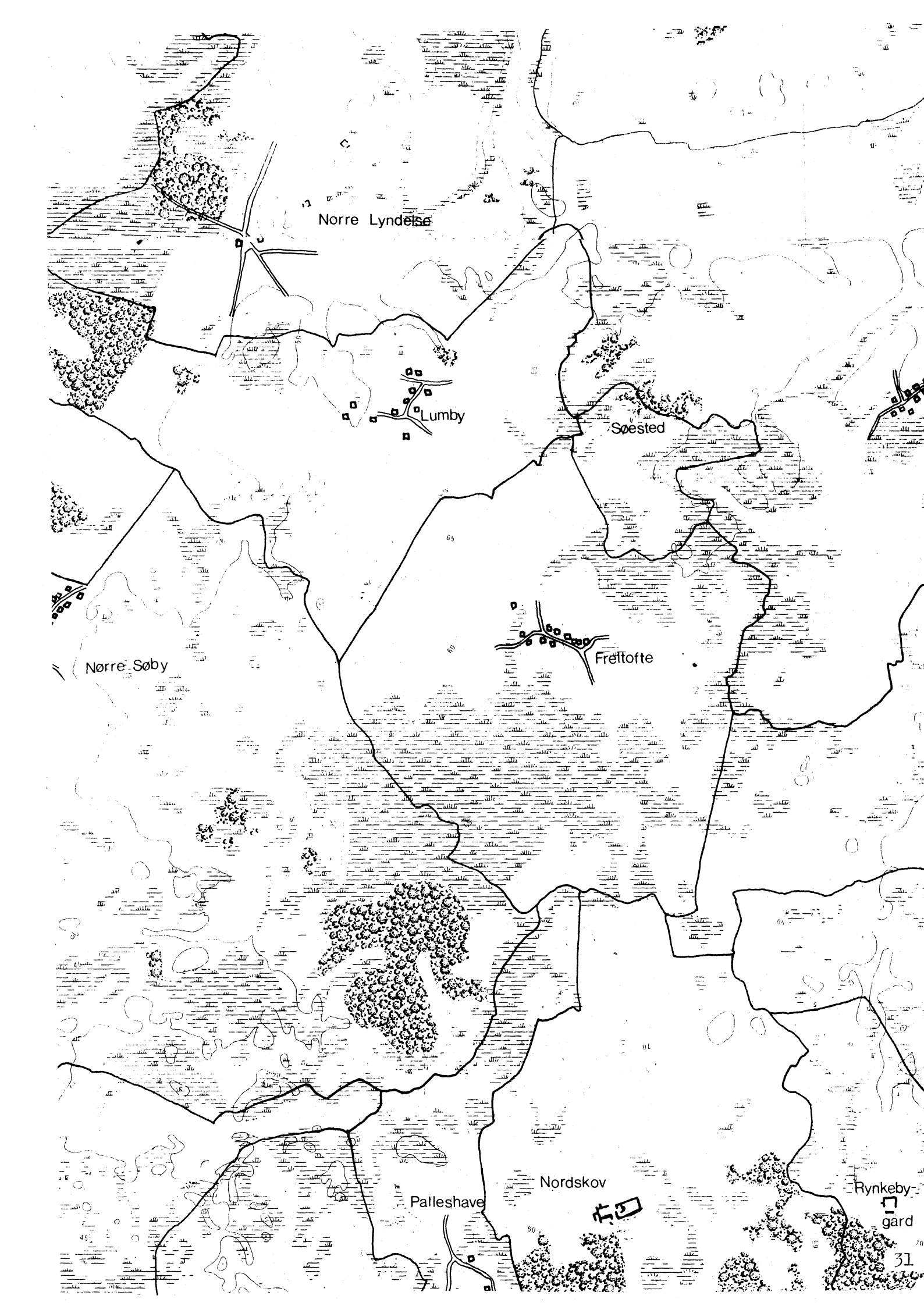
Norre Lyndelse
Lumby
Søested
Frettofte
Nørre Søby
Nordskov
Palleshave
Rynkeby-
gard

HUDEVAD

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Navn:	Navnetype:
Hudevad	

Bemærkninger:

Hudevad er nævnt første gang 1419 i formen Hudeuadt. Navnets oprindelse er usikker, men dets betydning er blevet tolket som betydende et sted, hvor man skulle huje (råbe) efter folk i byen, som skulle fortælle, hvordan man bedst kommer over åen, som løber tæt ved byen.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Udflytterbebyggelse	Middelalder.

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten (Slynget vejby).

De 5 gårde ligger for spredt til at kunne typologiseres efter Hastrup.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Gårdene ligger langs Vindinge Å, som bymarken strækker sig på begge sider af.

c. Udskiftning Blokudskiftning.

år: 1794 figur:

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3- vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af sengl. grus, tørv og alluvler og sand.

naturlig afgrænsning: Mod S og Ø.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Rolfsted

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

De 5 gårde ligger på deres oprindelige tomter. Kun et par enkelte huse er kommet til senere foruden den store radiatorfabrik umiddelbart vest for landsbytomten.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☒ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Et vådområde i Vindinge ådal er bevaret. Nord for dette foregår der et omfattende grusgraveri. Desuden er der kommet et par gårde mod S-V i ressourceområdet.

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

STATISTIK

Areal:

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	65	35		

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		5	5	5	5	10	12
Huse:					3		
Huse m/ jord:						12	8
Huse u/ jord:				1			10
I alt:		5	5	6	8	22	30

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(60) 1664		1	4	13,0
1688	1	4		7,0
1844	5	5		
1903	11	1	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	35	66	108
Børn:	18	23	39
I alt:	53	89	147

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2				3	
1844	9	12					1	
1903	12	18						

Udviklingsbeskrivelse:

Den lille udflytterbebyggelse Hudevad takseredes i 1688 til 35 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt.

Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug, men bymarken var endnu omkring 1800 domineret af store skovarealer.

I 1419 erhvervede adelsmanden Sten Basse halvdelen af byen, nemlig 2 gårde og 1/2 mølle. Dette gods skænkedes i 1441 til Antvorskov Kloster, der imidlertid i 1486 afhændede de 2 gårde - møllen åbenbart borte - til Skt. Hans Kloster i Odense, hvorfra de kom til kronen. Byen forblev delt på flere besidderes hænder.

Den bestod i 1802 af 3 selvejergårde, 3 fæstegårde og 7 huse med jord. Overgangen til selveje var stort set gennemført i 1844.

Antallet af gårde var fra 1610 til 1774 konstant 5, men stiger herefter til mere end det dobbelte i forbindelse med godssystemets opløsning. Antallet af huse var beskedent i 1774, men vokser herefter i normalt omfang. I overensstemmelse med den voldsomme gårdekspansion stiger også befolkningstallet ud over det normale.

Gårdstørrelsen var i 1688 lidt over det normale. Byen synes aldrig egaliseret.

Ejerlav: Hudevad

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Rolfsted

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:	X	Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterbebyggelse er centralplaceret i sit ejerlav ned til et engområde omkring Vindinge Å. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug, men ejerlavet var endnu v. 1800 stærkt præget af skov. Byformen synes da også at pege mod en rydningsby, eftersom netop disse ofte fremviser en spredt enkeltgårdslignende struktur.

2) Udviklingstype.

Byen synes aldrig samlet på en besidders hånd, og udviklingen frem til godssystemets opløsning er i det hele træg og ukarakteristisk.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype uden markant udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Byformen er for gårdenes vedkommende velbevaret. Gårdenes spredte placering samt nyere industribygninger i umiddelbar tilknytning hertil skæmmer dog helhedsindtrykket.

2) Kulturlandskabet har bevaret et vådområde, men præges i øvrigt af omfattende grusgravning.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: En mølletomt.

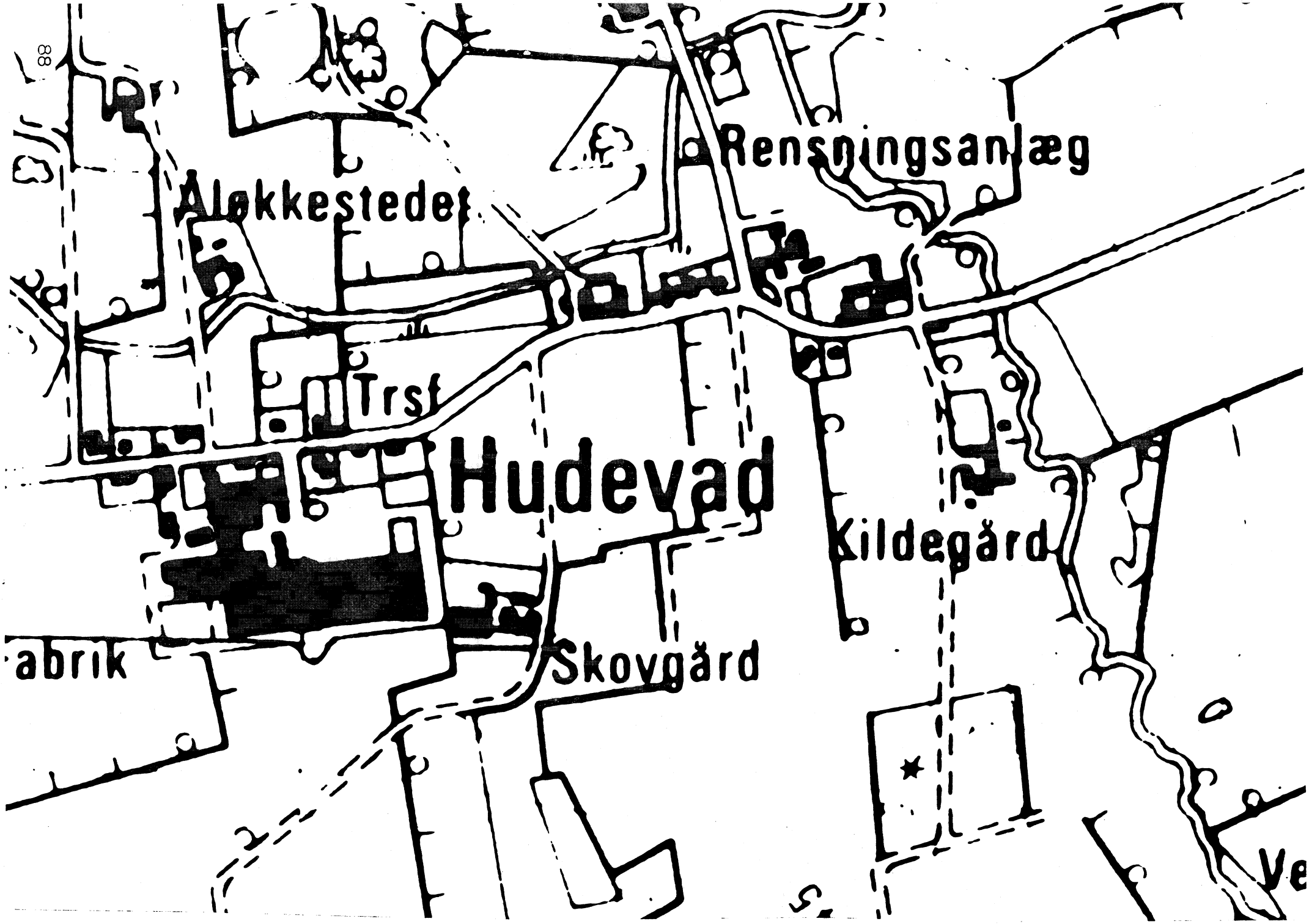
Rensningsanlæg
Ålekkestedet
Trst
Hudevad
Kildegård
Skovgård
abrik

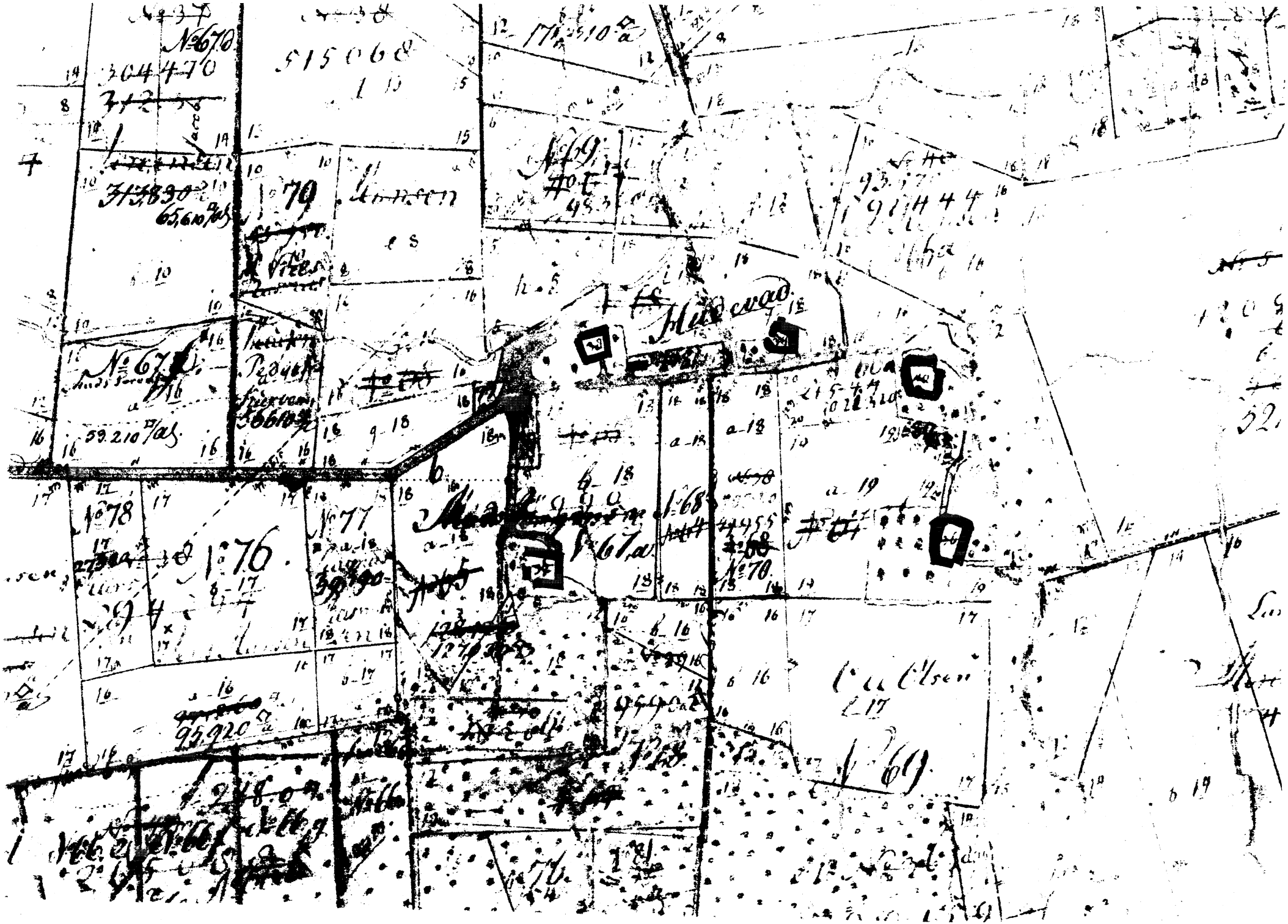

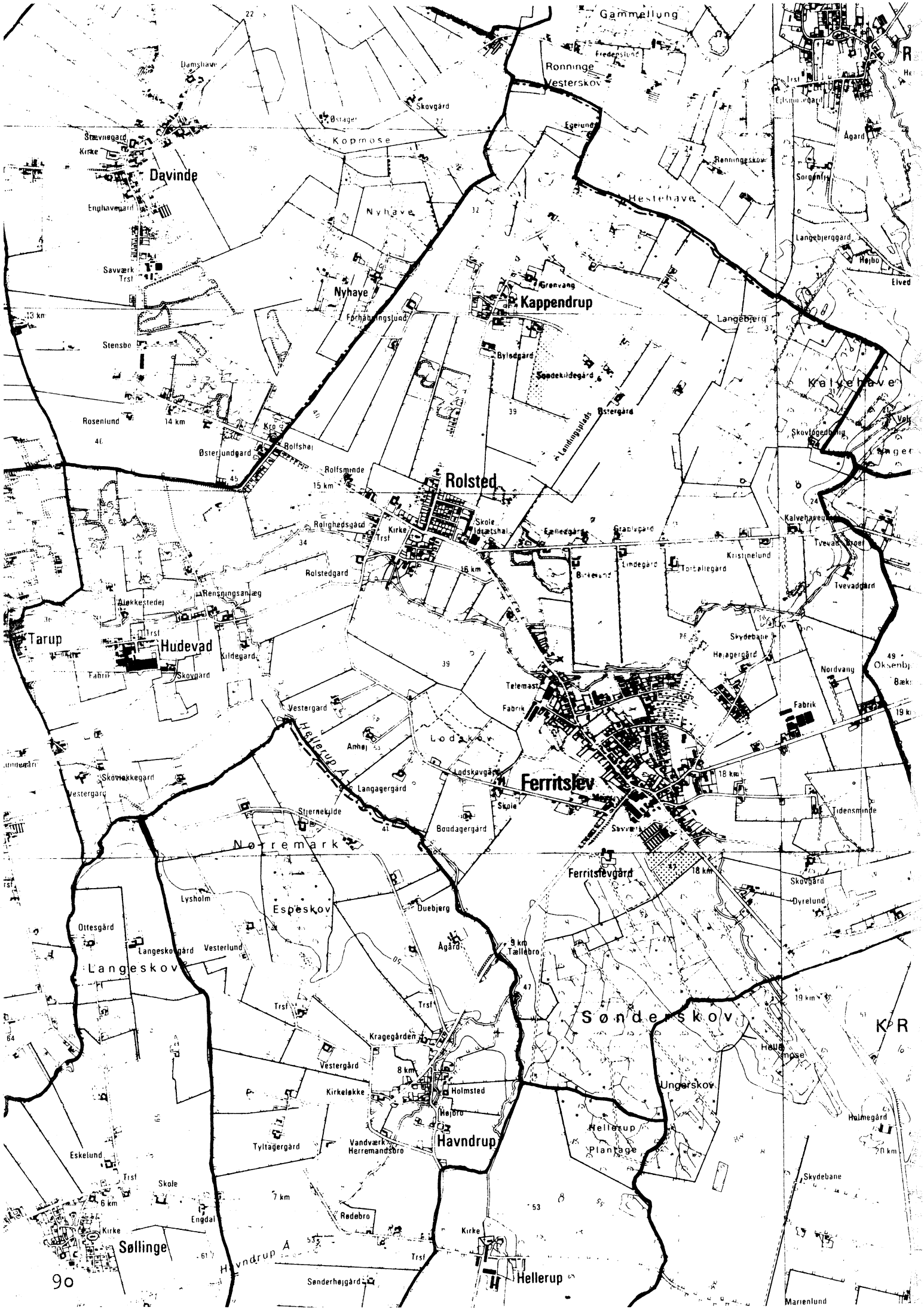
Gammellung
Ronninge
Vesterskov
Damshave
Skovgård
Østager
Kopmose
Stævnegård
Kirke
Davinde
Englavegård
Nyhave
Savværk
Trsf
Nyhave
Kappendrup
Grønvang
Forhåbningslund
Stensbo
13 km
Bylsdgård
Søndeskildegård
Østergård
Landingsplads
Rosenlund
14 km
Kro
Østerlundgård
Rolfshøj
Rolfsminde
15 km
Rolsted
Skole
Idrætshal
Kirke
Trsf
Rolighedsgård
Rolstedgård
16 km
Rensningsanlæg
Tarup
Hudevad
Kildegård
Skovgård
Fabrik
Vestergård
Hellerup Å
Amhøj
Lodskov
Lodskovgård
Ferritslev
Skole
Langagergård
Stjernekilde
Boudagergård
Nørremark
Ferritslevgård
18 km
Lysholm
Espeskov
Duebjerg
Ottesgård
Langeskovgård
Vesterlund
Langeskov
Agård
9 km
Tallebro
Trsf
Kragegården
Vestergård
8 km
Holmsted
Kirkelukke
Højbro
Havndrup
Vandværk
Herremandsbro
Tyltagergård
Eskelund
Trsf
Skole
6 km
7 km
Engdal
Rødebro
Kirke
Søllinge
Havndrup Å
Trsf
Sønderhøjgård
Hellerup
Kirke
Sønderskov
Ungerskov
Hellerup
Plantage
Skydebane
Kalvehave
Langebjerg
Langebjerggård
Højbo
Hestehave
Ronningeskov
Ågård
Sorgenfri
Kristinelund
Tvevadgård
Skydebane
Højagergård
Nordvang
Fabrik
Telemast
Tidensminde
Skovgård
Dyrelund
Hellerup Mose
Holmegård
20 km
Marienlund

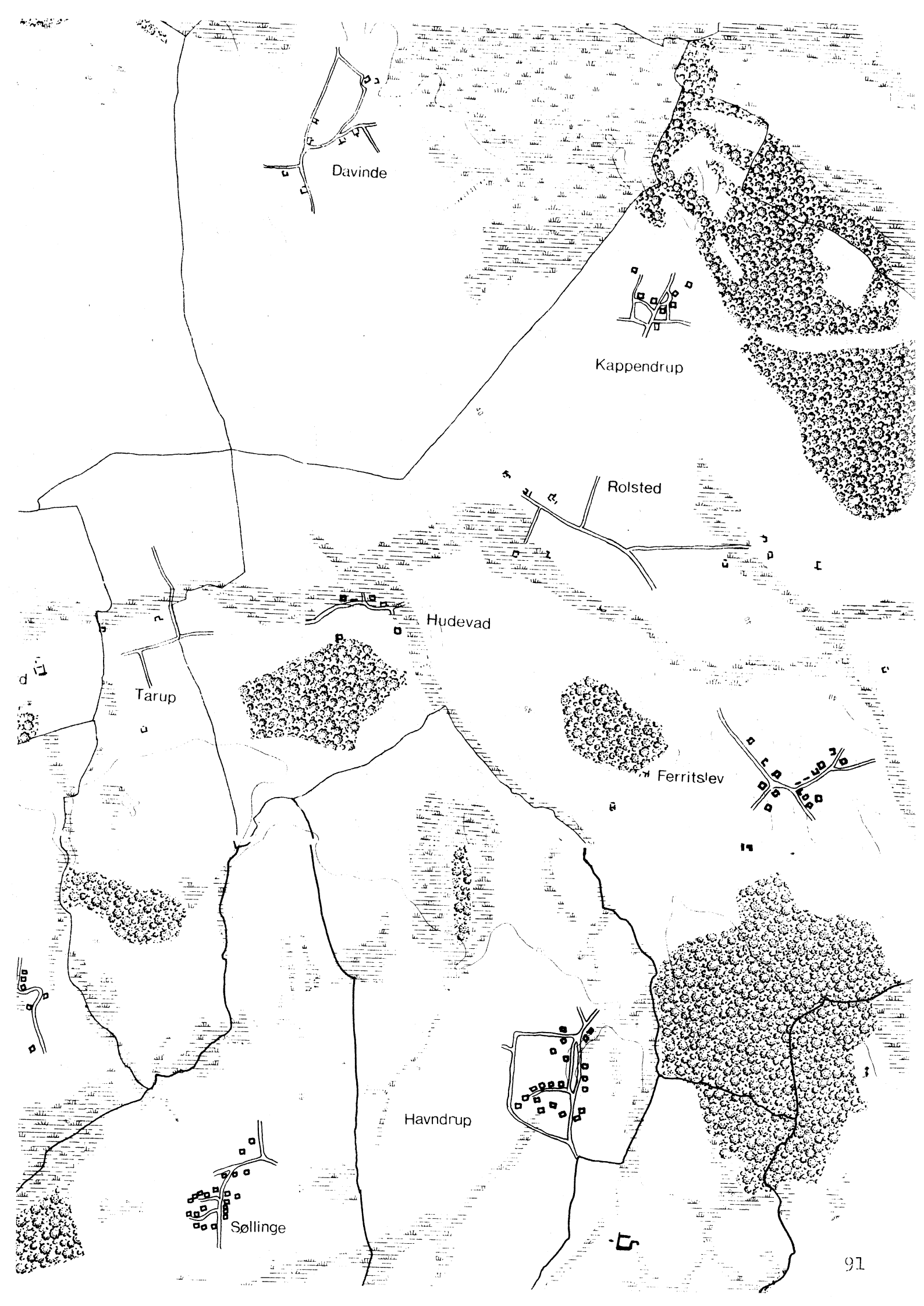
Davinde
Kappendrup
Rolsted
Hudevad
Tarup
Ferritslev
Havndrup
Søllinge

KAPPENDRUP

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Navn:	Navnetype:
Kappendrup	-torp.

Bemærkninger:

Kappendrup er nævnt første gang 1397 i formen Capedorp. Forleddet er mandsnavnet og tilnavnet "Kabbi". Efterleddet er "-torp", som betyder bebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Udflytterbebyggelse	Middelalder.

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Bebyggelsen er placeret usystematisk omkring en fortelignende gadeudvidelse, der har flere forgreninger.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
- ☐ randby
- ☒ agerorientering
- ☐ engorientering
- ☐ skovorientering
- ☐ kystorientering
- ☐ åorientering

c. Udskiftning Blokudskiftning.

år: 1794 figur:

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: (markfællesskab med Rolfsted).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade, hedeslette og åse.

jordbund: Moræneler og diluv. morænegrus.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, N og V (skov og eng).

- ☐ overvejende
- ☒ overvejende ager med større indhold af skov.
- ☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☒ delvis bevaret ☐ opløst ☐ opløst og nybebygget

Ca. 25% af gårdene flyttet ud. Kun meget få huse er opført.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret.

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

STATISTIK

Areal:

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	119	56		

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	11	10	10	10	11	15
Huse:			1		5		
Huse m/ jord:				2		6	10
Huse u/ jord:				2		3	9
I alt:	12	11	11	14	15	20	34

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1–4 tdr. htk.	5–8 tdr. htk.	8– tdr. htk.	Gennemsnit
(50)	1664		2	8	11,9
(80)	1688	2	7	1	5,5
	1844	4	7		
	1903	10	5	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	52	104	116
Børn:	27	40	46
I alt:	79	144	162

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: årslev	Sogn: Rolfsted

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1						9	1
1844	10	8					1	1
1903	15	19						

Udviklingsbeskrivelse:

Kappendrup er en udflytterbebyggelse fra Rolfsted, som den i 1682 havde markfællesskab men de to byer havde da trevangsbrug. Kappendrup vurderedes i 1688 til 56 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 meget højt.

Byens ene selvejergård omtales allerede i 1537. Af de 9 adelsgårde i 1664 tilhørte de 4 Rønninge Søgård og de 2 Hellerup. Byens besiddelsesforhold forblev spredte. I 1802 bestod byen af 6 fæstegårde og 4 selvejergårde foruden 8 huse. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844.

Antallet af gårde synes svagt faldende fra 1514 til 1664, men holder herefter niveauet frem til 1802. I forbindelse med godssystemets opløsning stiger gårdtallet i normalt omfang, hvorimod hustallets stigning ligger i underkanten af det normale. Befolkningen vokser i normalt omfang fra 1787 til 1901.

Gårdstørrelsen lå i 1688 under herredgennemsnittet. Der synes aldrig at være foregået nogen egalisering i byen.

Ejerlav: Kappendrup

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:	X	Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

   Den middelstore udflytterbebyggelse af vikingetidsnavnetypen -torp indgik endnu i 1682 i markfællesskab med moderbyen. Kappendrup er centralplaceret, agerorienteret og har 3 vangsbrug. Byformen er uregelmæssig vejforteby.

2) Udviklingstype.

   Byen får aldrig centraliserede besiddelsesforhold og udvikler sig som følge heraf trægt, indtil godssystemets opløsning følges af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, idet nogle gårde er flyttet ud.

2) Kulturlandskabet har bevaret en del af et større skovareal samt udskiftningshegn i en vis udstrækning.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: -

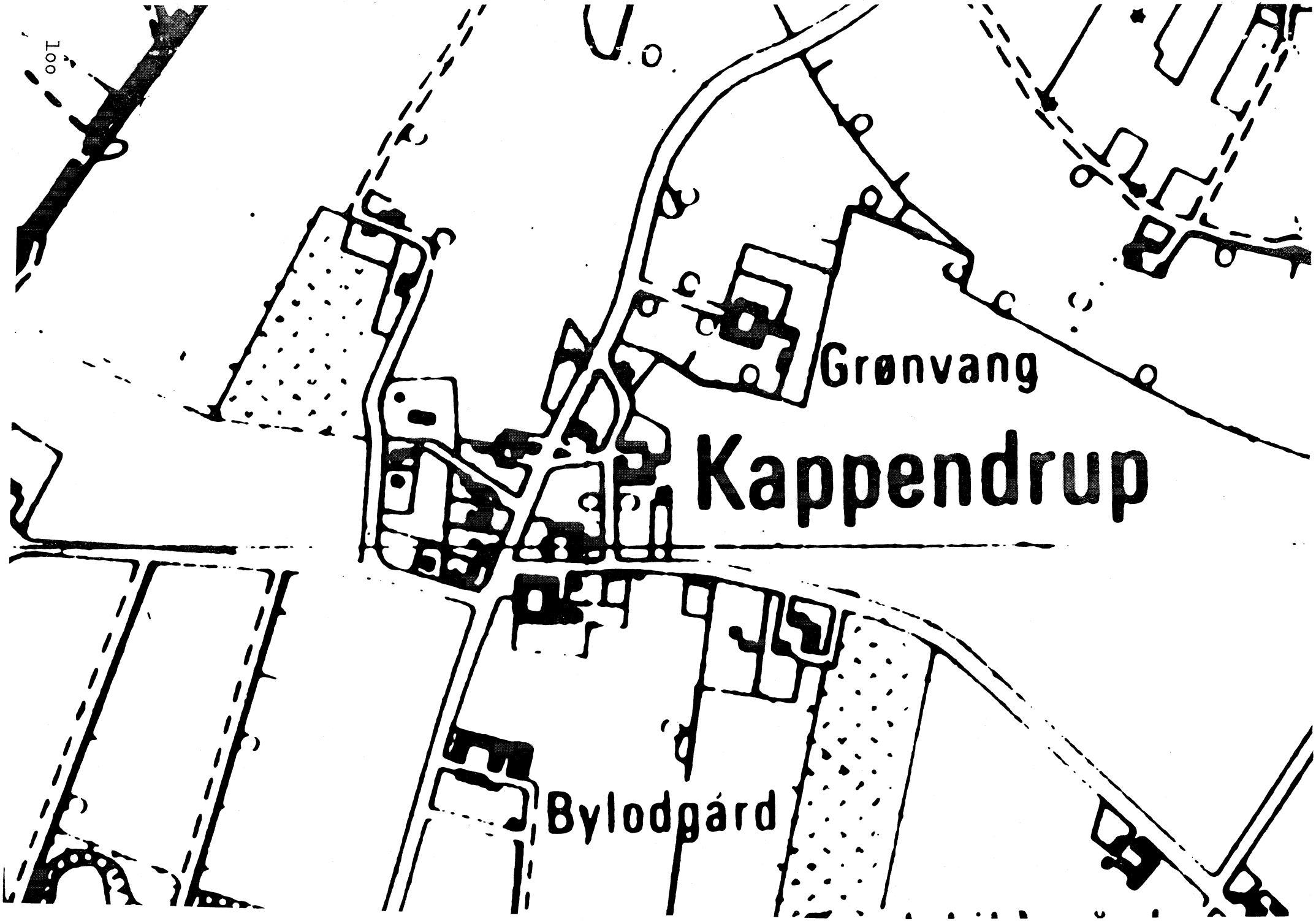
Grønvang
Kappendrup
Bylodgård

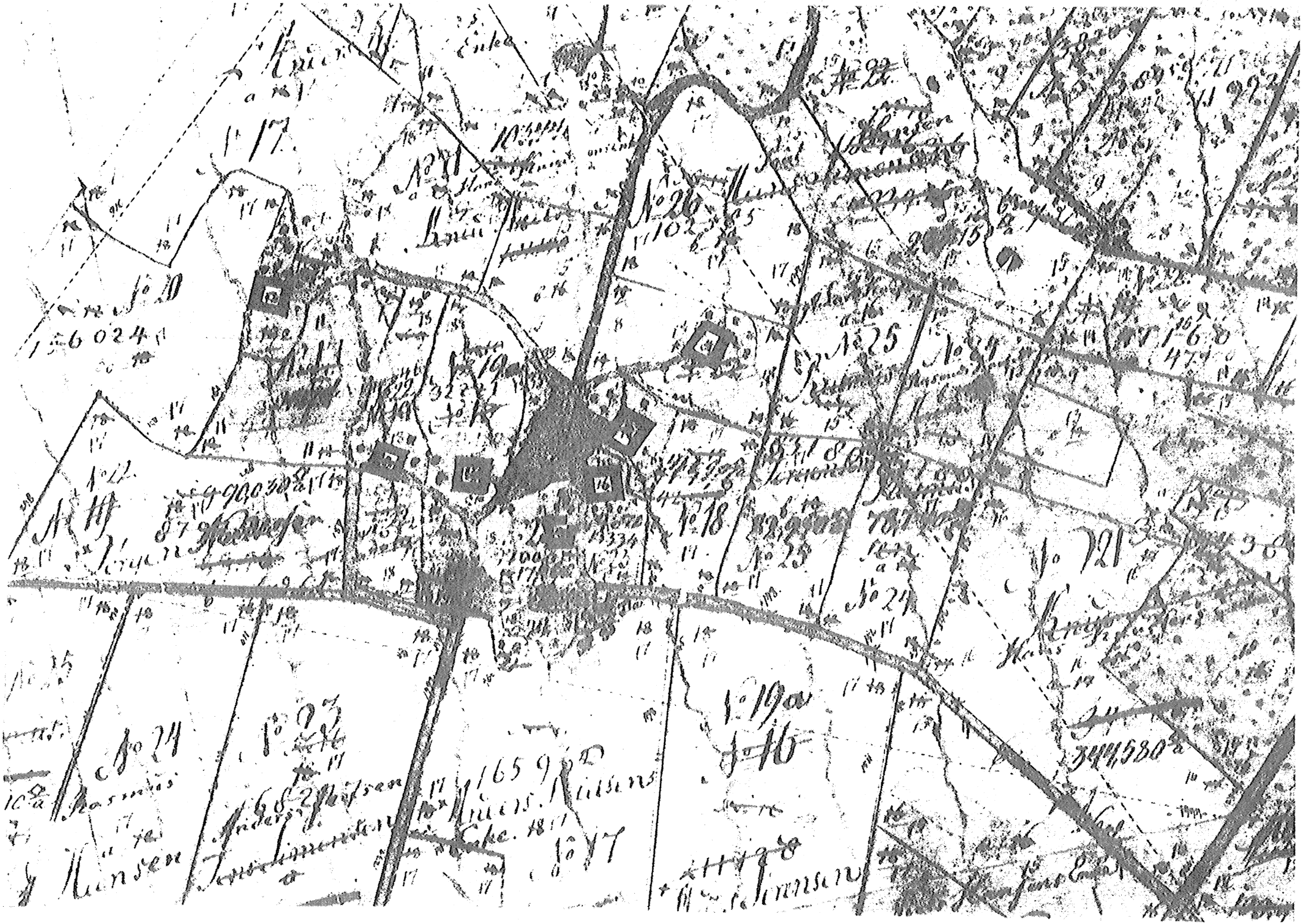

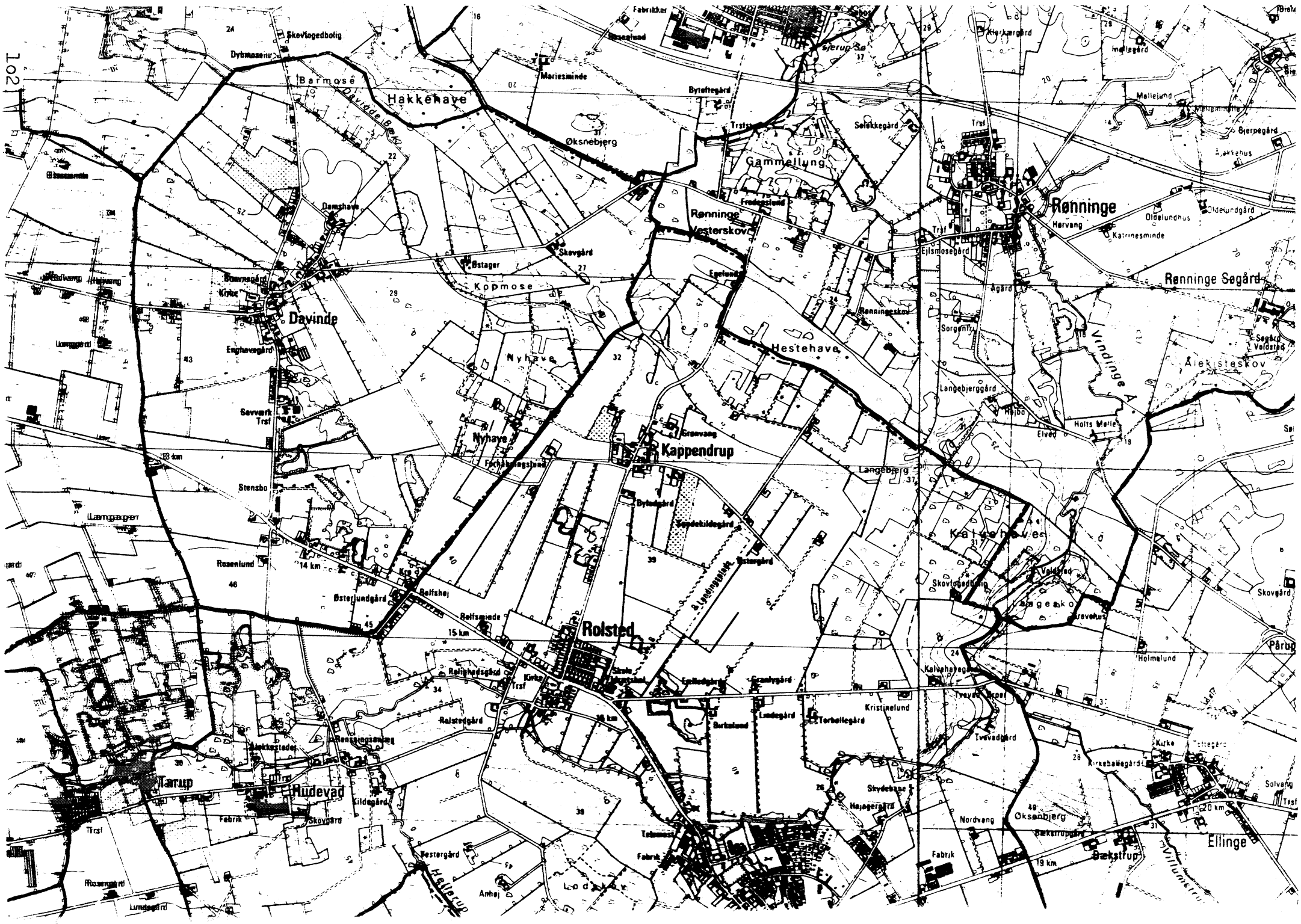
Davinde
Rønninge
Kappendrup
Rolsted
Tarup
Rudevad
Ellinge
Bækstrup
Hakkehave
Gammellung
Rønninge Vesterskov
Rønninge Søgård
Hestehave
Nyhave
Kalvehaven
Aleksteskov
Barmose
Davinde Bæk
Kappendrup Bæk
Vindinge Å
Helle Bæk
Øksnebjerg
Kappendrup Kirke
Rolsted Kirke
Rønninge Kirke
Tarup Kirke
Rudevad Kirke
Ellinge Kirke
Bækstrup Kirke
Skovlogedbolig
Dybmosevej
Damshave
Kappendrup Skole
Rolsted Skole
Rønninge Skole
Tarup Skole
Rudevad Skole
Ellinge Skole
Bækstrup Skole
Rolsted Station
Rønninge Station
Tarup Station
Ellinge Station
Bækstrup Station
Kappendrup Trst
Rønninge Trst
Tarup Trst
Rudevad Trst
Ellinge Trst
Bækstrup Trst
Rolsted Trst
Kappendrup Fabrik
Rønninge Fabrik
Tarup Fabrik
Rudevad Fabrik
Ellinge Fabrik
Bækstrup Fabrik
Rolsted Fabrik
Kappendrup Kro
Rønninge Kro
Tarup Kro
Rudevad Kro
Ellinge Kro
Bækstrup Kro
Rolsted Kro
Kappendrup Gravplads
Rønninge Gravplads
Tarup Gravplads
Rudevad Gravplads
Ellinge Gravplads
Bækstrup Gravplads
Rolsted Gravplads
Kappendrup Præstegård
Rønninge Præstegård
Tarup Præstegård
Rudevad Præstegård
Ellinge Præstegård
Bækstrup Præstegård
Rolsted Præstegård
Kappendrup Mølle
Rønninge Mølle
Tarup Mølle
Rudevad Mølle
Ellinge Mølle
Bækstrup Mølle
Rolsted Mølle
Kappendrup Vandværk
Rønninge Vandværk
Tarup Vandværk
Rudevad Vandværk
Ellinge Vandværk
Bækstrup Vandværk
Rolsted Vandværk
Kappendrup Forsamlingshus
Rønninge Forsamlingshus
Tarup Forsamlingshus
Rudevad Forsamlingshus
Ellinge Forsamlingshus
Bækstrup Forsamlingshus
Rolsted Forsamlingshus
Kappendrup Børnehave
Rønninge Børnehave
Tarup Børnehave
Rudevad Børnehave
Ellinge Børnehave
Bækstrup Børnehave
Rolsted Børnehave
Kappendrup Idrætsplads
Rønninge Idrætsplads
Tarup Idrætsplads
Rudevad Idrætsplads
Ellinge Idrætsplads
Bækstrup Idrætsplads
Rolsted Idrætsplads
Kappendrup Sportsplads
Rønninge Sportsplads
Tarup Sportsplads
Rudevad Sportsplads
Ellinge Sportsplads
Bækstrup Sportsplads
Rolsted Sportsplads
Kappendrup Svømmehal
Rønninge Svømmehal
Tarup Svømmehal
Rudevad Svømmehal
Ellinge Svømmehal
Bækstrup Svømmehal
Rolsted Svømmehal
Kappendrup Bibliotek
Rønninge Bibliotek
Tarup Bibliotek
Rudevad Bibliotek
Ellinge Bibliotek
Bækstrup Bibliotek
Rolsted Bibliotek
Kappendrup Museum
Rønninge Museum
Tarup Museum
Rudevad Museum
Ellinge Museum
Bækstrup Museum
Rolsted Museum
Kappendrup Kirkegård
Rønninge Kirkegård
Tarup Kirkegård
Rudevad Kirkegård
Ellinge Kirkegård
Bækstrup Kirkegård
Rolsted Kirkegård
Kappendrup Parkeringsplads
Rønninge Parkeringsplads
Tarup Parkeringsplads
Rudevad Parkeringsplads
Ellinge Parkeringsplads
Bækstrup Parkeringsplads
Rolsted Parkeringsplads
Kappendrup Busstoppested
Rønninge Busstoppested
Tarup Busstoppested
Rudevad Busstoppested
Ellinge Busstoppested
Bækstrup Busstoppested
Rolsted Busstoppested
Kappendrup Cykelsti
Rønninge Cykelsti
Tarup Cykelsti
Rudevad Cykelsti
Ellinge Cykelsti
Bækstrup Cykelsti
Rolsted Cykelsti
Kappendrup Gangsti
Rønninge Gangsti
Tarup Gangsti
Rudevad Gangsti
Ellinge Gangsti
Bækstrup Gangsti
Rolsted Gangsti
Kappendrup Vej
Rønninge Vej
Tarup Vej
Rudevad Vej
Ellinge Vej
Bækstrup Vej
Rolsted Vej
Kappendrup Jernbane
Rønninge Jernbane
Tarup Jernbane
Rudevad Jernbane
Ellinge Jernbane
Bækstrup Jernbane
Rolsted Jernbane
Kappendrup Bro
Rønninge Bro
Tarup Bro
Rudevad Bro
Ellinge Bro
Bækstrup Bro
Rolsted Bro
Kappendrup Dæmning
Rønninge Dæmning
Tarup Dæmning
Rudevad Dæmning
Ellinge Dæmning
Bækstrup Dæmning
Rolsted Dæmning
Kappendrup Grøft
Rønninge Grøft
Tarup Grøft
Rudevad Grøft
Ellinge Grøft
Bækstrup Grøft
Rolsted Grøft
Kappendrup Hegn
Rønninge Hegn
Tarup Hegn
Rudevad Hegn
Ellinge Hegn
Bækstrup Hegn
Rolsted Hegn
Kappendrup Mur
Rønninge Mur
Tarup Mur
Rudevad Mur
Ellinge Mur
Bækstrup Mur
Rolsted Mur
Kappendrup Hæk
Rønninge Hæk
Tarup Hæk
Rudevad Hæk
Ellinge Hæk
Bækstrup Hæk
Rolsted Hæk
Kappendrup Skov
Rønninge Skov
Tarup Skov
Rudevad Skov
Ellinge Skov
Bækstrup Skov
Rolsted Skov
Kappendrup Mose
Rønninge Mose
Tarup Mose
Rudevad Mose
Ellinge Mose
Bækstrup Mose
Rolsted Mose
Kappendrup Eng
Rønninge Eng
Tarup Eng
Rudevad Eng
Ellinge Eng
Bækstrup Eng
Rolsted Eng
Kappendrup Mark
Rønninge Mark
Tarup Mark
Rudevad Mark
Ellinge Mark
Bækstrup Mark
Rolsted Mark
Kappendrup Have
Rønninge Have
Tarup Have
Rudevad Have
Ellinge Have
Bækstrup Have
Rolsted Have
Kappendrup Gård
Rønninge Gård
Tarup Gård
Rudevad Gård
Ellinge Gård
Bækstrup Gård
Rolsted Gård
Kappendrup Hus
Rønninge Hus
Tarup Hus
Rudevad Hus
Ellinge Hus
Bækstrup Hus
Rolsted Hus
Kappendrup Lade
Rønninge Lade
Tarup Lade
Rudevad Lade
Ellinge Lade
Bækstrup Lade
Rolsted Lade
Kappendrup Stald
Rønninge Stald
Tarup Stald
Rudevad Stald
Ellinge Stald
Bækstrup Stald
Rolsted Stald
Kappendrup Silo
Rønninge Silo
Tarup Silo
Rudevad Silo
Ellinge Silo
Bækstrup Silo
Rolsted Silo
Kappendrup Tårn
Rønninge Tårn
Tarup Tårn
Rudevad Tårn
Ellinge Tårn
Bækstrup Tårn
Rolsted Tårn
Kappendrup Kirke
Rønninge Kirke
Tarup Kirke
Rudevad Kirke
Ellinge Kirke
Bækstrup Kirke
Rolsted Kirke

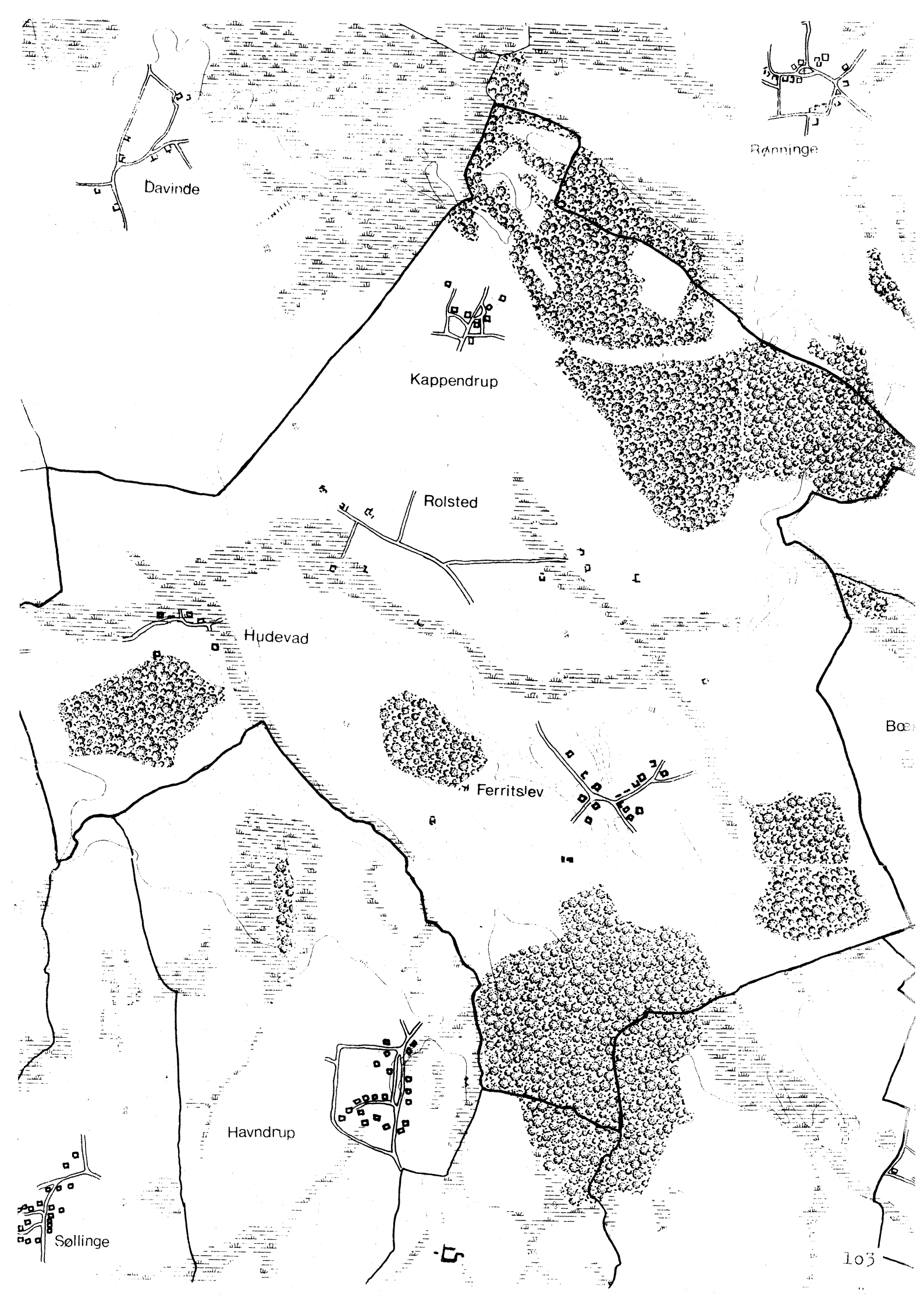
Davinde
Rønninge
Kappendrup
Rolsted
Hudevad
Ferritslev
Havndrup
Søllinge

LUMBY

Ejerlav: Lumby

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Navn:	**Navnetype:**
Lumby	-by.

Bemærkninger:

Lumby er nævnt første gang 1508 i formen Lundby. Forleddet er "lund", som betyder "lille skov". Efterleddet er "-by", som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype:	**Anlæggelsestidspunkt:**
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Lumby

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Nr. Lyndelse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen ligger regelmæssigt på begge sider af vejen, der går fra V og slår et knæk mod N. Bebyggelsen dog koncentreret midt i landsbyen, som her rummer en forteudvidelse med gadekær.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
- ☐ randby
- ☒ agerorientering
- ☐ engorientering
- ☐ skovorientering
- ☐ kystorientering
- ☐ åorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, større eller mindre blokke.

d. Udflytning 2 (1) gårde.

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen

1 gård flyttet NØ for byen, 1 gård kan ikke findes.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med åse mod V.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og tørv.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
- ☒ overvejende ager med større indhold af skov og eng.
- ☐ blandingsøkonomi med

Den vestligste del af bymarken er skovområde - engarealer forskellige steder i bymarken.

Ejerlav: Lumby

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

8 af 10 gårde er i dag bevaret på deres oprindelige gårdtomt. Der er ikke sket nybebyggelser i væsentligt omfang. Veje og toftesystem intakt. Dog eksisterer gadeforten ikke længere.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☐ udskiftningshegnene ☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Skovareal bevaret i den V del af bymarken (V for vejen Nr. Lyndelse - Nr. Søby).

Ejerlav: Lumby

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Nr. Lyndelse

STATISTIK

Areal: 362 ha, heraf opdyrket 1688: 66%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	130	86	68	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	1	11	11	10	13	17
Huse:		1			4		
Huse m/ jord:			1			13	13
Huse u/ jord:			3				11
I alt:	12	2	15	11	14	26	41

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(45)	1664		2	9	11,8
(64) (1:2)	1688	1	7	3	7,8
	1844	5	7	1	
	1903	15	1	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	75	122	155
Børn:	28	59	64
I alt:	103	181	219

Ejerlav: Lumby

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					4	1	7	3
1844	9	10				1	4	2
1903	17	24						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 362 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 66%, som følge heraf er 1688 vurderingen (86 tdr. htk.) ret høj i forhold til 1844 vurderingen (68 tdr. htk.), idet førstnævnte vurdering hovedsagelig hvilede på agerjorden, medens sidstnævnte tog hele arealet i betragtning. Landgildehartkornet er påfaldende højt. Landsbyen havde i 1688 almindelig trevangsbrug.

Kronen og kirken synes aldrig at have spillet noget besiddelsesmæssig rolle i landsbyen.

Fra 1390-1511 nævnes en landsbyhovedgård "Lundbygård" som sædegård for adelsslægten Friis. I 1599 specificeres dette gods i forbindelse med en handel, det omfattende da i Lumby: Lundbygård (på 30 tdr. htk.) samt 4 gårde og 2 huse. Formentlig har et lignende antal fæstegårde i byen hørt under sognets anden hovedgård Bramstrup, i hvert fald regnedes samtlige gårde på nær en i 1610 for skattefri hoverigårde til indensogns hovedgårde. I 1664 var byen hovedsagelig delt mellem Bramstrup (4 gårde) og Søby Søgård (6 gårde), medens der ved udskiftningen foruden disse tillige er Vejlegård og Lammehave som lodsejere.

I 1802 bestod byen af 4 selvejergårde, 6 fæstegårde og 9 huse med jord-. I 1844 var 2/3 af byens enheder på selvejerhænder.

Den middelalderlige hovedgårds placering kendes ikke, men frem for den nuværende Lumbygård, bør man snarere tænke på den nordligste tvillinggård, ved hvilken der ses spor af grave på udskiftningskortet.

På trods af landsbyhovedgårdens nedlæggelse og deling (?) synes gårdtallet svagt vigende fra 1511 til 1802. I forbindelse med overgangen til selveje vokser gårdtallet drastisk igennem det 19. århundrede. Antallet af huse i byen er forholdsvis lavt (i 1688 er de øjensynlig udeladt af tællingen), men stiger i normalt omfang gennem det 19. århundrede, ligesom befolkningstallet øges i normalt omfang.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis stor. Byen synes aldrig at have gennemlevet en egalisering.

Ejerlav: Lumby

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:		Særlig interesse:	X

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af vikingetidsnavnetypen -by er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug og en meget høj opdyrkningsprocent. Byformen er en regelmæssig udgave af den slyngede-vejby type, her med forteudvidelse.

2) Udviklingstype.

Landsbyen husede fra 1300-tallet og op i 1500-tallet et betydeligt gods, men det lykkedes aldrig at samle byen på en hånd. Som følge heraf er udviklingen ret træg, indtil godssystemets opløsning medfører ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en typeren byform. Den videre udvikling præges af godssystemets fluktuationer.

Relikt-vurdering: særlig interesse

1) Bytomten er meget velbevaret såvel hvad angår i bebyggelse, veje som tofter.

2) Kulturlandskabet har bevaret et større skovareal, men præges dog af omfattende bebyggelse langs gennemfartsveje.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: Tomt af Lumbygård.

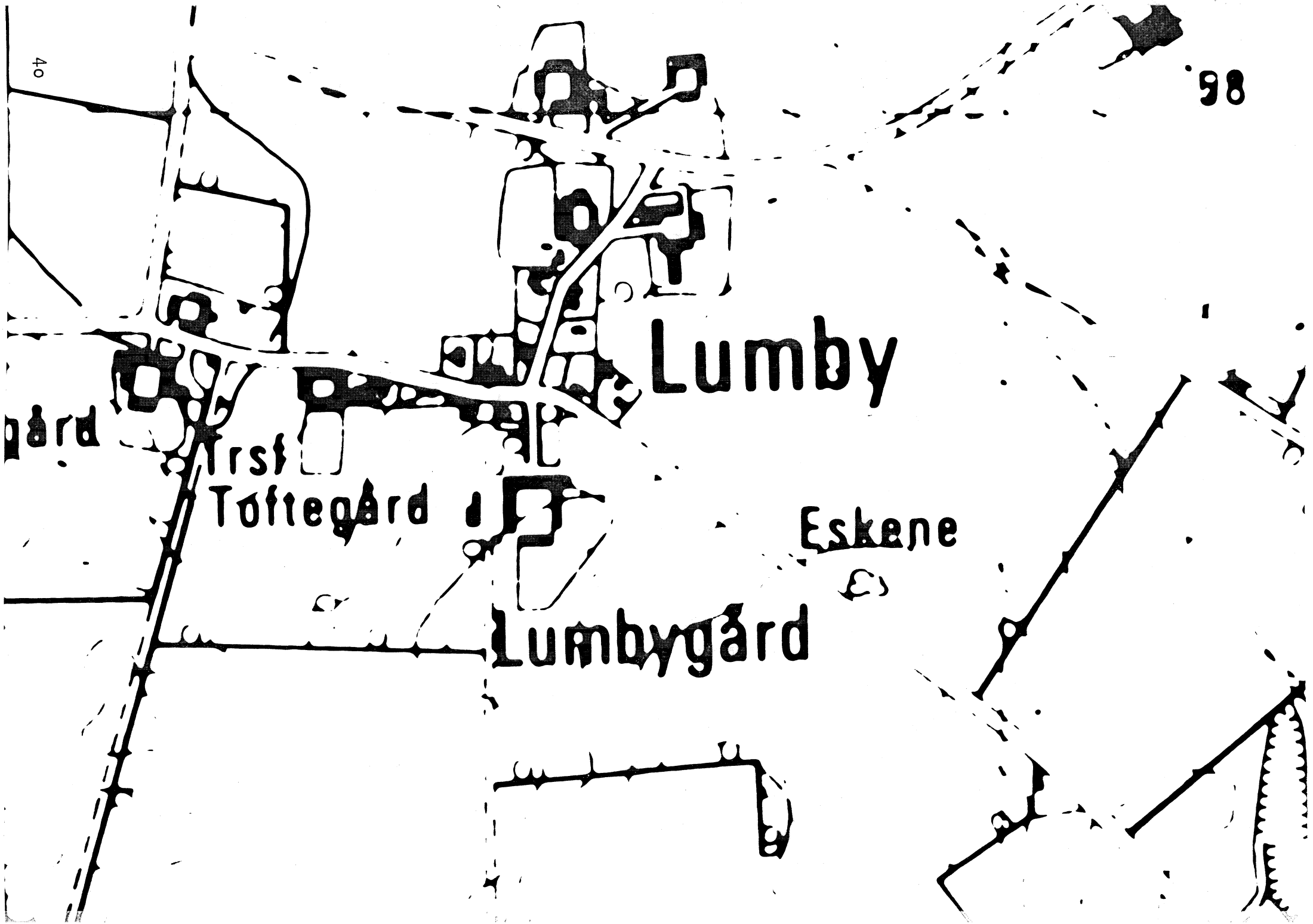
40
98
Lumby
gård
Irst
Toftegård
Eskene
Lumbygård

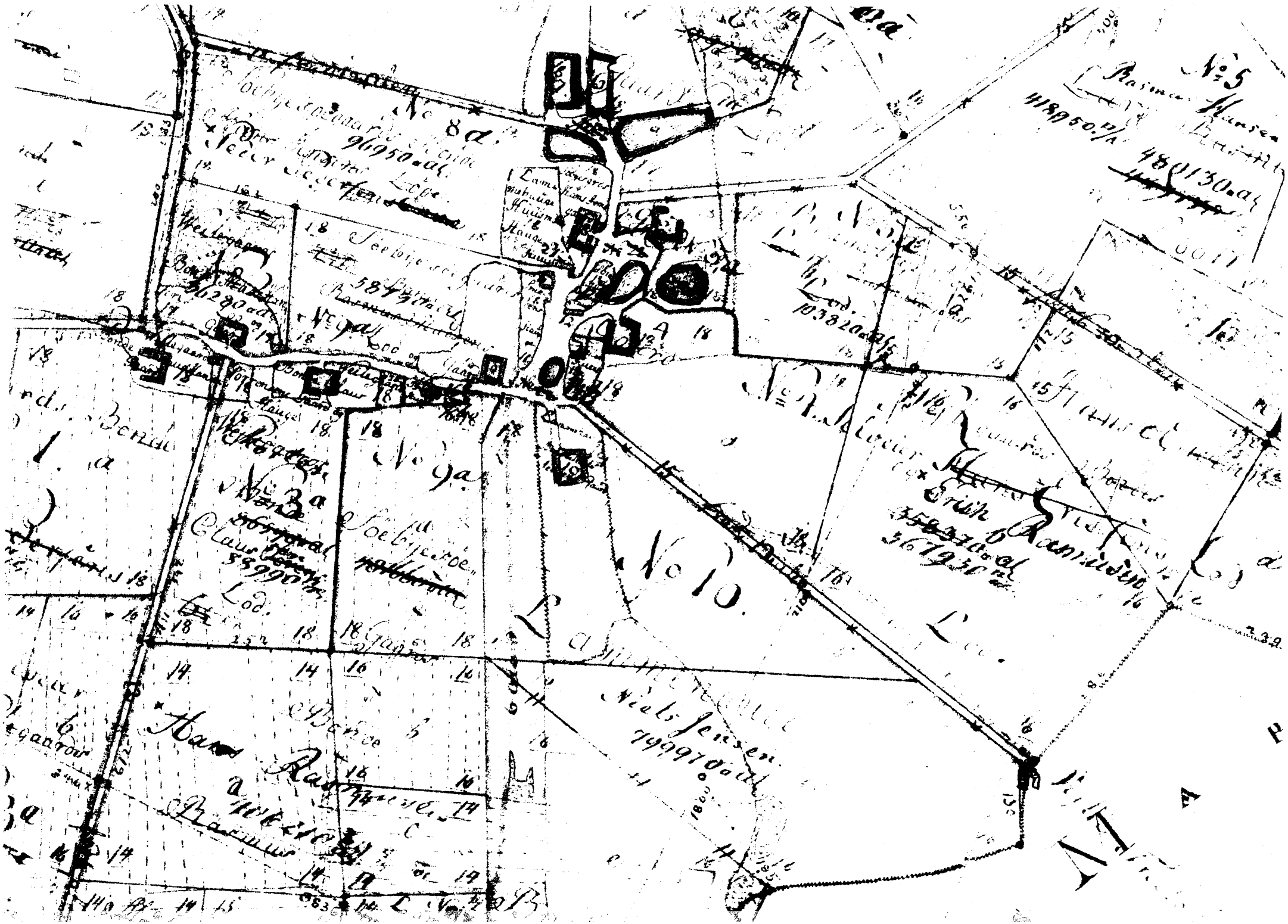

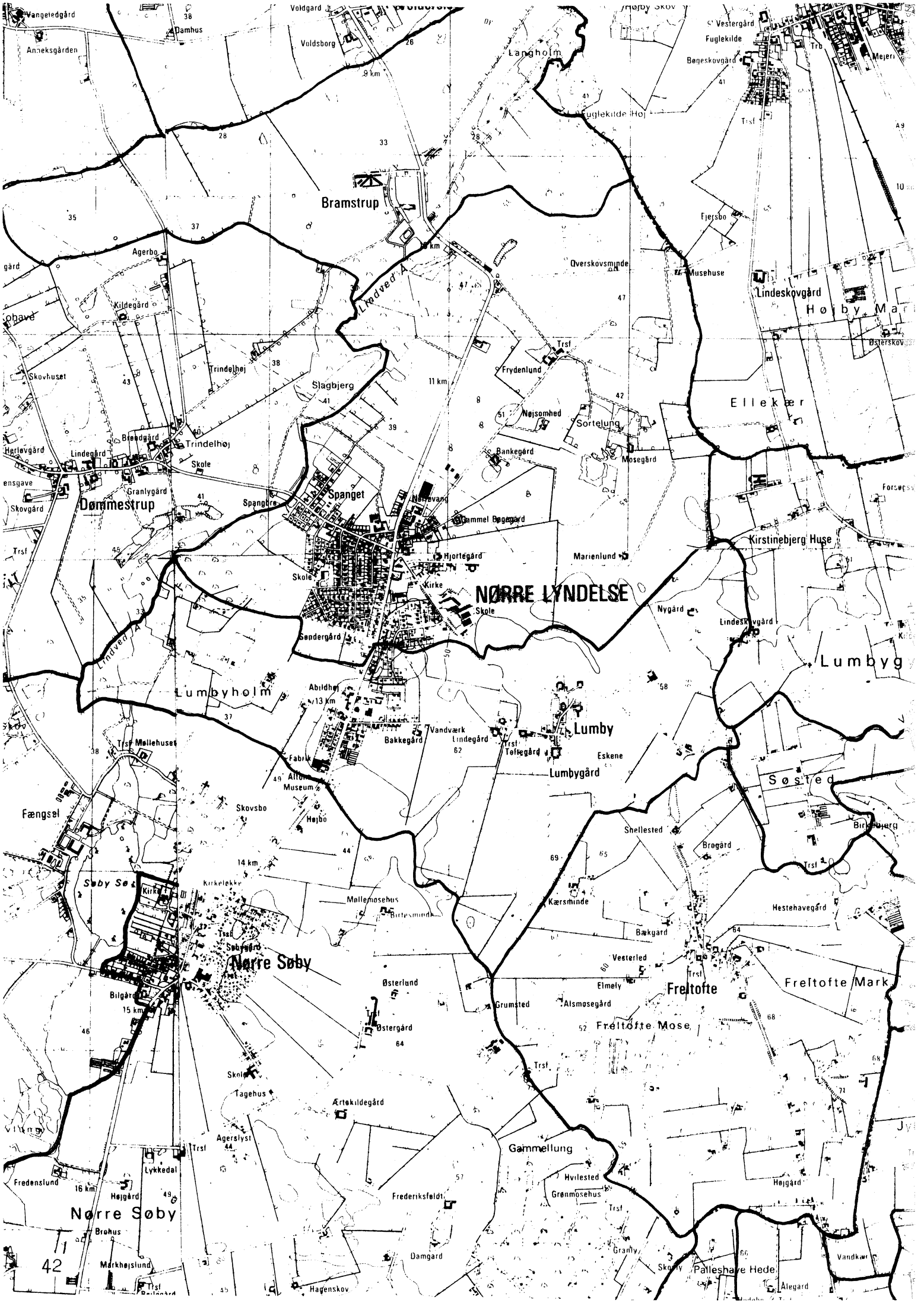
Bramstrup
NØRRE LYNDELSE
Dømmestrup
Spanget
Lumby
Lumbygård
Lumbyholm
Lumbyg
Nørre Søby
Søby Sø
Freltofte
Freltofte Mark
Freltofte Mose
Ellekær
Sortelung
Gammellung
Palleshave Hede
Langholm
Lindeskovgård
Kirstinebjerg Huse
Søsted
Fængsel
Lindved Å
Slagbjerg
Trindelhøj
Skovhuset
Agerbo
Kildegård
Overskovsminde
Musehuse
Fjersbo
Frydenlund
Nøjsomhed
Bankegård
Mosegård
Hjortegård
Marienlund
Nygård
Lindeskovgård
Skole
Kirke
Søndergård
Abildhøj
Vandværk
Bakkegård
Lindegård
Tølegård
Eskene
Fabrik
Museum
Skovsbo
Højbo
Kirkelekke
Mollemosehus
Birtesminde
Kærsminde
Shellested
Brogård
Bækgård
Vesterled
Elmely
Hestehavegård
Østerlund
Østergård
Grumsted
Alsmosegård
Tagehus
Ærtekildegård
Agerslyst
Lykkedal
Fredenslund
Højgård
Frederiksfeldt
Hvilested
Grønmosehus
Damgard
Hagenskov
Brohus
Markhøjslund
Vestergård
Fuglekilde
Bøgeskovgård
Mejeri
Voldgård
Voldsborg
Damhus
Annekshaven
Vangetedgård
Skovgård
Granlygård
Lindegård
Brandgård
Herløvgård
Spangsø
Nørresø
Gammel Bøgegård
Fuglekilde Høj
Østerskov
Højby Mar
Forsøgs
Birkebjerg
Trsf
Skole
Kirke
Mølle
Tagehus
Trsf Møllehuset
Trsf Søbygård
Trsf Lykkedal
Trsf Agerslyst
Trsf Grønmosehus
Trsf Granly
Trsf Skovly
Trsf Ålegård
Trsf Vandkær
Trsf Højgård
Trsf Hvilested
Trsf Frederiksfeldt
Trsf Damgard
Trsf Hagenskov
Trsf Brohus
Trsf Markhøjslund
Trsf Fredenslund
Trsf Bilgård
Trsf Østergård
Trsf Østerlund
Trsf Vesterled
Trsf Elmely
Trsf Grumsted
Trsf Alsmosegård
Trsf Kærsminde
Trsf Shellested
Trsf Brogård
Trsf Bækgård
Trsf Hestehavegård
Trsf Nygård
Trsf Lindeskovgård
Trsf Kirstinebjerg Huse
Trsf Marienlund
Trsf Hjortegård
Trsf Nøjsomhed
Trsf Frydenlund
Trsf Bankegård
Trsf Mosegård
Trsf Eskene
Trsf Tølegård
Trsf Lindegård
Trsf Bakkegård
Trsf Vandværk
Trsf Abildhøj
Trsf Søndergård
Trsf Skole
Trsf Kirke
Trsf Nørresø
Trsf Gammel Bøgegård
Trsf Spangsø
Trsf Skole
Trsf Granlygård
Trsf Skovgård
Trsf Herløvgård
Trsf Lindegård
Trsf Brandgård
Trsf Trindelhøj
Trsf Skovhuset
Trsf Agerbo
Trsf Kildegård
Trsf Overskovsminde
Trsf Musehuse
Trsf Fjersbo
Trsf Fuglekilde Høj
Trsf Bøgeskovgård
Trsf Vestergård
Trsf Fuglekilde
Trsf Mejeri
Trsf Voldgård
Trsf Voldsborg
Trsf Damhus
Trsf Annekshaven
Trsf Vangetedgård
Trsf Langholm
Trsf Højby Skov
Trsf Østerskov
Trsf Forsøgs
Trsf Birkebjerg
Trsf Søsted
Trsf Lumbygård
Trsf Lumbyg
Trsf Lumbyholm
Trsf Ellekær
Trsf Freltofte
Trsf Freltofte Mose
Trsf Freltofte Mark
Trsf Gammellung
Trsf Palleshave Hede
Trsf Nørre Søby
Trsf Søby Sø
Trsf Fængsel
Trsf Skovsbo
Trsf Højbo
Trsf Kirkelekke
Trsf Mollemosehus
Trsf Birtesminde
Trsf Tagehus
Trsf Ærtekildegård
Trsf Agerslyst
Trsf Lykkedal
Trsf Fredenslund
Trsf Højgård
Trsf Brohus
Trsf Markhøjslund
Trsf Hagenskov
Trsf Ålegård
Trsf Vandkær
Trsf Granly
Trsf Skovly
Trsf Palleshave Hede
Trsf Hvilested
Trsf Grønmosehus

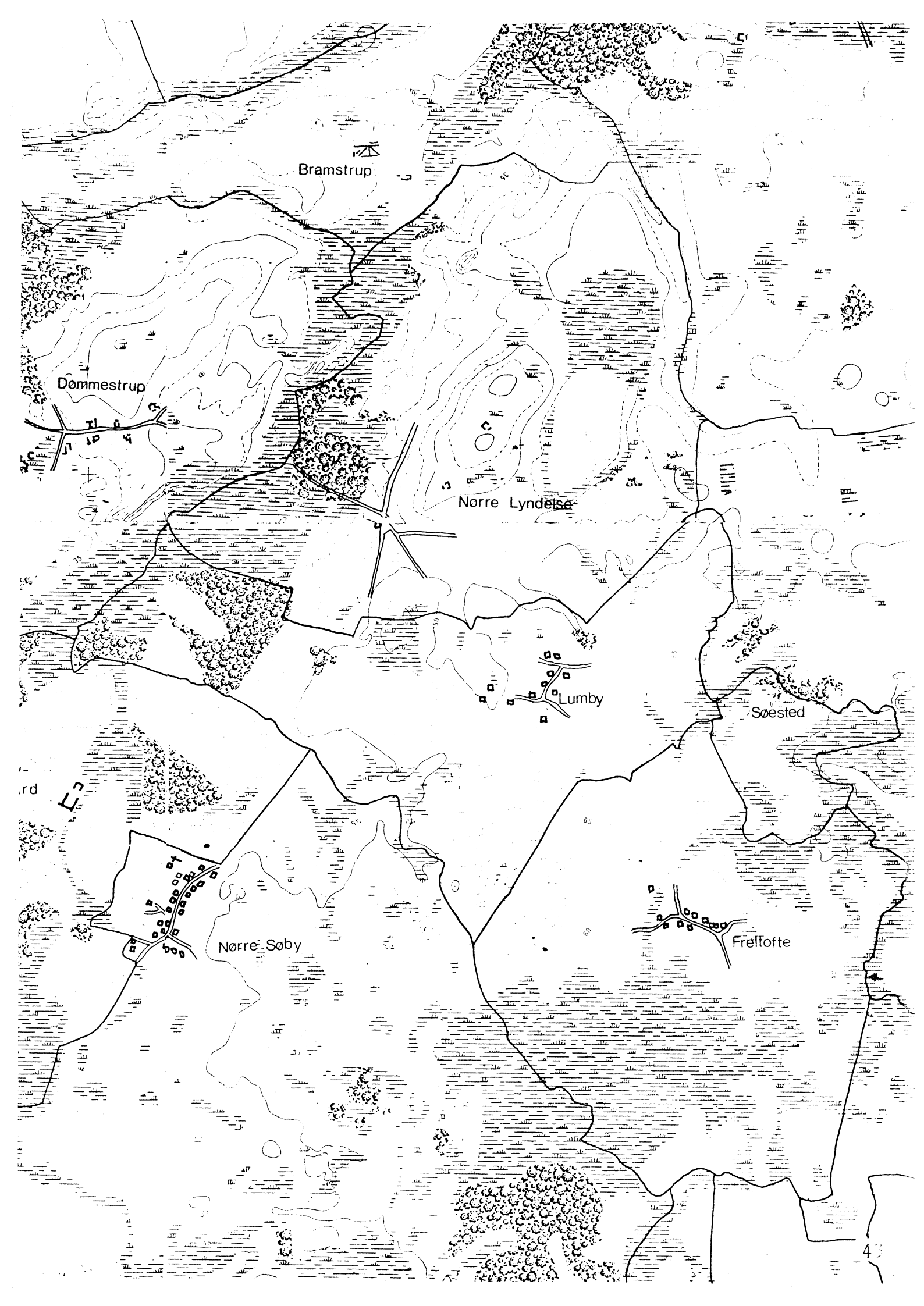
Bramstrup
Dømmestrup
Nørre Lyndelse
Lumby
Søested
Nørre Søby
Frelfotte

NR. LYNDELSE

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Navn:	Navnetype:
Nr. Lyndelse	-løse

Bemærkninger:

Nr. Lyndelse er nævnt første gang 1348 i formen Lundlosæ. Forleddet er "lund", som betyder "lille skov". Efterleddet er "løse", som i dette tilfælde kommer af "løsa", som måske betyder "eng" eller "græsgang". Bebyggelsesnavne på -løse anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Nr. Lyndelse er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Nr. Lyndelse sogn fødtes 1724 skolemanden Joh. Ludvig Bernth, 1841 journalisten og politikeren Jørgen Pedersen, 1865 komponisten Carl Nielsen.

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten (Slynget vejby).

Reguleret forteby. Gårdene ligger på vest- og nordsiden af en kvadratisk forte. To gårde ligger på selve forten. Kirken og præstegården ligger i den sydligste ende af forten.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning Mindst 8 gårde.

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med åse mod V.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og tørv.

naturlig afgrænsning: Mod V og delvis S - Ø.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☒ opløst og nybebygget

Over halvdelen af gårdene er flyttet og afløst af parcelhuse, især mod S og V. Desuden er der foretaget en del vejudvidelser og vejanlæg.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☒ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Vest for den gamle landsbytomt er der opført et stort parcelhuskvarter. I den nordlige udkant er opført en cykelfabrik. Nordøst for landsbyen er bevaret et stort moseområde.

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

STATISTIK

Areal: 477 ha, heraf opdyrket 1688: 60%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	162	90	89	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	13	1	12	15	14	18	18
Huse:	1		10		15		
Huse m/ jord:						18	9
Huse u/ jord:				10		3	31
I alt:	14	1	22	25	29	39	58

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(45) 1664			11	14,7
(87) (1:2) 1688	2	13		6,0
1844	6	11	1	
1903	12	4	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	142	166	304
Børn:	78	81	104
I alt:	220	247	408

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		10	10	1	
1844	18	8				13		
1903	18	39						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 477 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 60%. Med undtagelse af en strækning mod sydøst har ejerlavet oprindeligt været naturligt afgrænset. Men hovedgården Bramstrup har øjensynlig udvidet sine marker ind over ejerlavets nordlige spids. Ejerlavet takseredes i 1688 til 90 tdr. og i 1844 til 89 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 meget højt. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug. I 1802 nævnes det, at en 30 tdr. land stor sø i ejerlavet er blevet drænet.

To marknavne Pillestrup og Hunderup vidner formentlig om nedlagte middelalderbebyggelser.

Allerede i 1400-tallet ses Bramstrup i færd med at samle gods i byen, og inden 1610 synes hele byen på nær præstegården at være samlet under hovedgården. Det lykkedes dog øjensynlig ikke for Bramstrup at holde besiddelsen samlet. I 1802 optræder blandt de øvrige lodsejere bl.a. Søby-Søgård. Byen bestod da foruden præstegården af 13 fæstegårde og 16 huse. Overgangen til selveje var for gårdens vedkommende afsluttet i 1844, medens hovedparten af husene da endnu var i fæste.

Gårdtallet synes svagt stigende, idet tre af de største gårde deles mellem 1664 og 1688, hvorved byens gårde får et egaliseret præg. Overgangen til selveje følges kun i beskedent omfang af vækst i gårdtallet. Som følge af hoveribehovet til nabohovedgården er hustallet i byen allerede højt i 1600-tallet. Forholdet mellem gård og hustal udvikler sig normalt gennem det 19. århundrede, ligesom befolkningstallet vokser i normalt omfang, dog med en markant overvægt til århundredets anden halvdel.

I det 20. århundrede har Nørre Lyndelse udviklet sig til en bymæssig bebyggelse. Det nuværende bystævne er anlagt i 1955.

I 1865 fødtes komponisten Carl Nielsen på Nr. Lyndelse mark.

Ejerlav: Nr. Lyndelse

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Lyndelse

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:	x	Stor interesse:		Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af den før-vikingetidige navnetype -løse ligger centralt placeret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug og en ret høj opdyrkningsprocent. Byformen er den på Fyn ret sjældne regulerede - forteby type. Pillestrup og Hunderup vidner om nedlagte middelalderbebyggelser senere har nabohovedgården Brangstrup gjort indhug i bymarken.

2) Udviklingstype.

Byen samledes allerede i 1400 og 1500-tallet under Bramstrup og påvirkedes som følge heraf med tidlig husvækst og regulering. Godssystemets opløsning følges af vækst i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en sjælden anlægstype, hvis ejerlav tilmed afspejler en række vigtige bebyggelseshistoriske udviklingstrin.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet. En stor del af ejerlavet er i dag præget af bymæssig bebyggelse. Der er dog bevaret et stort moseområde - den tidligere sø?.

3) Særlige relikter: Kirken.

4) Arkæologiske interesser: To nedlagte middelalderbebyggelser Hunderup og Pillestrup.

Hjortegård
Kirke
Birkely

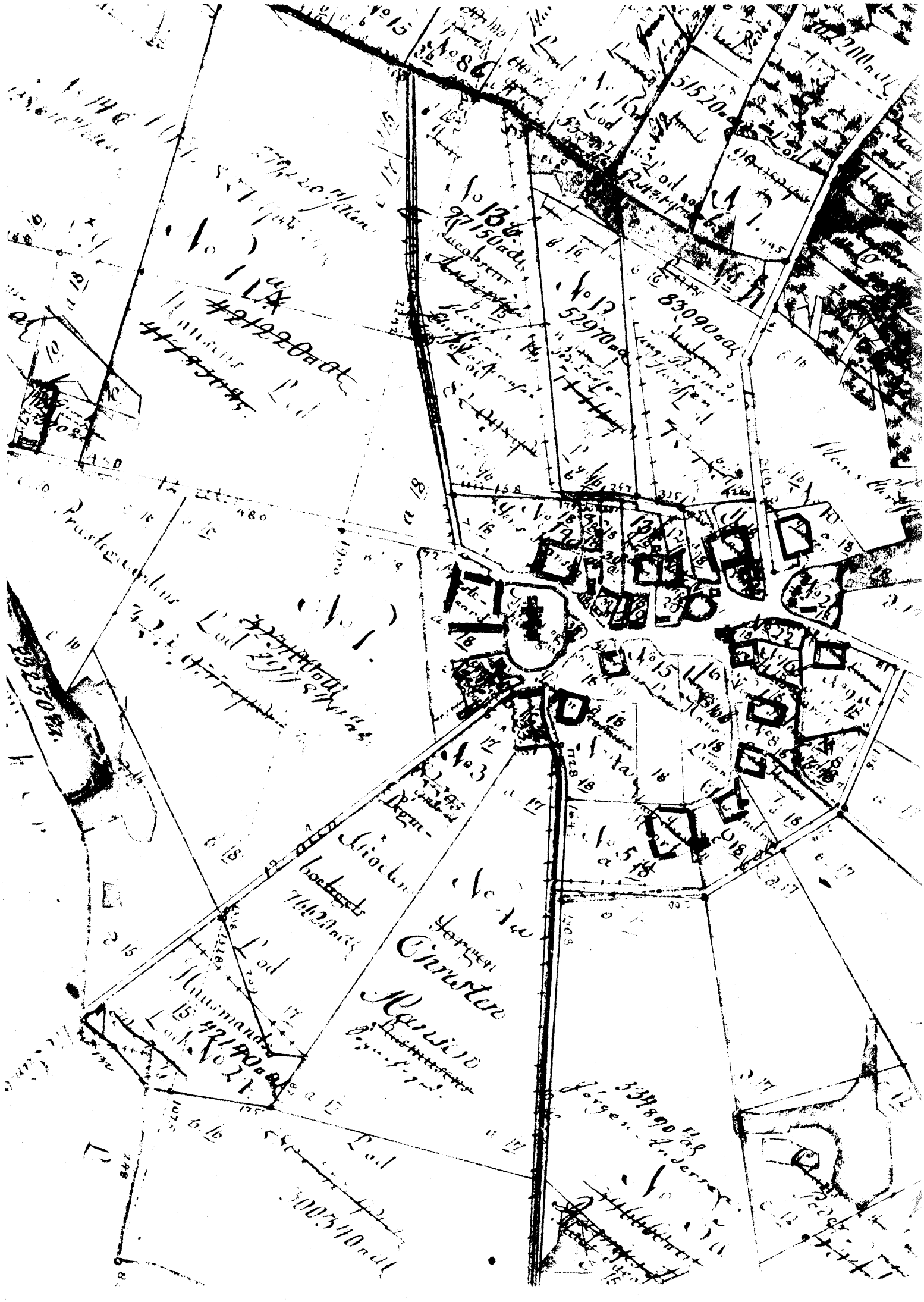

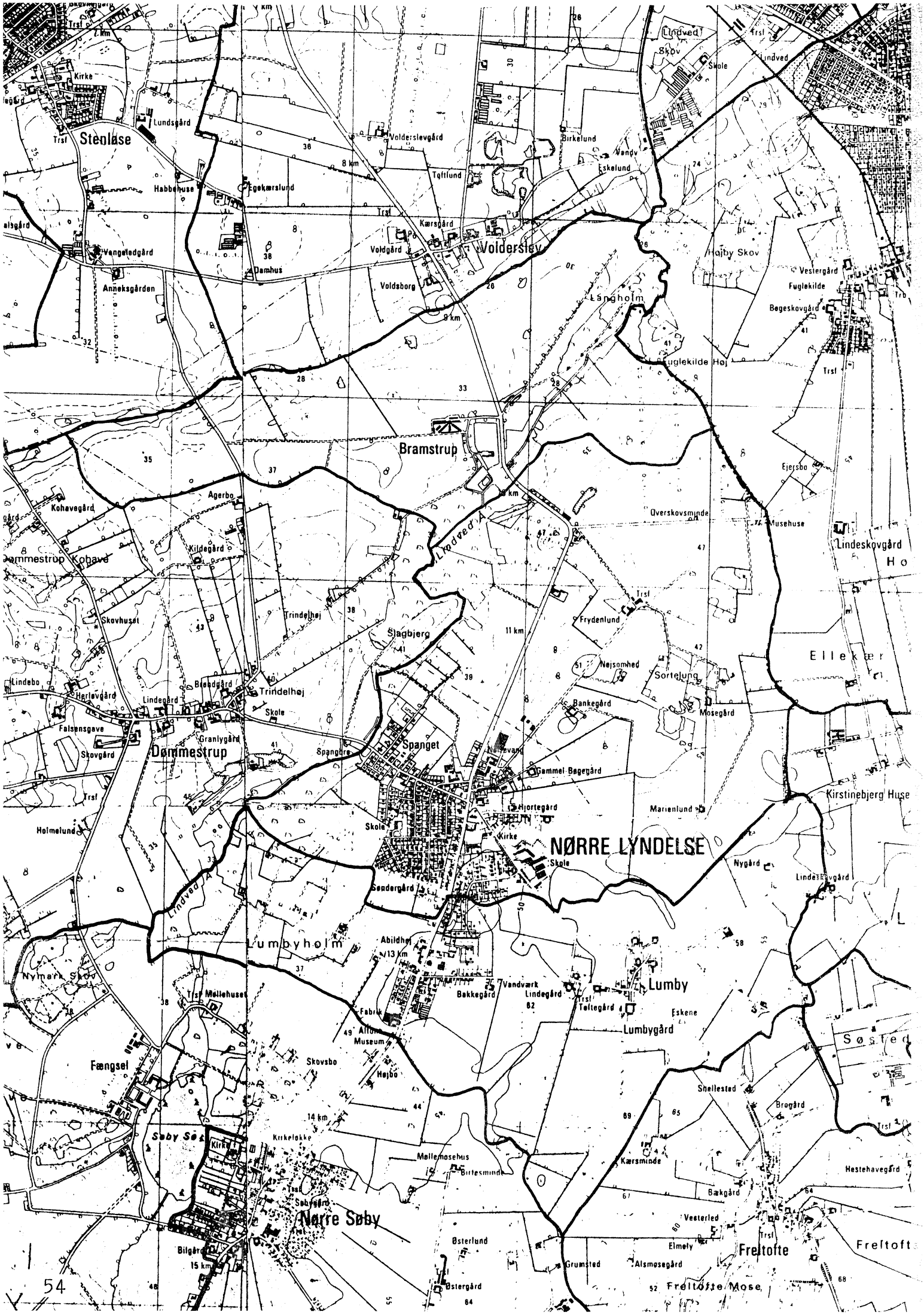
Stenløse
Kirke
Lundsgård
Trsf
Habbelhuse
Egekærslund
Vangetedgård
Anneksgården
Damhus
Voldslevgård
Tofthuset
Kærsgård
Voldgård
Voldsborg
T. Voldslev
Birkelund
Vængv
Eskelund
Lindved Skov
Skole
Lindved
Højby Skov
Vestergård
Fuglekilde
Bøgeskovgård
Langholm
Fuglekilde Høj
Bramstrup
Agerbo
Kohavegård
Kildegård
Dømmestrup Kohave
Skovhuset
Trindelhøj
Lindved Å
Overskovsminde
Musehuse
Lindeskovgård
Ejersbo
Frydenlund
Slagbjerg
Nejsomhed
Sortelung
Ellekær
Lindebo
Herlevgård
Lindegård
Blødgård
Trindelhøj
Skole
Falsensgave
Granlygård
Skovgård
Dømmestrup
Spangdre
Spanget
Bankegård
Mosegård
Gammel Bøgegård
Kirstinebjerg Huse
Marienlund
Hjortegård
Holmelund
Skole
Kirke
NØRRE LYNDELSE
Nygård
Lindesvangård
Søndergård
Lindved Å
Lumbyholm
Abildhøj
Nymark Skov
Trsf Møllehuse
Bakkegård
Vandværk
Lindegård
Toftegård
Lumby
Eskene
Lumbygård
Fængsel
Fabrik
Alfon Museum
Skovsbo
Højbo
Søsted
Snellestad
Brogård
Søby Sø
Kirke
Kirkelokke
Møllemosehus
Birtesminde
Kærsminde
Bakgård
Hestehavegård
Vesterled
Nørre Søby
Søbygård
Østerlund
Elmely
Freltofte
Grumsted
Alsmosegård
Freltofte Mose
Østergård
Bilgård
54

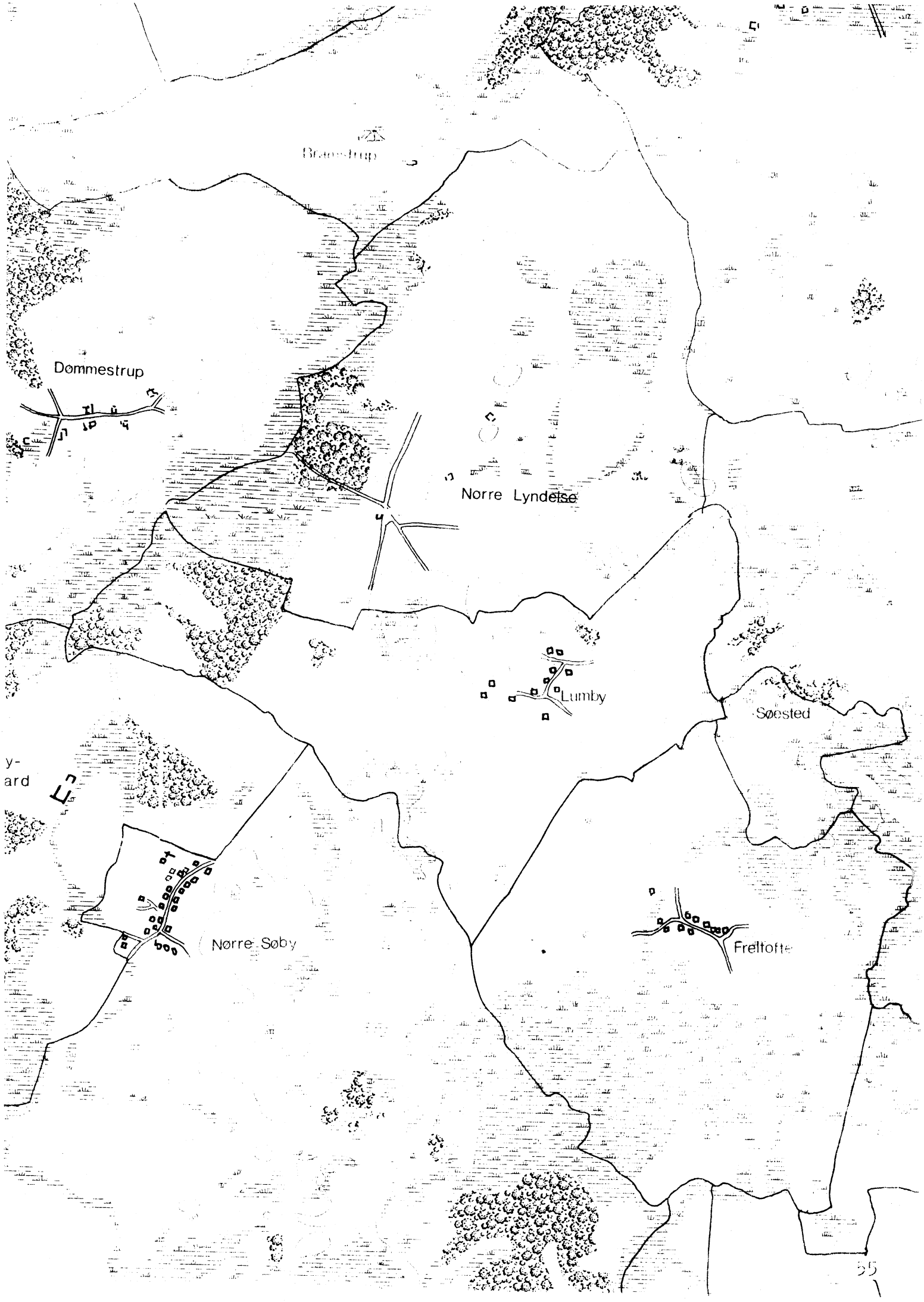
Dommestrup
Norre Lyndelse
Lumby
Søsted
Nørre Søby
Freltofte

NR. SØBY

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Nr. Søby

Navn:	Navnetype:
Nr. Søby	-by

Bemærkninger:

Nr. Søby er nævnt første gang 1432 i formen Syøby. Forleddet synes oprindeligt at have været "sæ", som betyder "sø". Efterleddet er "-by" som betyder "landsby". Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetid.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Carl Nielsens barndomshjem lå i Nr. Søby, men blev i forbindelse med en vejforlægning nedrevet i 1955, og genopbygget 20 m derfra.

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Søby

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejforteby (!)

Bebyggelsen ligger systematisk på begge sider af den N-S-gående vej, der er udvidet til en forte.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Orienteret mod Søby sø, der ligger i centrum af det oprindelige ejerlav.

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Stjerneudskiftning omkring landsbyen. Det øvrige er blokudskiftet.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen 9 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med tunneldal.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af sengl. ferskvandssand og tørv.

naturlig afgrænsning: Det oprindelige ejerlav: Søby sogn er for størstedelen naturlig afgrænset.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Nr. Søby

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☒ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

Ca. 1/3 af gårdene er flyttet ud. De sydlige tofter bebygget med parcelhuse. En væsentlig del af den gamle forte er bevaret. Byen i dag præget af omfattende parcelhusbyggeri.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☒ størsteparten opdyrket

Med sydøst er bevaret et større skovareal "Røjleskov" og mosen "Gammellung". Ellers er landskabet præget af udflyttergårde.

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Søby

STATISTIK

Areal: 865 ha, heraf opdyrket 1688: 45%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	166	137	129	

Bebyggelsesenheder:

	1511		1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	20		20	23	23	24	30
Huse:			10		14		
Huse m/ jord:				4		15	40
Huse u/ jord:				10		2	37
I alt:	20		30	37	37	41	107

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1–4 tdr. htk.	5–8 tdr. htk.	8– tdr. htk.	Gennemsnit
(68) (1:2) 1664		6	13	8,7
(52) (1:2) 1688	12	9	2	5,9
1844	2	21	1	
1903	23	7	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	172	233	356
Børn:	64	86	118
I alt:	236	319	474

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Nr. Søby	Årslev	Nr. Søby

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		19	10		
1844	2	3			22	14		
1903	30	77						

Udviklingsbeskrivelse:

Det 865 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 var opdyrket 45%, takseredes i 1688 til 137 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 129 tdr. htk. Ejerlavet har oprindelig bestået af såvel Nørre Søby som Søby Søgård. En adelig hovedgård i Søby nævnes allerede fra 1422, men først fra 1505 benævnes gården Søgård - muligvis er hovedgårdens udflytning fra byen ikke stort ældre. Søby-Søgård er flere gange blevet udvidet på byens bekostning. I 1600-tallet blev således jord fra præstegården lagt under hovedgården. Som følge heraf har landsbyen efter hånden fået en ejendommelig acentral placering i ejerlavet.

I 1422 hørte der til hovedgården 5 gårde i Søby, et antal der i 1512 var øget til 8 og i 1616 til 11 gårde og 5 huse. Inden 1664 var hovedgården" (på nær præstegården) blevet eneejer. Endnu i 1844 var byen stort set samlet under Søgård, men overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde stiger fra 20 til 23 mellem 1664 og 1688, og holdt sig herefter på dette niveau frem til 1844. Overgangen til selveje ledsages af vækst i normalt omfang. Antallet af huse var allerede højt i 1600-tallet, men holdt sig herefter på dette niveau frem til 1844. Overgangen til selveje ledsages af vækst i normalt omfang, ligesom det er tilfældet for folketallets vedkommende. I dette århundrede har byen udviklet sig til bymæssig bebyggelse.

Inden 1664 blev byen reguleret i 2 gårdklasser på henholdsvis 10,4 tdr. og 5,2 tdr. (1664) htk. Senere er byen atter blevet reguleret, men denne gang på et ensartet niveau a 5 tdr. htk.

Ejerlav: Nr. Søby

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Nr. Søby

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:	X	Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -by, er orienteret mod søen. På grund af landsbyhovedgårdens senere udskillelse og ekspansion fremstår landsbyen nu som randby. Byen havde 4 vange men treårig rotation. Byformen er den sjældne regulerede-vejforte bytype.

2) Udviklingstype.

Ejerlavets og byens udvikling er afgørende præget af den oprindelige landsby-hovedgårds udvikling, der dels betød en gradvis beskæring af byens areal og dels flere regulerede indgreb.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, hvis videre udvikling er afgørende præget af hovedgårdsdriftens regulerende iddgreb.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, men i dag dog præget af omfattende ny bebyggelse.

2) Kulturlandskabet har bevaret en god del af stjerneudskiftningshegnene samt større skov og mose partier.

3) Særlige relikter: Kirke, præstegård (opf. 1735), Carl Nielsens hus (flyttet)

4) Arkæologiske interesser: -

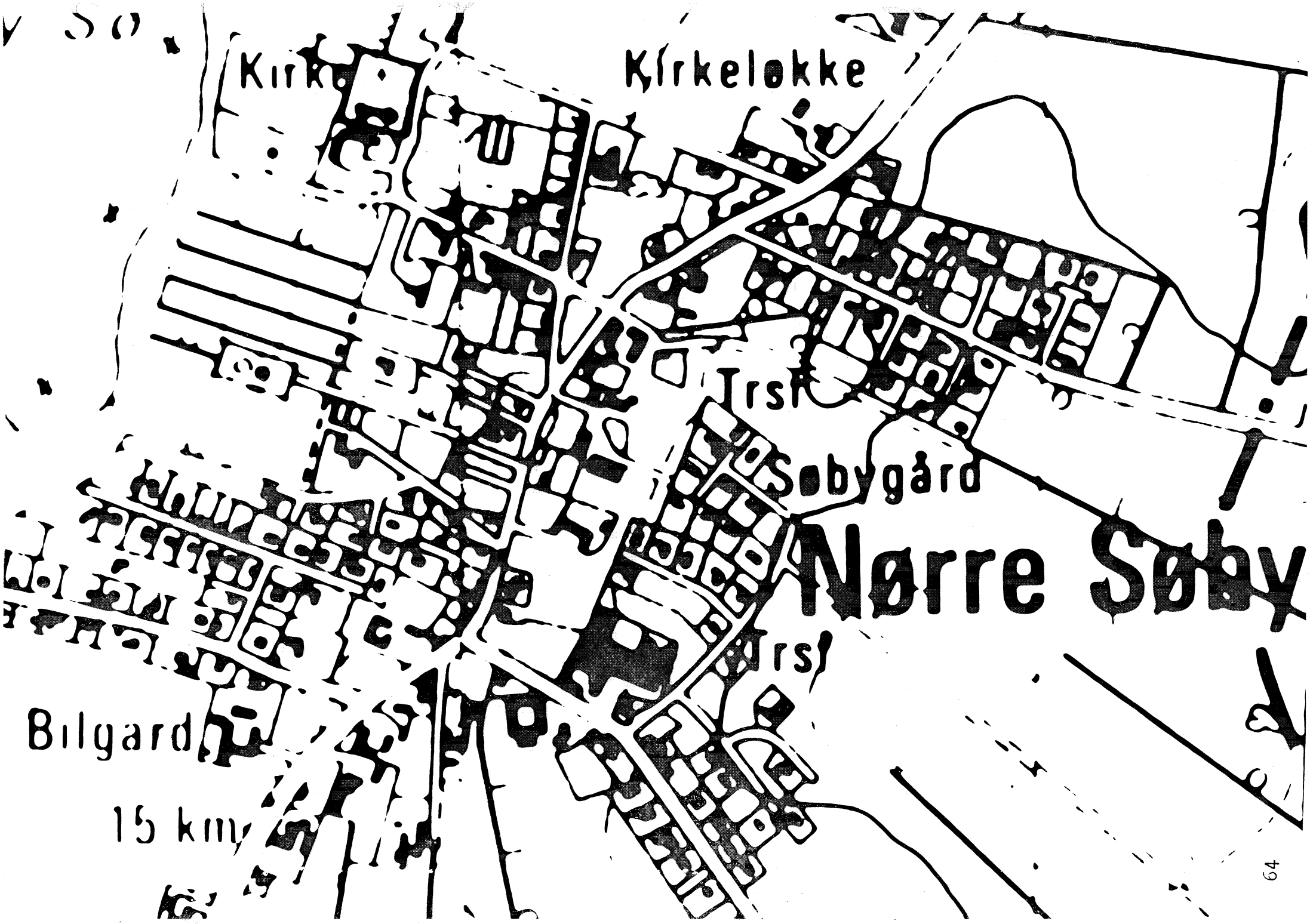
Kirk
Kirkelokke
Irsl
Søbygård
Nørre Søby
Irsl
Bilgard
15 km
64

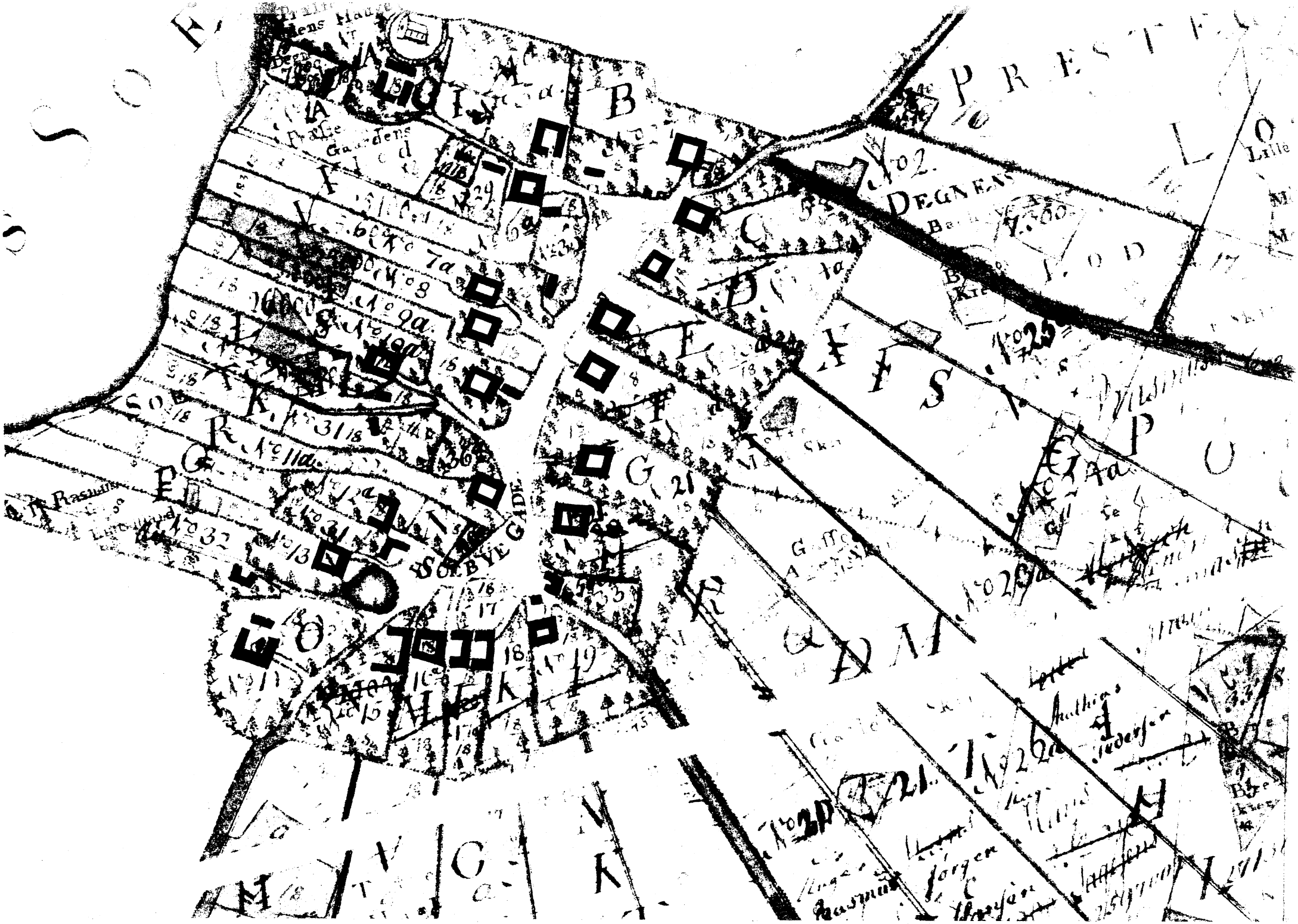

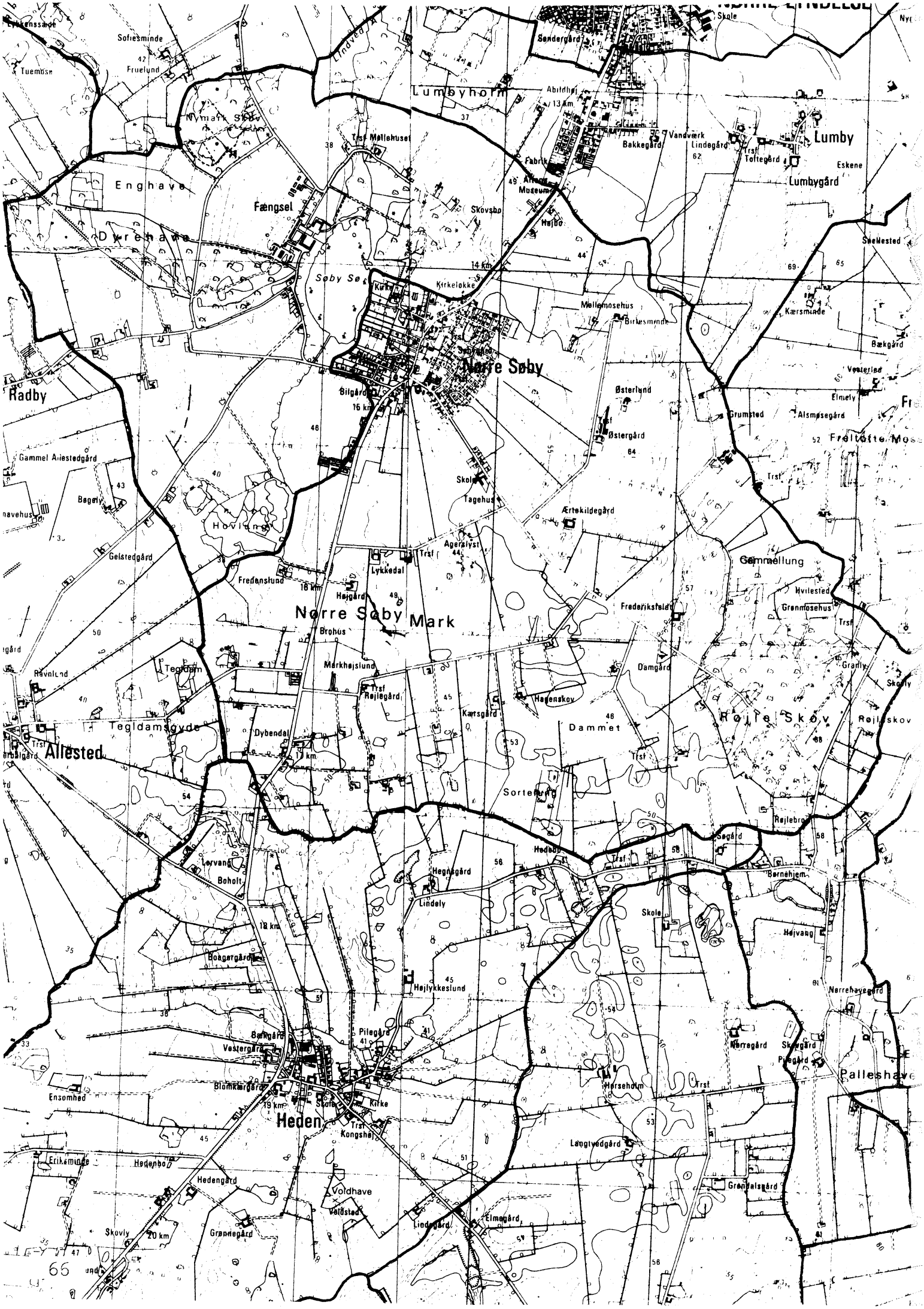
Lumbyhorn
Lumby
Lumbygård
Fængsel
Dyrehave
Enghave
Søby Sø
Nørre Søby
Radby
Nørre Søby Mark
Allested
Tegldamsgyde
Dammet
Nørre Skov
Rejlskov
Heden
Palleshave
Hovlund
Gammelmølle
Kirke
Skole
Kirkelokke
Møllemosehus
Østerlund
Østergård
Grumsted
Alsmosegård
Frøltofte Mose
Ærtekildegård
Gammel Allestedgård
Gelstedgård
Fredenslund
Lykkedal
Agerslyst
Gammellung
Hvilested
Grønmosehus
Frederiksfeld
Brohus
Tegldam
Ravnlund
Rejlegård
Kærsgård
Damgård
Grønly
Skovly
Dybendal
Sortemose
Rejlebro
Søgård
Børnehjem
Hedeby
Hegnsgård
Lindely
Lervang
Boholt
Højvang
Nørrehavegård
Nørregård
Skovgård
Pilegård
Højlykkeslund
Bakkegård
Vandværk
Lindegård
Toftegård
Eskene
Smedested
Kærsminde
Bækgård
Vesterlund
Elmely
Sondergård
Abildhøj
Fabrik
Museum
Skovsbo
Højbo
Møllehuset
Birkesminde
Bilgård
Tagehus
Havegård
Pilegård
Vestergård
Blomkærgård
Ensomhed
Kongshøj
Hedenbo
Hedengård
Voldhave
Voldsted
Elmegård
Liedgård
Grønnegård
Langtvedgård
Grønfælsgård
Hørsholm
Erikminde
Skovly
Lindved
Tuemose
Fruelund
Sofiesminde
Nymark Skov
Trst
Skole
14 km
15 km
16 km
17 km
18 km
19 km
20 km
13 km

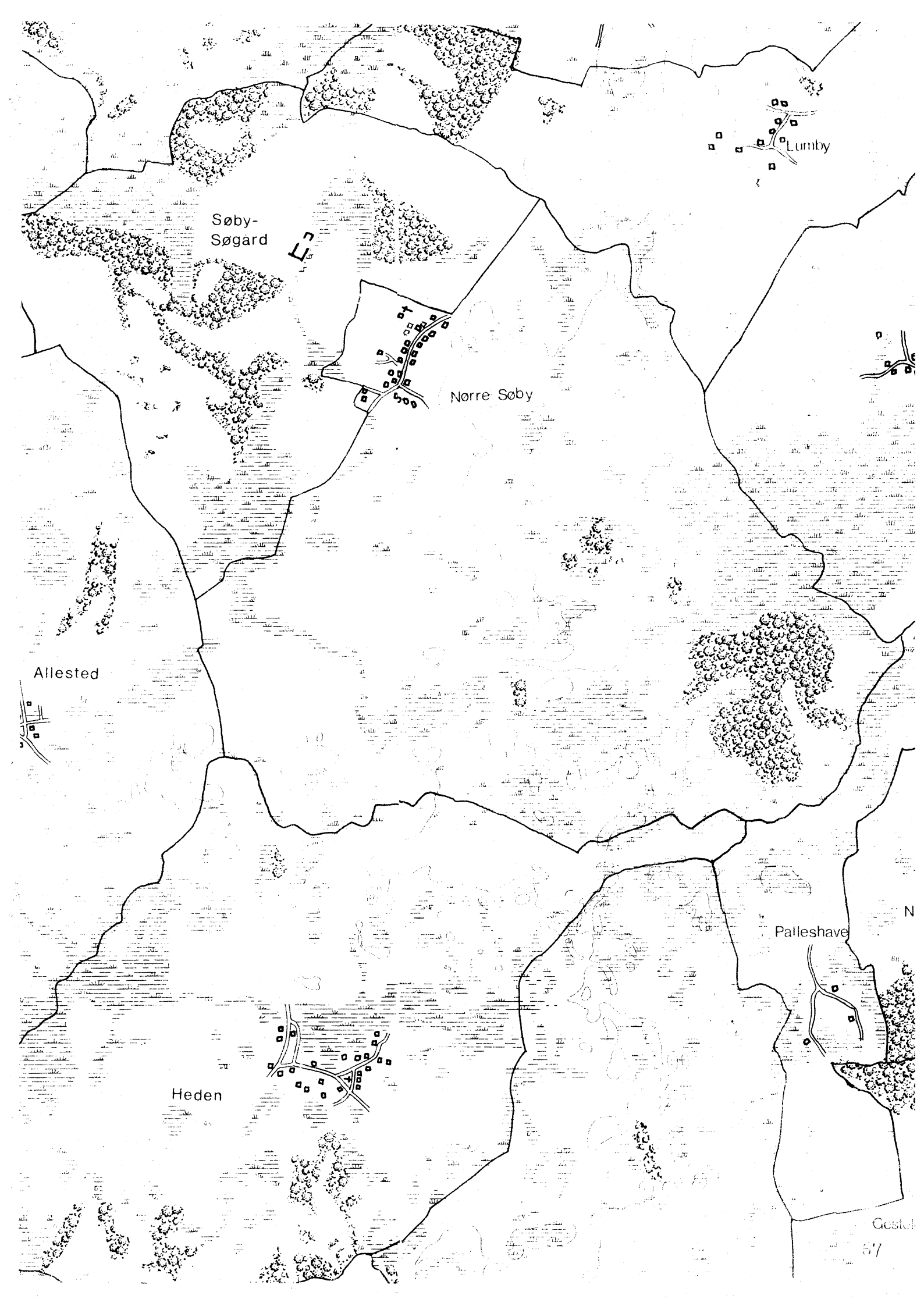
Lumby
Søby-
Søgard
Nørre Søby
Allested
Palleshave
Heden

ORE

Ejerlav: Ore

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

Navn:	Navnetype:
Ore	

Bemærkninger:

Ore er nævnt første gang 1459 i formen Ore. Navnet kommer af "wara", som betyder "ore, udyrket areal".

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Udflytterbebyggelse	Middelalder.

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Ore

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

En uregelmæssig bydannelse omkring en gadeudvidelse. 1 gård ligger inde i forten. 4 gårde udenom forten og 3 gårde langs vejen der udgår fra forten.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
- ☐ randby
- ☒ agerorientering
- ☐ engorientering
- ☐ skovorientering
- ☐ kystorientering
- ☐ åorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning. Større uregelmæssigt formede blokke.

d. Udflytning 3 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen 1 gård flyttet til landsbyens udkant, 1 flyttet S for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af sengl. ferskvandssand og alluv. ler og sand.

naturlig afgrænsning: Eng og skovstrækninger til alle sider.

- ☐ overvejende
- ☐ overvejende med større indhold af
- ☒ blandingsøkonomi med agerjord og engjord og skov.

Større engarealer SV og NV for landsbyen og skovområde SV for byen.

Ejerlav: Ore

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☒ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

3 ud af 8 gårde flyttet fra deres oprindelige plads i landsbyen heraf gården der lå midt i forten, men de gamle tomter er ikke bebygget. Vejsystemet er ikke intakt, da vejen V om forten ikke eksisterer og dermed fremtræder forten heller ikke så klart.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

Blokudskiftningens hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

Skovarealet SV for byen.

Ejerlav: Ore

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred: Asum	Kommune: Årslev	Sogn: Sdr. Nærå

STATISTIK

Areal: 299 ha, heraf opdyrket 1688: 46%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	99	51	58	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	6	7	8	8	9	10	10
Huse:		1			1		
Huse m/ jord:						8	8
Huse u/ jord:							3
I alt:	6	8	8	8	10	18	21

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(100)	1664			8	12,4
(100)	1688		8		6,4
	1844	4	5	1	
	1903	4	5	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	39	80	80
Børn:	24	39	23
I alt:	63	119	103

Ejerlav: Ore

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev .	Sdr. Nærå

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							8	
1844	9	8					1	
1903	10	11						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 229 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 46%. Everlavet vurderedes i 1688 til 51 tdr. htk. og i 1844 til 58 tdr. htk. Ejerlavet rummer store eng- og skovstrækninger. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug. Navnet antyder opdyrkning af udmark og Ore er givetvis udflyttet fra Sdr. Nærå.

I senmiddelalderen ejede Knud Gyldenstjerne en gård i "Nærå Ore", men inden 1664 var hele byen samlet under Boltinggård. Overgangen til selveje var stort set tilendebragt i 1844.

Antallet af gårde synes jævnt stigende fra 1511 til 1844. Huse spiller til gengæld ikke nogen rolle i byen før godssystemets opløsning, og ekspansionen i det 19. århundrede er ligeledes beskeden. I overensstemmelse hermed er befolkningstallet i 1901 lavere end i 1845.

Gårdene er i 1688 jævn store, der var allerede inden 1664 forelagt egalisering.

Ejerlav: Ore

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:		Stor interesse:	X	Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

Udflytterbebyggelsen Ore er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering og almindelig trevangsbrug i 1688. Byformen er den ret almindelige uregelmæssige vejforteby.

2) Udviklingstype.

Rydning og nyopdyrkning har øjensynlig givet plads til en vis gårdekspansion i 15-16-1700-tallet. Trods tidlig centralisering af besiddelsesforholdene bliver byen aldrig inddraget under et nærliggende gods økonomi.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, med en for rydningsbyer karakteristisk videre udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, idet dog kun 5 af 8 gårde ligger tilbage på deres oprindelige plads. Bytomtens fortepræg er gået tabt.

2) Kulturlandskabet. En del udskiftningshegn samt et skovareal bevaret.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

55
68
Ore
Hongård
Trst
Kastanjely
Rungård

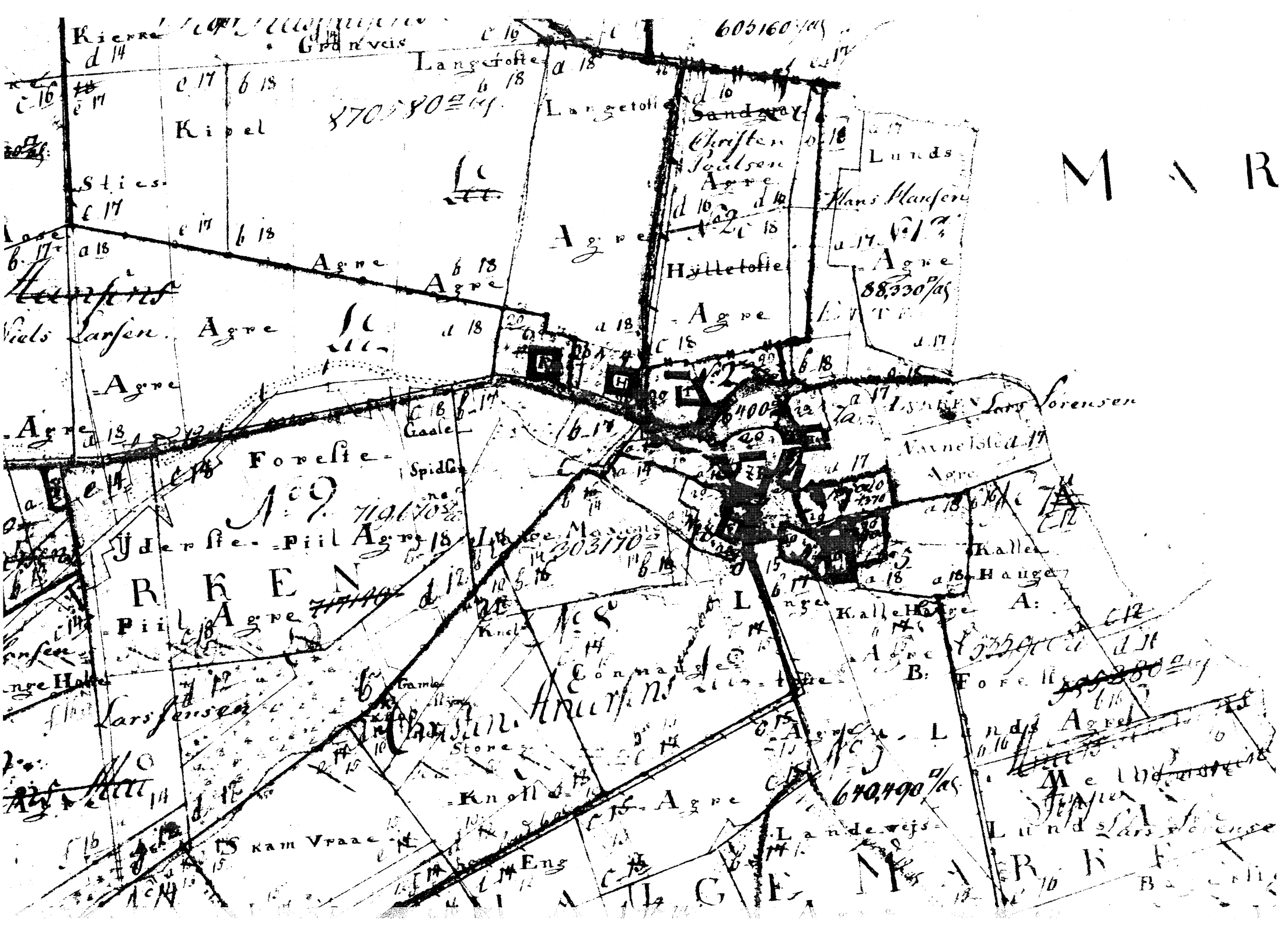
Kierre
Granevejs
Langetofte
Kipel
Stiesl
Agre
Hjilletofte
Sandager
Christen Isaalsen
Lunds
Hans Hansen
88,330 □as
Viels Larsen
Gaale
Foreste
Spidsen
Jdersle-Piil
RKEN
Piil
Knoll
Kam Vraae
Eng
Kalle Hauge
Kalle Hauge
Lundslars
MAR
ALGE

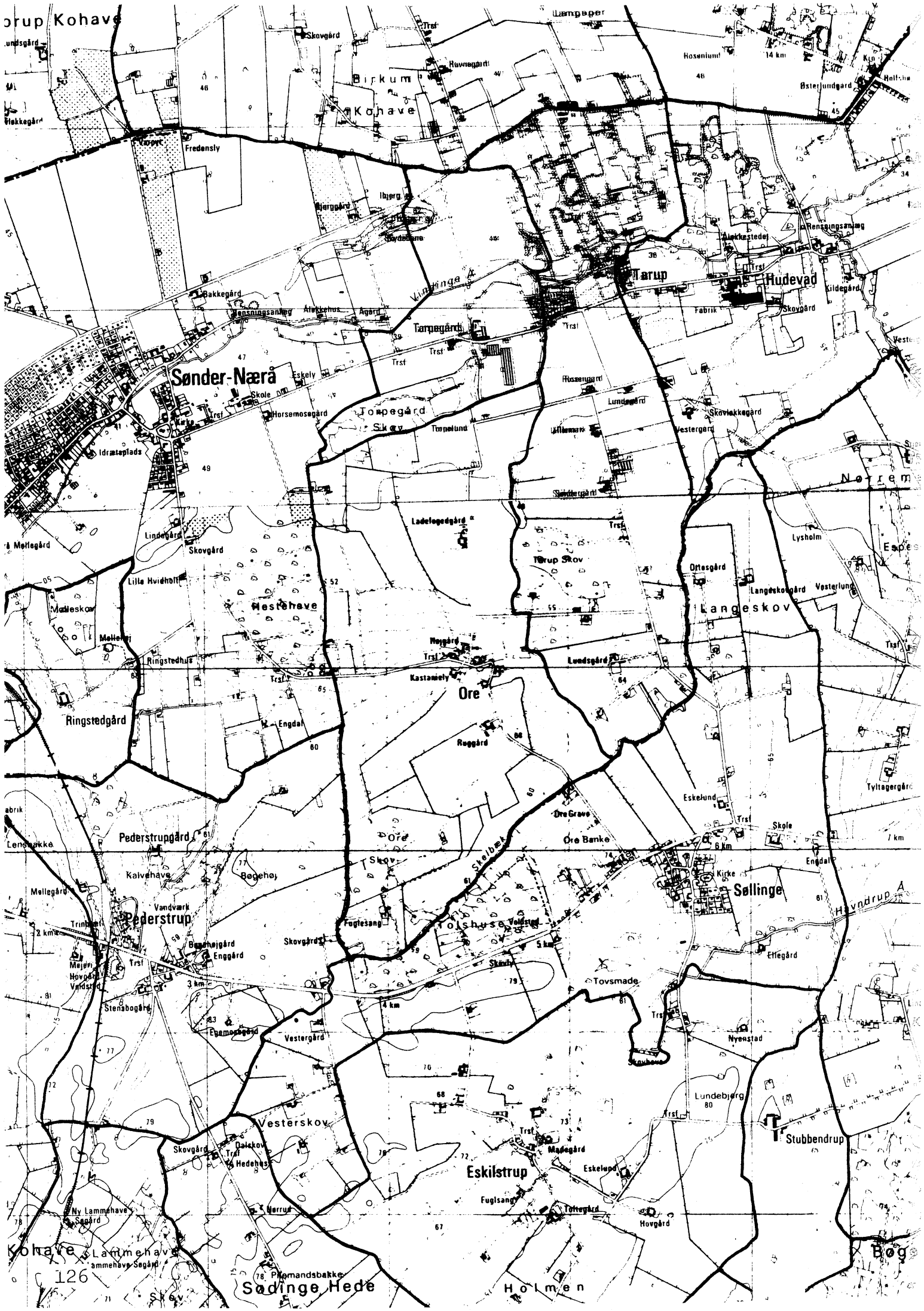
Birkum
Kohave
Tarup
Hudevad
Sønder-Nærå
Torpegård
Skov
Hesthave
Langeskov
Ore
Ringstedgård
Pederstrupgård
Pederstrup
Vollshuse
Søllinge
Eskilstrup
Vesterskov
Stubbendrup
Søndinge Hede
Holmen
Kohave Lammehave
Lammehave Sgård
Ny Lammehave Sgård
Skovgård
Vestergård
Tovsmade
Nyenstad
Lundebjerg
Ore Banke
Ore Grave
Skelbæk
Havndrup Å
Fuglsang
Hovgård
Madegård
Eskelund
Kirke
Skole
Fabrik
Idrætsplads
Ringstedhus
Kastanielv
Ladefogedgård
Lundsgård
Ottesgård
Langeskovgård
Vesterlund
Lysholm
Tyttagergård
Bøg

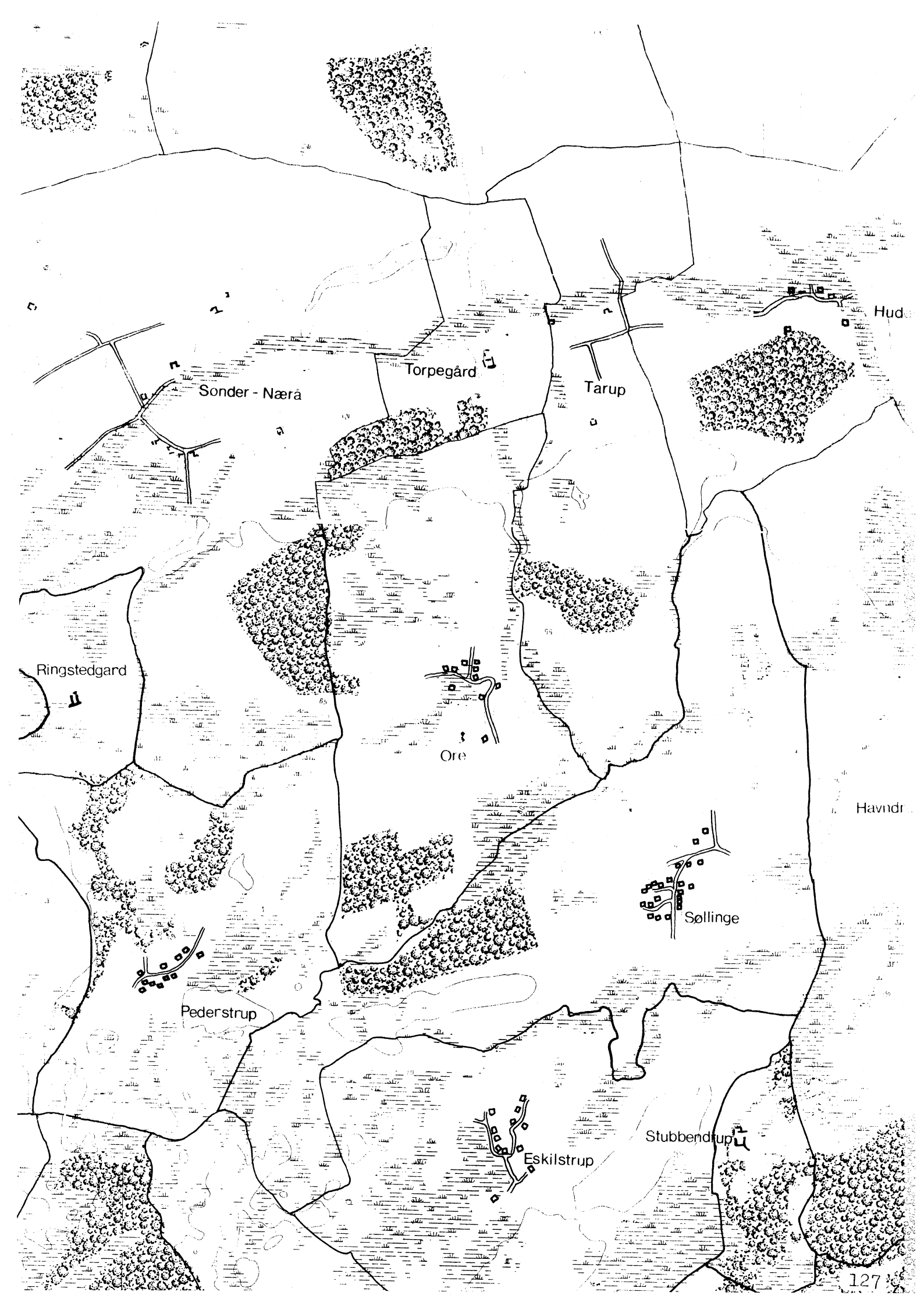
Hud
Torpegård
Sonder - Nærå
Tarup
Ringstedgard
Ore
Havndr
Søllinge
Pederstrup
Eskilstrup
Stubbendrup

ROLFSTED

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Rolfsted

Navn:	Navnetype:
Rolfsted	-sted

Bemærkninger:

Rolfsted er nævnt første gang 1328 i formen Rolstath. Forleddet er snarere mandsnavnet "roald" end mandsnavnet "Rolf", som tidligere antaget. Efterleddet er "-sted", som oprindelig betyder "stå, ståen", men i forbindelse med en bebyggelse tolkes betydningen til tider som "grund for bebyggelse" o.l. betydninger. Stednavne på -sted anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Rolfsted er en kirkeby.

Historiske tildragelser:

Rolfskilde på Rolsted Mark besøgtes endnu i slutningen af 1700-tallet Skt. Hans nat som sundhedskilde. I Rolfsted sogn fødtes 1855 maleren Poul S. Christiansen.

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten (Slynget vejby).

Uregelmæssig vejforteby. Bebyggelsen ligger usystematisk omkring den Ø-V løbende bygade med 4 gårde på nordsiden, 3 på sydsiden - en ligger isoleret vest for landsbytomten. Kirken ligger i den nordligste udkant.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger orienteret ned mod Vindinge Å - en enkelt gård ligger på åens sydside.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 3

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Åse, terrænskrænter, eks. marg. vandløb.

jordbund: Diluv. morænegrus med moræneler med mindre forekomster af tørv, og alluv. ler og sand.

naturlig afgrænsning: Mod syd og vest.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af skov.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☒ opløst og nybebygget

Ca. 50% af den oprindelige bebyggelse er flyttet ud og erstattet af parcelhuse. Det drejer sig om gårdene tættest ved kirken.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

Udskiftningshegnene godt bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☒ størsteparten opdyrket

Landskabet er præget af et parcelhusbyggeri nord for den gamle landsby og et omfattende grusgraveri.

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Rolfsted

STATISTIK

Areal:

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	102	56,4		

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	6	6	8	8	8	9	14
Huse:		2*	2*		7*		
Huse m/ jord:				3*		4	4
Huse u/ jord:						1	11
I alt:	6	8	10	11	15	14	29

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(25) 1664	2	2	4	12,8
(50) (1:2) 1688	3	4	1	6,9
1844	1	6	2	
1903	10	2	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	65	65	94
Børn:	30	21	35
I alt:	95	86	129

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	1			5	1*
1844	2	2					7	3
1903	14	15						

Udviklingsbeskrivelse:

Rolfsted sogn opmåltes ved udskiftningen og takseredes i 1844 matriklen under et. Byen takseredes i 1688 til 56 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 overraskende højt. Fra ejerlavet er udskilt en udflytterbebyggelse Kappendrup, der endnu i 1682 havde markfællesskab med Rolfsted. Byerne havde da almindeligt trevangsbrug. Det oprindelige ejerlav er naturligt afgrænset mod syd, øst og nord.

Fra 1300-tallet omtales en adelig sædegård Rolfstedgård, der imidlertid i 1589 beboedes af en bonde. Gården forblev dog åbenbart samlet. Endnu i 1664 optræder en gård med 36 tdr. htk. - givetvis den gamle hovedgård. Formentlig drejer det sig om den isolerede gård på den anden side af Vindinge Å, nuværende Rolfstedgård. Det lykkedes dog formentlig aldrig for hovedgården at samle hele byen. I 1664 hvor det gamle gods var opkøbt af Hellerupgård, bestod det foruden "hovedgården" af 3 andre gårde og 1 mølle, altså omtrent halvdelen af byen. Det vides da også, at Franciskanerklostret i Odense var lodsejer i senmiddelalderen. I 1664 lå tre af byens gårde til kronen. Hellerupgård forblev byens dominerende besidder. Den bestod i 1802 af 8 fæstegårde, 5 huse, og vandmøllen.

Endnu i 1844 var hovedparten af byens ejendomme i fæste, men inden 1903 var overgangen til selveje fuldført.

Antallet af gårde synes svagt stigende fra 1511 til 1664, men den skattefri hovedgård, Rolfstedgård, kan spille ind herpå. Fra 1664 til 1802 er gårdtallet uændret 8, og ekspansionen i gårdtallet sætter først ind i det 19. århundredes anden halvdel - i takt med overgangen til selveje. På lignende vis synes hustallet fastlåst indtil århundredets anden halvdel, hvilket stemmer overens med befolkningsstagnationen fra 1787 til 1845.

Byens gårde var i 1688 forholdsvis store. Der synes aldrig at være foregået en egalisering.

En vandmølle i byen er kendt fra det 16. århundrede.

Ejerlav: Rolfsted

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Rolfsted

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:	X	Stor interesse:		Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: interesse

1) Anlægstype.

Den lille kirke-by af førvikingetidsnavneendelsen -sted er randplaceret i sit ejerlav og engorienteret. Byen havde i 1682 markfællesskab med udflytterbebyggelsen Kappendrup. Driftsformen var almindelig trevangsbrug.

Byformen var uregelmæssig vejforte-by.

2) Udviklingstype.

Byen husede fra 1300-tallet en landsbyhovedgård, der dog aldrig synes at have besiddet hele byen. Overgangen til selveje skete ret sant, og den følgende bebyggelse og befolkningsekspansion er ligeledes sen og beskeden.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, hvis videre udvikling i nogen grad præges af hovedgårdsdriften.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet er præget af parcelhusbyggeri og et omfattende grusgraveri.

3) Særlige relikter: Kirke, Vandmølle?. Hellig Kilde.

4) Arkæologiske interesser: Tomt af Rolfstedgård?.

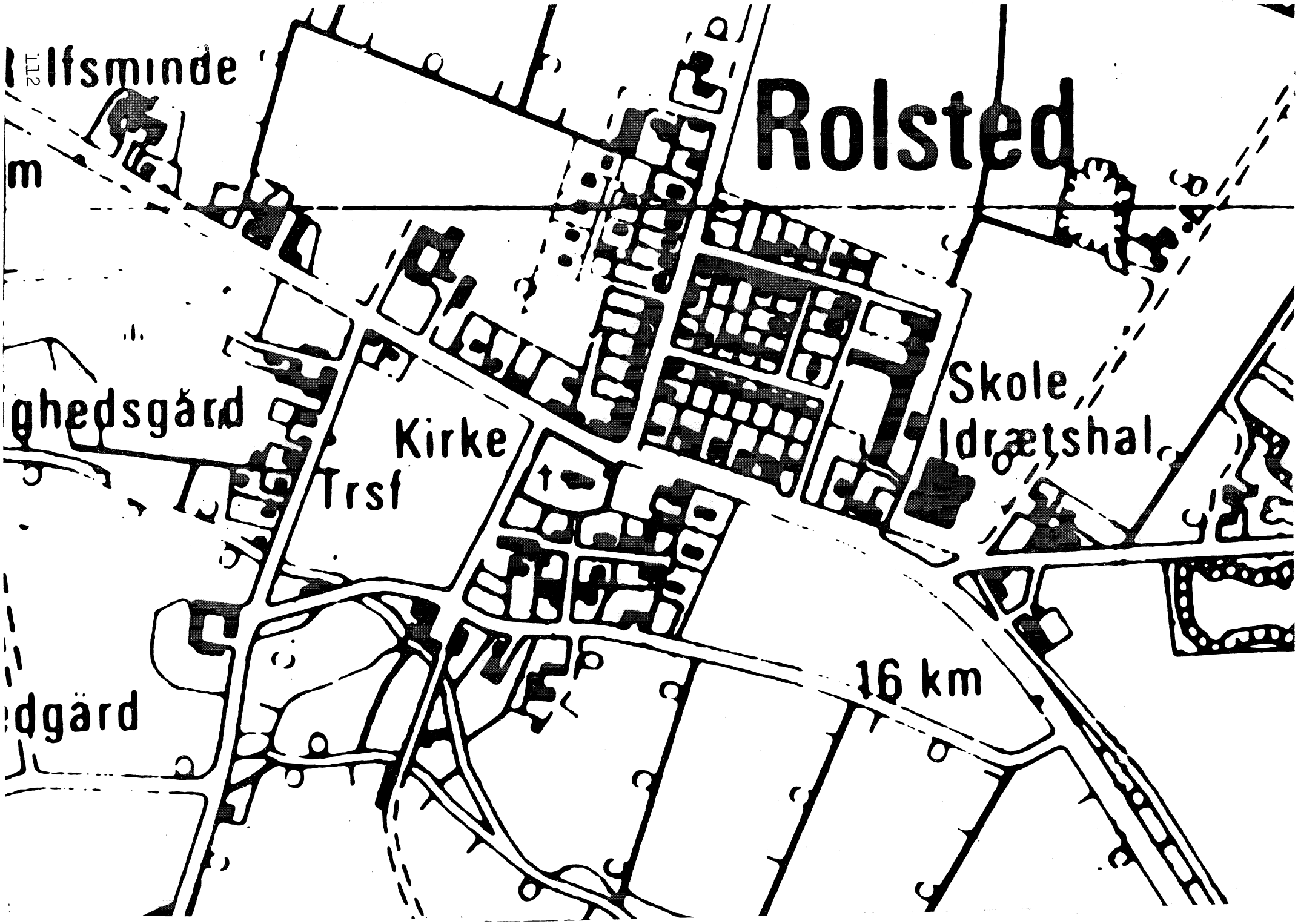
Rolsted
Skole
Idrætshal
Kirke
Trsf
16 km

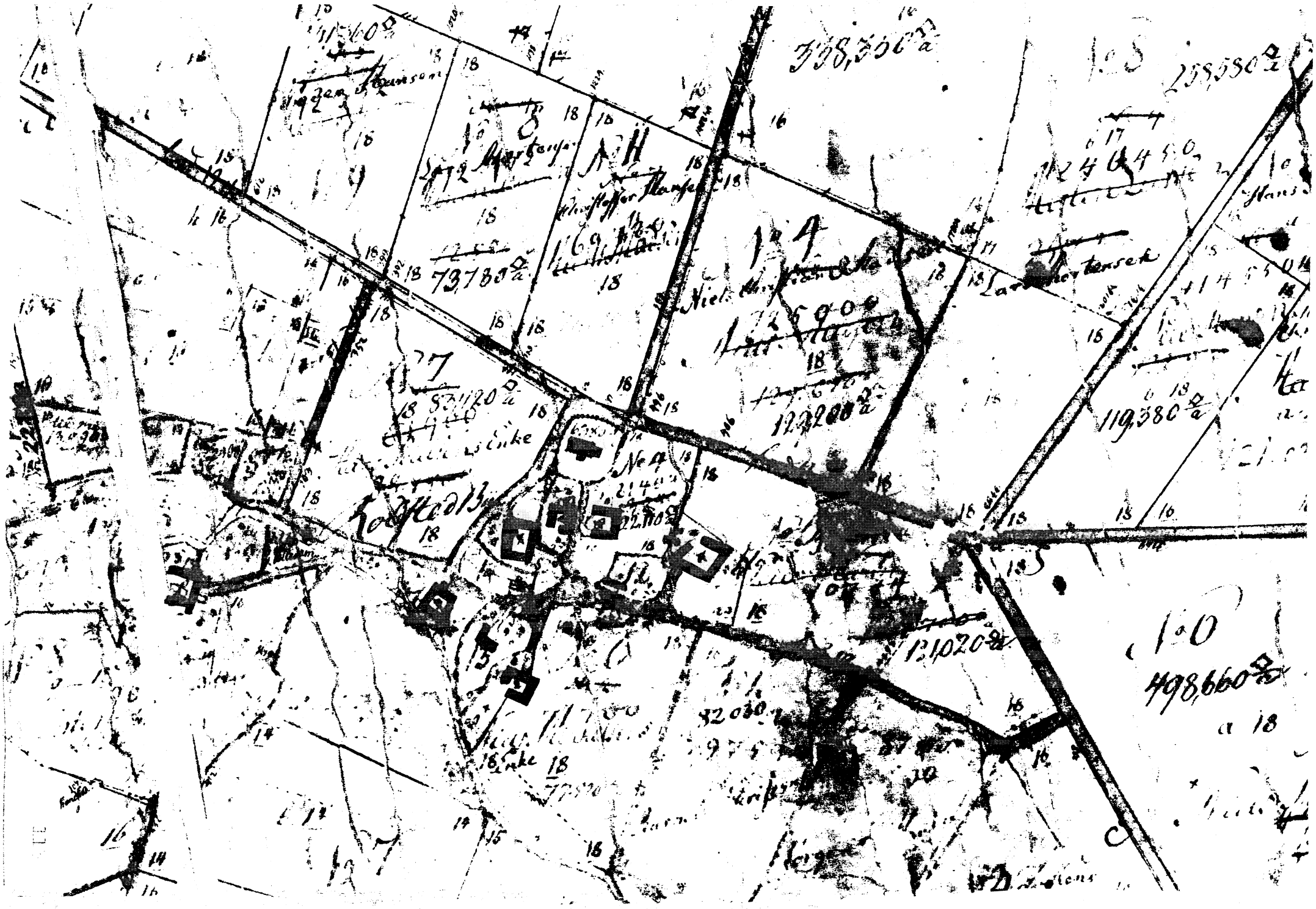

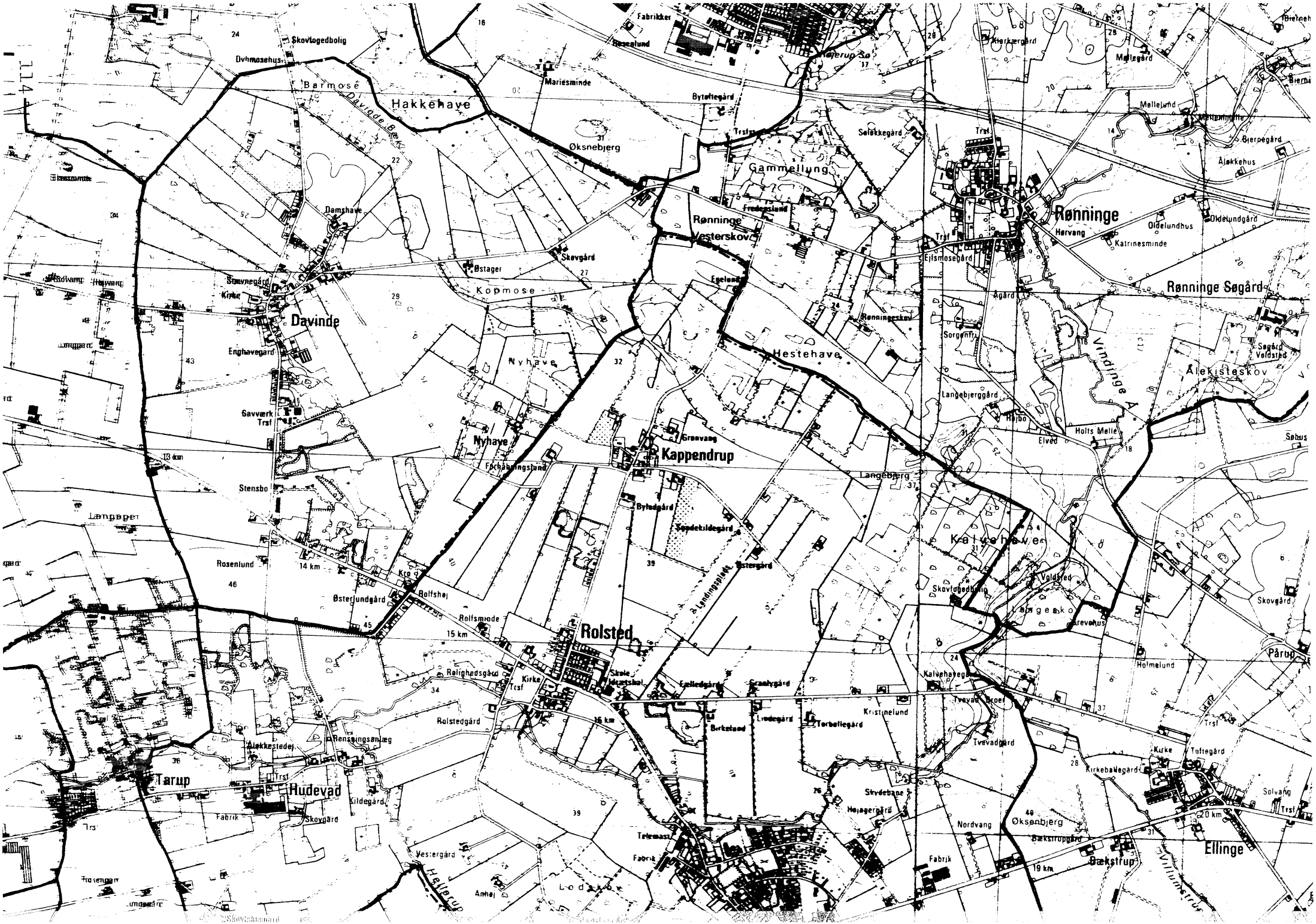
Davinde
Kappendrup
Rolsted
Tarup
Hudevad
Rønninge
Rønninge Søgård
Ellinge
Bækstrup
Hakkehave
Barmose
Davinde Bæk
Øksnebjerg
Gammellung
Rønninge Vesterskov
Kopmose
Nyhave
Hestehave
Kalvehavevej
Langeskov
Alekistesskov
Vindinge Å
Langebjerg
Lindingsplads
Rolfshøj
Rolfsmose
Rolstedgård
Rolighedsgård
Stensbo
Rosenlund
Østerlundgård
Havervej
Lyngevej
Skovgårdsvej
Kirkebakkevej
Pårup
Holmelund
Kristinelund
Tvevadgård
Nordvang
Øksenbjerg
Bækstrupgård
Skydebane
Fabrik
Kirke
Skovfogedbolig
Dyrmosehus
Mariesminde
Bytoftegård
Selskegård
Møllegård
Møllelund
Bjerregård
Ålekkehus
Oldelundhus
Oldelundgård
Katrinesminde
Ejlsmosegård
Agård
Sorgenfri
Rønningeskov
Egelund
Fredensdal
Skovgård
Østager
Savværk
Savværksvej
Enghavegård
Damshave
Grønvang
Byledgård
Søndeskildegård
Østergård
Fællesgård
Granlygård
Lyedegård
Torbollegård
Birkelund
Toftegård
Kirkebakkegård
Solvang
Vestergård
Amhøj
Hejlerup
Fabrikker
Kierkærgård
Ålekkestedvej
Renseanlæg
Kildegård
Telemast
Højagergård
Trevadgård
Voldsted
Elved
Holts Mølle
Søhus
Sødal
Havervang
Engvang
Stenvang
Langgaard
Frøsengaard
Lundsgaard
Lodbjerg
Skovvejskontoret
Skovfogedhuset
Skolevej
Rønningevej
Ålekistevej
Vilhelmsstræde
Ellingevej
Rolstedvej
Tarupvej
Hudevadvej
Bækstrupvej
Rønningevej
Kappendrupvej
Rolstedvej
Tarupvej
Hudevadvej
Bækstrupvej
Ellingevej
Vilhelmsstræde
Skolevej
Rønningevej
Ålekistevej
Kalvehavevej
Langeskovvej
Skovgårdsvej
Kirkebakkevej
Pårupvej
Holmelundvej
Havervej
Lyngevej
Rolfshøjvej
Rolfsmosevej
Rolstedgårdvej
Rolighedsgårdvej
Stensbovej
Rosenlundvej
Østerlundgårdvej
Savværksvej
Enghavegårdvej
Damshavevej
Grønvangvej
Byledgårdvej
Søndeskildegårdvej
Østergårdvej
Fællesgårdvej
Granlygårdvej
Lyedegårdvej
Torbollegårdvej
Birkelundvej
Toftegårdvej
Kirkebakkegårdvej
Solvangvej
Vestergårdvej
Amhøjvej
Hejlerupvej
Fabrikkerne
Kierkærgårdvej
Ålekkestedvejen
Renseanlægsvej
Kildegårdvej
Telemastvej
Højagergårdvej
Trevadgårdvej
Voldstedvej
Elvedvej
Holts Møllevej
Søhusvej
Sødalvej
Havervangvej
Engvangvej
Stenvangvej
Langgaardvej
Frøsengaardvej
Lundsgaardvej
Lodbjergvej
Skovvejskontorvej
Skovfogedhusvej
Skolevejen
Rønningevejen
Ålekistevejen
Kalvehavevejen
Langeskovvejen
Skovgårdsvejen
Kirkebakkevejen
Pårupvejen
Holmelundvejen
Havervejen
Lyngevejen
Rolfshøjvejen
Rolfsmosevejen
Rolstedgårdvejen
Rolighedsgårdvejen
Stensbovejen
Rosenlundvejen
Østerlundgårdvejen
Savværksvejen
Enghavegårdvejen
Damshavevejen
Grønvangvejen
Byledgårdvejen
Søndeskildegårdvejen
Østergårdvejen
Fællesgårdvejen
Granlygårdvejen
Lyedegårdvejen
Torbollegårdvejen
Birkelundvejen
Toftegårdvejen
Kirkebakkegårdvejen
Solvangvejen
Vestergårdvejen
Amhøjvejen
Hejlerupvejen
Fabrikkerne
Kierkærgårdvejen
Ålekkestedvejenen
Renseanlægsvejen
Kildegårdvejen
Telemastvejen
Højagergårdvejen
Trevadgårdvejen
Voldstedvejen
Elvedvejen
Holts Møllevejen
Søhusvejen
Sødalvejen
Havervangvejen
Engvangvejen
Stenvangvejen
Langgaardvejen
Frøsengaardvejen
Lundsgaardvejen
Lodbjergvejen
Skovvejskontorvejen
Skovfogedhusvejen
Skolevejenen
Rønningevejenen
Ålekistevejenen
Kalvehavevejenen
Langeskovvejenen
Skovgårdsvejenen
Kirkebakkevejenen
Pårupvejenen
Holmelundvejenen
Havervejenen
Lyngevejenen
Rolfshøjvejenen
Rolfsmosevejenen
Rolstedgårdvejenen
Rolighedsgårdvejenen
Stensbovejenen
Rosenlundvejenen
Østerlundgårdvejenen
Savværksvejenen
Enghavegårdvejenen
Damshavevejenen
Grønvangvejenen
Byledgårdvejenen
Søndeskildegårdvejenen
Østergårdvejenen
Fællesgårdvejenen
Granlygårdvejenen
Lyedegårdvejenen
Torbollegårdvejenen
Birkelundvejenen
Toftegårdvejenen
Kirkebakkegårdvejenen
Solvangvejenen
Vestergårdvejenen
Amhøjvejenen
Hejlerupvejenen

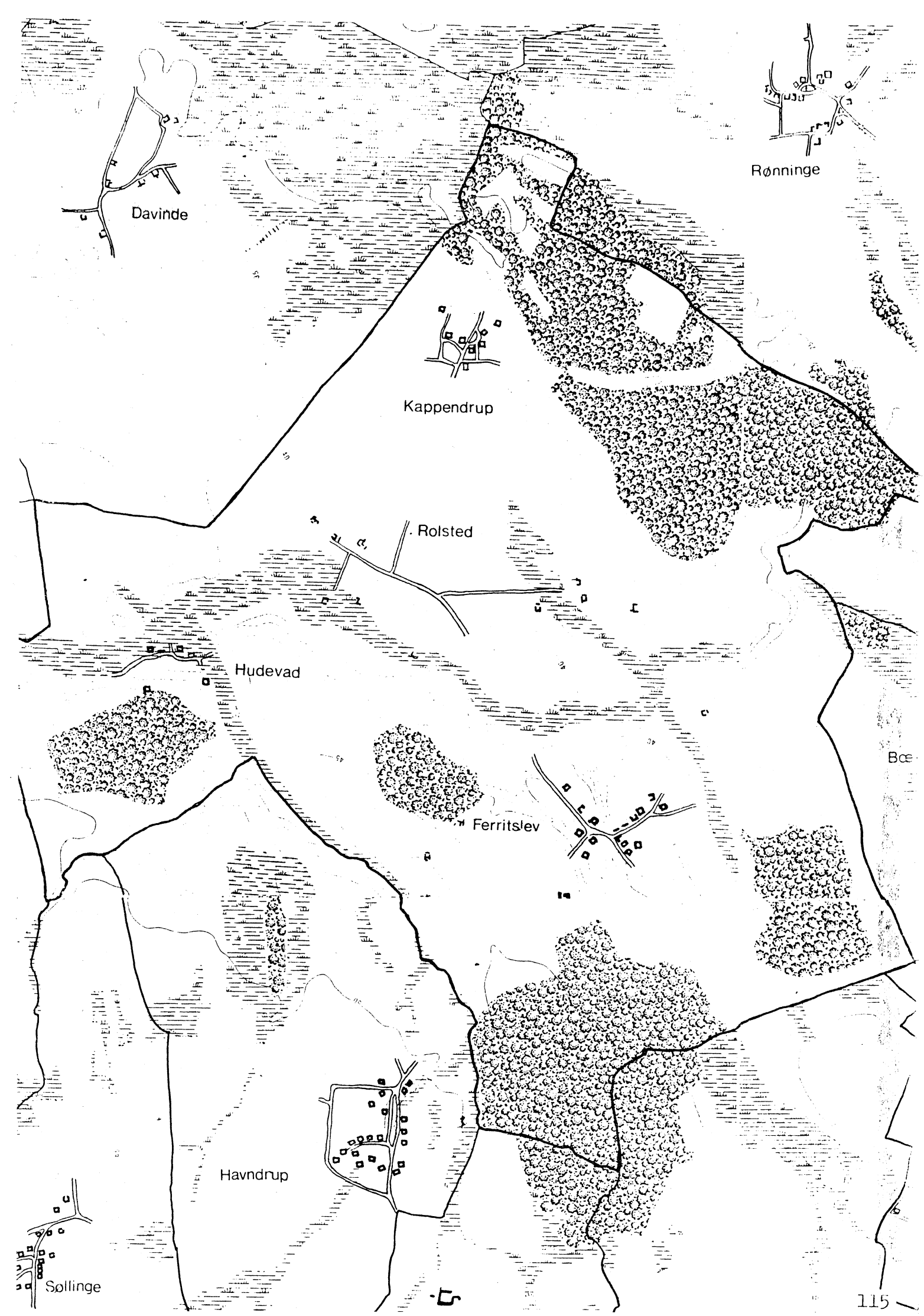
Davinde
Rønninge
Kappendrup
Rolsted
Hudevad
Ferritslev
Bœ
Havndrup
Søllinge

SDR. NÆRÅ

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Sdr. Nærå

Navn:	Navnetype:
Sdr. Nærå	-høj.

Bemærkninger:

Sdr. Nærå er nævnt første gang 1304 i formen Niærthøu. Forleddet er "Niartha", som er genitiv af det gamle gudenavn Njord. Efterleddet er "-høj". Bebyggelsesnavne på -høj anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikinge-tid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Sdr. Nærå er en kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Sdr. Nærå sogn fødtes 1877 forfatteren journalisten Holger Jørgensen 1885 idrætspædagogen, Lektor Poul Jørgensen.

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejby.

Bebyggelsen består af en lige række gårde, der ligger med omtrent samme afstand på den N side af den Ø-V gående vej. Gårdene har tofter N for gården og S for vejen. Desuden ligger syd for denne gårdrække kirken omgivet af 5 gårde og nogle huse, så der dannes en halvcirkel af vejnettet ud fra gårdrækken.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

S for gårdrækken strækker sig et smalt, men langstrakt engområde ved Vindinge Å.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning. N for byen regelmæssige blokke - mindre strimler i engområde SØ i bymarken.

d. Udflytning 2/12

☒ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

2 gårde i forbindelse med udskiftningen 12 gårde senere.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette og åse.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og mindre forekomster af grus og alluv. ler, sand og grus.

naturlig afgrænsning: Kun mod S.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med

Engarealer i området V for byen samt SV og især S for byen store engområder.

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☐ delvis bevaret ☒ opløst og nybebygget

Kun 1/3 af de oprindelige 21 gårde bevaret på deres plads. De gamle gårdtomter er stort set alle nybebygget, men den største nybebyggelse har dog fundet sted uden for det gamle landsbyområde. Vejsystemet er dog intakt og for så vidt også skellene i den regulerende landsby op til vejen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☐ udskiftningshegnene ☒ intet af betydning

Kun en lille del af blokudskiftningens hegn bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☒ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☐ størsteparten opdyrket

2 skovarealer bevaret S for landsbyen, hvor der tidligere var engområde.

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Arslev	Sdr. Nærå

STATISTIK

Areal: 749 ha, heraf oprdyrket 1688: 66%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	233	180	163	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	22	23	25	26	25	26	28
Huse:	3	1*			10		
Huse m/ jord:						34	40
Huse u/ jord:			7*	6			46
I alt:	25	24	32	32	35	60	114

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(33) 1664	2	7	15	9,7
(46) (1:2) 1688	8	6	12	6,9
1844	8	17	1	
1903	15	10	3	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	148	250	343
Børn:	85	131	171
I alt:	233	381	514

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev .	Sdr. Nærå

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			10	5	6		9	2 ⊕
1844	25	24				10	1	
1903	28	86						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 749 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 66%. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug. Ejerlavet takseredes i 1688 til 180 tdr. htk. og i 1844 til 163 tdr. htk. Ejerlavet en kun delvis naturligt afgrænset og gennemskæres i øvrigt af Vindinge Å. Fra det oprindelige ejerlav er enestegården Ringstedgård udstykket. Den tilhørte i senmiddelalderen Odensebispen, og den skal være afbrændt i grevens fejde. I 1600-tallet blev den opbygget og anerkendt som hovedgård. I forbindelse hermed blev noget bøndergods inddraget i 1635. Den store landsby var i senmiddelalderen fordelt på adskillige lodsejere ikke mindst gejstlige institutioner, hvor Skt. Hans Kloster i Odense, Odense domprovsti, prædikebrødrene i Odense, Odensebispen og Dalum Kloster gør sig gældende. Med Bullerupgård godset fulgte i 1383 6 gårde i byen, og dette gods synes gennem flere arveled at være havnet hos den svenske Bjelke slægt i 1500-tallet. Omkring 1600 var tillige Søby-Søgård og Holckenhavn lodsejere i byen. Den indensogns hovedgård Torpegård gør sig kun svagt gældende og besidder i 1664 kun 6 af byens 25 gårde. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844, idet dog Torpegård stadig havde 10 fæstehuse.

Antallet af gårde synes - trods Ringstedgårds opbygning - at være svagt stigende fra 1511 til 1664, hvorefter antallet er stabilt frem til 1844 og herefter kun svagt stigende. Antallet af huse er forholdsvis lavt i 16-1700-tallet, men stiger herefter i voldsomt tempo igennem det 19. århundrede, ligesom befolkningsstigningen ligger over normen.

Gårdene var i 1688 gennemsnitlig lidt over normal størrelse, men spredte sig i øvrigt jævnt over et stort hartkornsinterval. Byen synes aldrig egaliseret.

Fra 1600-tallets begyndelse omtales en mølle i byen. Byen har i det 20. århundrede udviklet sig som bymæssig bebyggelse.

Ejerlav: Sdr. Nærå

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:	X	Stor interesse:		Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetidsnavnetypen -høj er centralplaceret i sit ejerlav på tværs af Vindinge Å, der deler ejerlavet og byen i to. Den nordlige-bydel består af en reguleret rækkeby langs åen, medens den sydlige bydel grupperer sig om en forte med kirke. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug. I middelalderen er Ringstedgård udflyttet.

2) Udviklingstype.

Den store by fik aldrig centraliserede besiddelsesforhold og udvikler sig som følge heraf trægt, indtil godssystemets opløsning sætter en voldsom ekspansion i gang.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet. Ingen hegn af betydning bevaret.

3) Særlige relikter: Kirken, Præstegård fra 1775, Valgmenighedskirke fra 1874 mølle - ude af drift.

4) Arkæologiske interesser: -

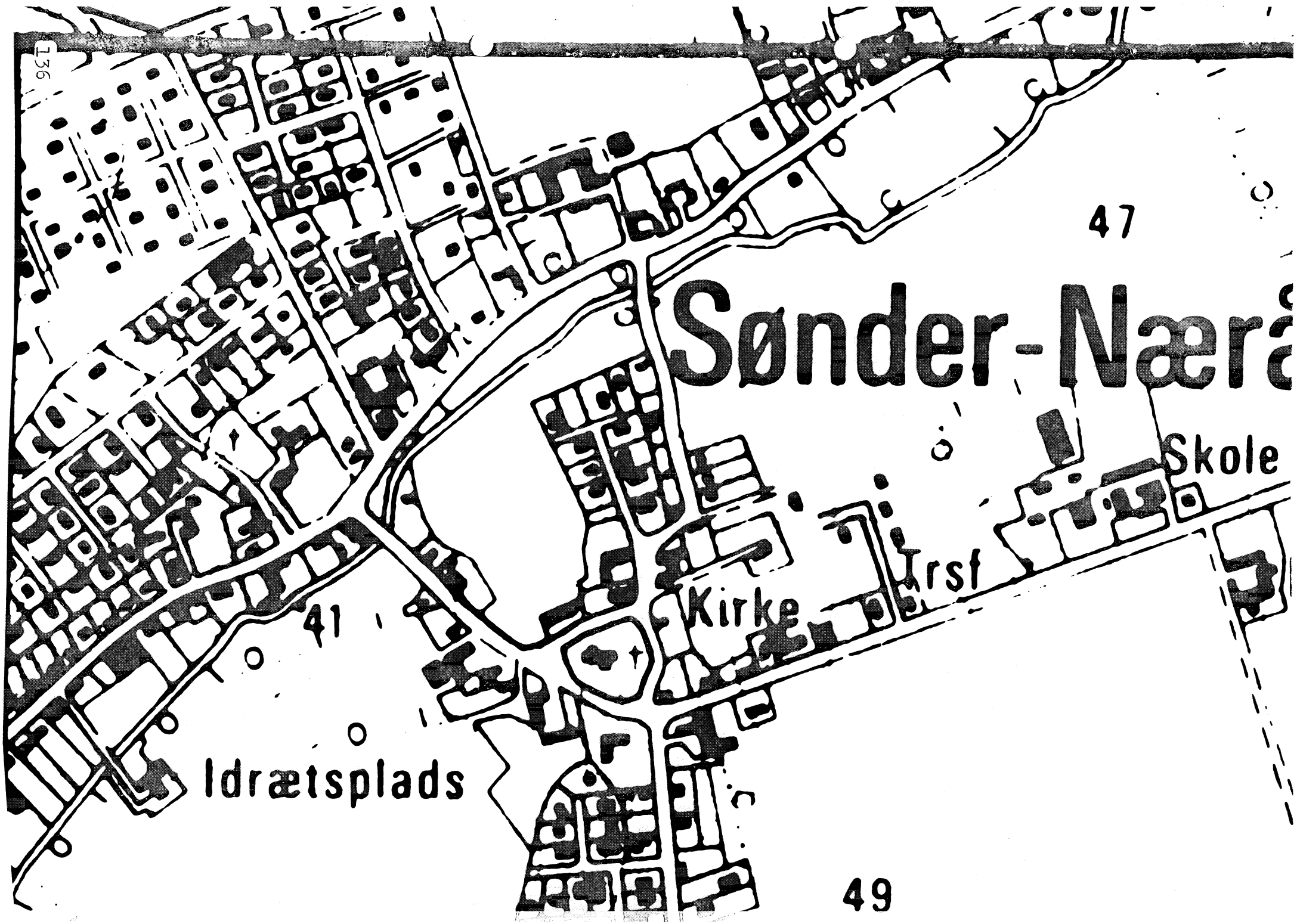
136
47
Sønder-Nærå
Skole
Kirke
rsf
41
Idrætsplads
49

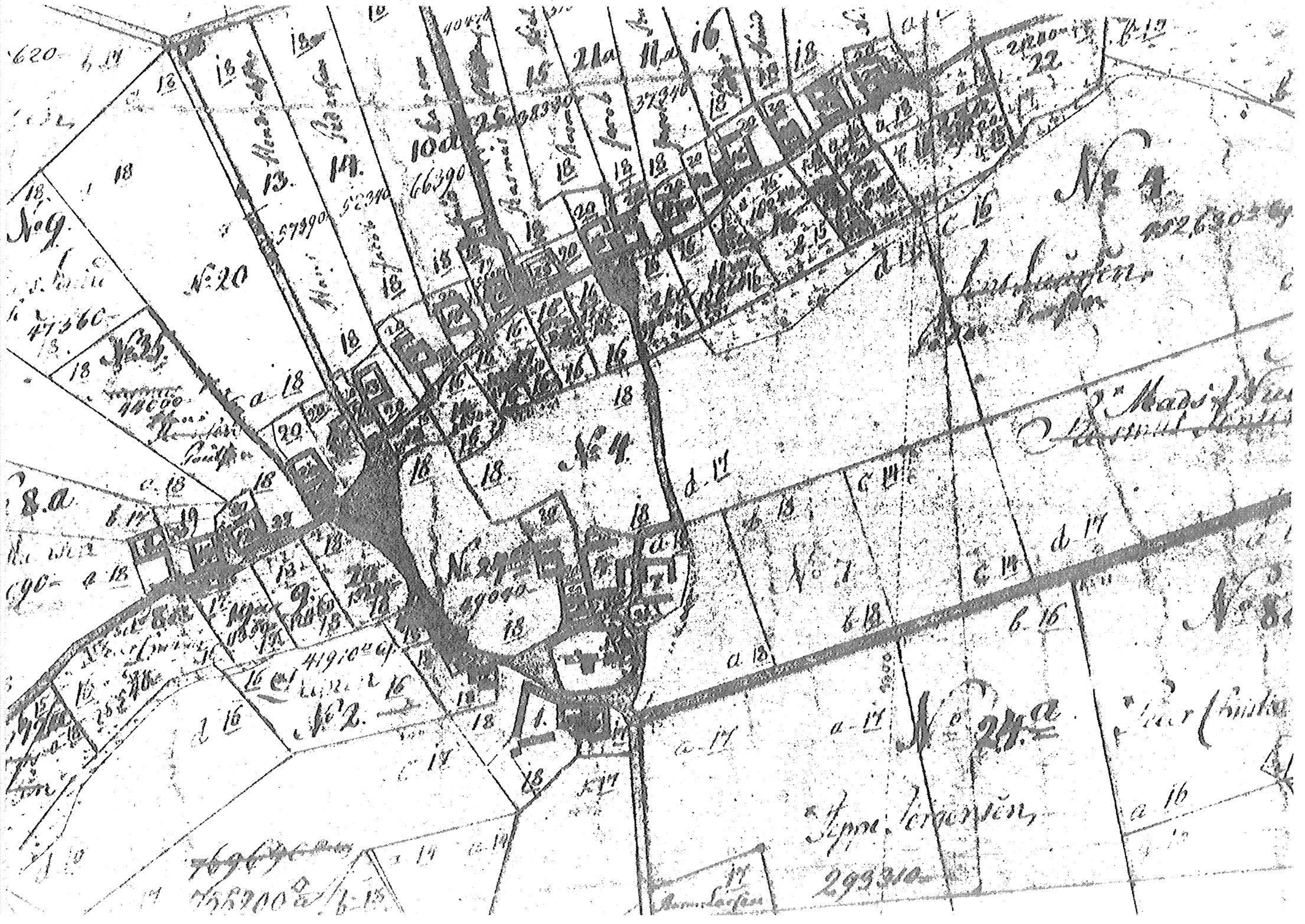

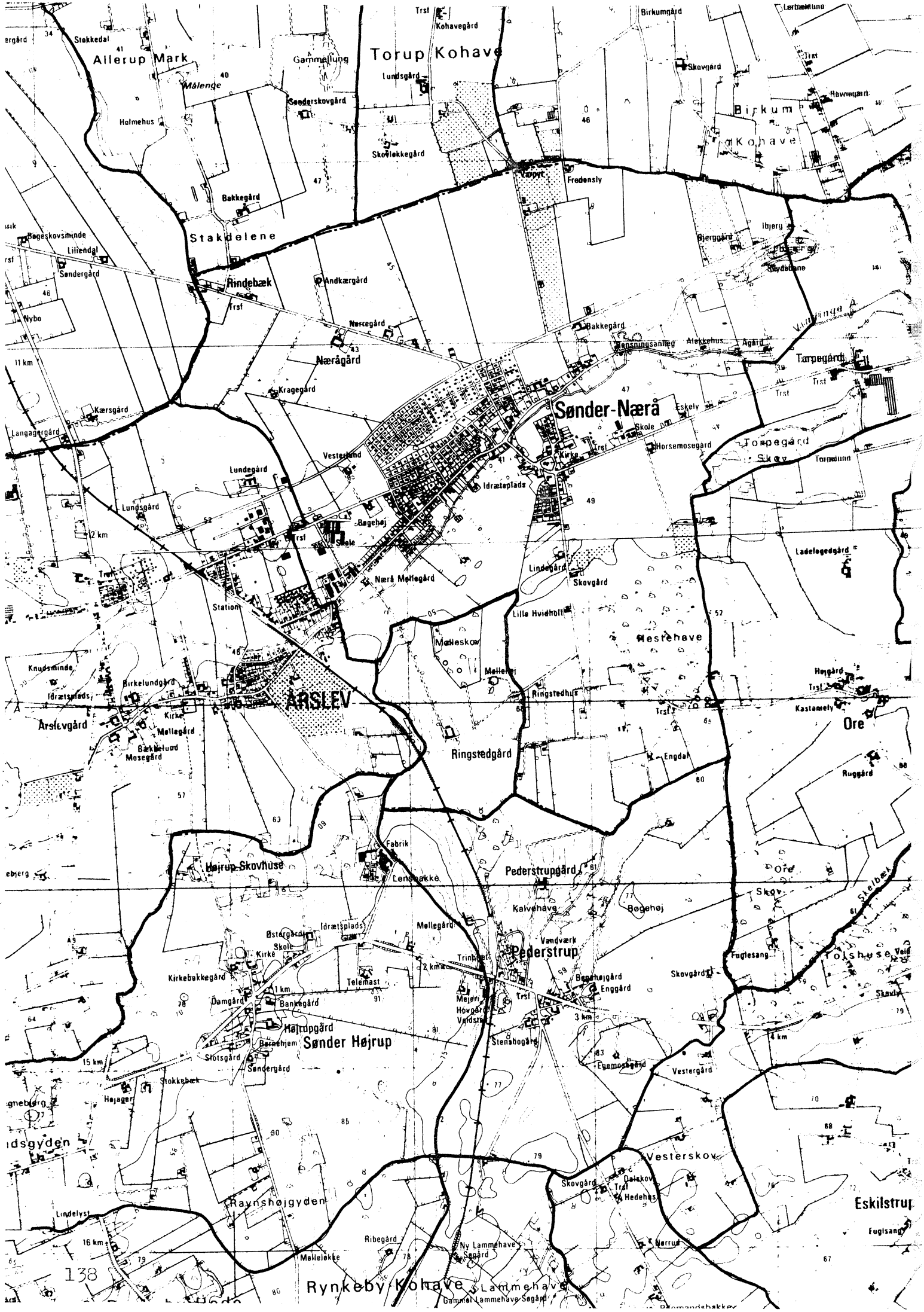
Torup Kohave
Allerup Mark
Stakkedal
Gammellung
Målenge
Holmehus
Sønderskovgård
Lundsgård
Kohavegård
Skovløkkegård
Birkum Kohave
Skovgård
Fredensly
Bakkegård
Stakkelene
Bøgeskovsminde
Liliendal
Søndergård
Rindebæk
Andkærgård
Nybo
Nørregård
Nærågård
Kragegård
Kærsgård
Langagergård
Bakkegård
Torpegård
Sønder-Nærå
Skole
Kirke
Horsemosegård
Vesterlund
Lundegård
Idrætsplads
Lundsgård
Bøgehøj
Skole
Nærå Møllegård
Station
Lille Hvidhøj
Møllehus
Hesrehave
Ladelogedgård
Knudsminde
Birkelundgård
Idrætsplads
ÅRSLEV
Kirke
Arslevgård
Møllegård
Bækkelund
Mosegård
Ringstedhus
Ringstedgård
Kastanely
Ore
Engdal
Ruggård
Fabrik
Højrup Skovhuse
Lerbakke
Pederstrupgård
Ore Skov
Skelbæk
Kalvehave
Bøgehøj
Idrætsplads
Østergården
Skole
Kirke
Møllegård
Vandværk
Pederstrup
Fuglesang
Tolshuse
Kirkebakkegård
Telemast
Damgård
Bankegård
Trinhøj
Bøgehøjgård
Enggård
Skovgård
Meierí
Højrup
Vandsrø
Højrupgård
Børnehjem
Sønder Højrup
Stenabogård
Egemosegård
Vestergård
Stokkebæk
Højager
Stolsgård
Søndergård
Vesterskov
Skovgård
Dalskov
Hedehus
Raynshøjgyden
Eskilstrup
Fugisang
Lindelyst
Ribegård
Ny Lammehave
Søgård
Nørrus
Møllebakke
Rynkeby Kohave
Lammehave
Gammel Lammehave Søgård
138

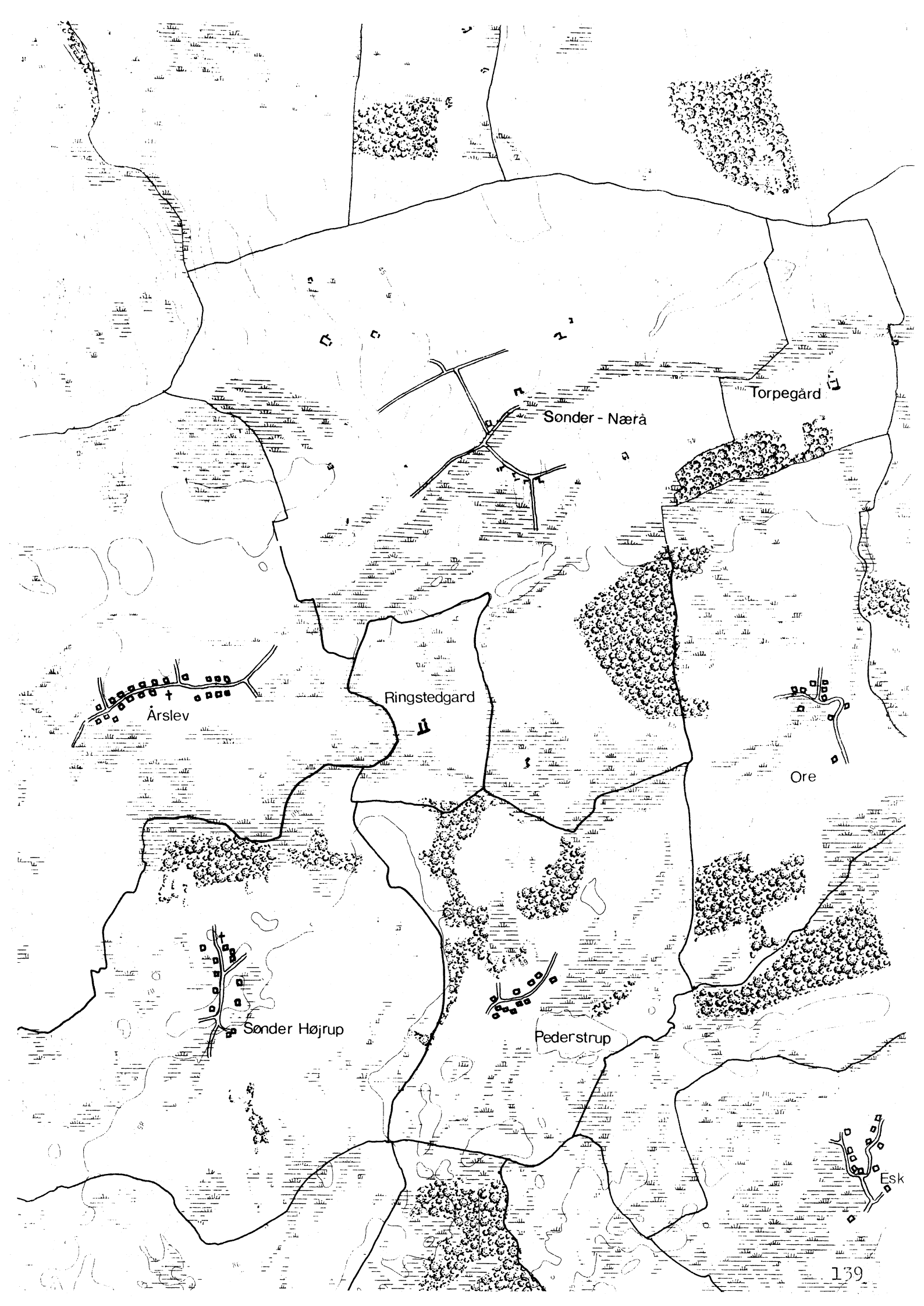
Torpegård
Sønder - Nærå
Ringstedgard
Årslev
Ore
Sønder Højrup
Pederstrup
Esk

TARUP

Ejerlav: Tarup

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Årum	Årslev	Sdr. Nærå

Navn:	Navnetype:
Tarup	-torp

Bemærkninger:

Tarup er nævnt første gang 1398 i formen Tadorp. Forleddet er måske "thak", som betyder "tagrør". Efterleddet er -torp, som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Udflytterbebyggelse	Middelalder.

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby.

Historiske tildragelser:

Ejerlav: Tarup

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Sdr. Nærå

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Vanskelig at beskrive på grund af ejerlavets atypiske udformning. De fleste gårde ligger i en række på sydsiden af vejen og synes derved at være reguleret. På modsatte side er Vindinge å stemt op og der er skabt en kunstig sø.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen er "koblingsplaceret" langs Vindinge å. Bymarken strækker sig både S og N for åen.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 3 gårde.

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning o. 1800

landskabsform: Moræneflade og hedeslette.

jordbund: Moræneler og sengl. ferskvandssand med mindre forekomster af alluv. ler og sand.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, S og V.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af skov.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlav: Tarup

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Åsum	Årslev	Sdr. Nærå

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☐ opløst

☒ delvis bevaret ☐ opløst og nybebygget

Ca. 1/3 af gårdene er flyttet ud og der er opført en del parcelhuse på de gamle tomter og S for dem. Parcelhuskvateret er delt i en østlig og en vestlig gruppe.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald

☐ større overdrevsareal ☒ størsteparten opdyrket

Landskabet er nord for Tarup præget af store grusgrave. Mod syd af spredtliggende udflyttergårde.

Ejerlav: Tarup

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Sdr. Nærå

STATISTIK

Areal: 277 ha, heraf opdyrket 1688: 64%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	97	53	57	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	8	8	8	10	14
Huse:		1	4		10*		
Huse m/ jord:				1		24	27
Huse u/ jord:				2			20
I alt:	4	4	12	11	18	34	61

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50)	1664		2	6	12,1
(75) (1:3)	1688	2	5	1	6,5
	1844	5	5		
	1903	13	1	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	51	118	194
Børn:	32	66	84
I alt:	83	184	278

Ejerlav: Tarup

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Årslev	Sogn: Sdr. Nærå

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					7	4	1	
1844	9	16			1	7		1
1903	14	47						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 277 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 64%. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 53 og i 1844 til 57 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Ejerlavet synes opstået som udflytterbebyggelse fra Nærå og bebyggelsen omtales da også i 1500-tallet som Nærå Torp eller Lille Torp.

I landsbyen opstod muligvis allerede i 1400-tallet en hovedgård Torpegård eller Lille Torpegård, i hvert fald rækker den nuværende hovedgård tilbage i anden halvdel af 1500-tallet. Teoretisk set kan Lille Torp og Tarup opfattes som 2 selvstændige bebyggelser, men der er snarest blot tale om varierende navneskik, og i givet fald er Torpegård senere skilt ud fra Tarups ejerlav.

I senmiddelalderen synes bl.a. Lykkesholm og Skt. Hans Kloster i Odense at have ejet gods i byen. I 1544 havde Hesselagergård herlighedsret til 1 gård i byen. I 1664 var byen næsten i sin helhed samlet under Torpegård. Overgangen til selveje var for gårdenes vedkommende stort set afsluttet i 1844, medens Torpegård dog stadig ejede 1 gård og 7 huse i byen på dette tidspunkt.

I 1511 opgives antallet af bønder i Lille Torp til 4, men det lave antal kan stå i forbindelse med Torpegårds evt. tilstedeværelse, i hvert fald afspejler det lave antal skattepligtige bønder i 1610 klart nok de skattefri hoveribønder til Torpegård. Fra 1664 til 1774 ligger gårdtallet i byen konstant på 8 og stiger herefter i lidt mere end normalt omfang ved godssystemets opløsning.

Hustallet var allerede højt i 1774 og voksede herefter meget voldsomt, ligesom befolkningsvæksten langt overstiger det normale.

Gårdene var i 1688 gennemsnitlig af jævn størrelse. Der synes inden godssystemets opløsning at være foretaget en egalisering af gårdene i byen. I 1700-tallet omtales en vandmølle i byen, hvis mølledam ses på udskiftningskort.

I 1873 var der foruden vandmøllen 2 vejrmøller i ejerlavet. Der blev i det 20. århundrede indrettet savværk i vandmøllen.

Ejerlav: Tarup

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Årslev	Sdr. Nærå

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:	x	Stor interesse:		Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype. Den middelstore udflytterby af vikingetidsnavnetypen -torp er centralplaceret i det aflange ejerlav. Byformen er slynget -vejby, der dog her nærmest har form af reguleret rækkeby på grund af bebyggelsens orientering langs Vindinge Å. Senere er hovedgården Torpegård udskilt fra bebyggelsen. Landsbyen havde i 1688 almindelig trevangsbrug.

2) Udviklingstype. Byen blev allerede tidligt samlet under landsbyhovedgården Torpegård og udsættes som følge heraf for tab af jord samt egalisering. Godssystemets opløsning ledsages af en voldsom bebyggelsesvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden anlægstype, hvis videre udvikling i høj grad er bestemt af nabohovedgården.

Relikt-vurdering: Ingeresse.

1) Bytomten er kun delvis bevaret. En god del af gårdene er udflyttet og der er kommet en god del nyt byggeri til.
2) Kulturlandskabet er i dag for størstepartens vedkommende opdyrket. Landskabet iøvrigt præget af store grusgrave.
3) Særlige relikter: Mølle ?.
4) Arkæologiske interesser: -

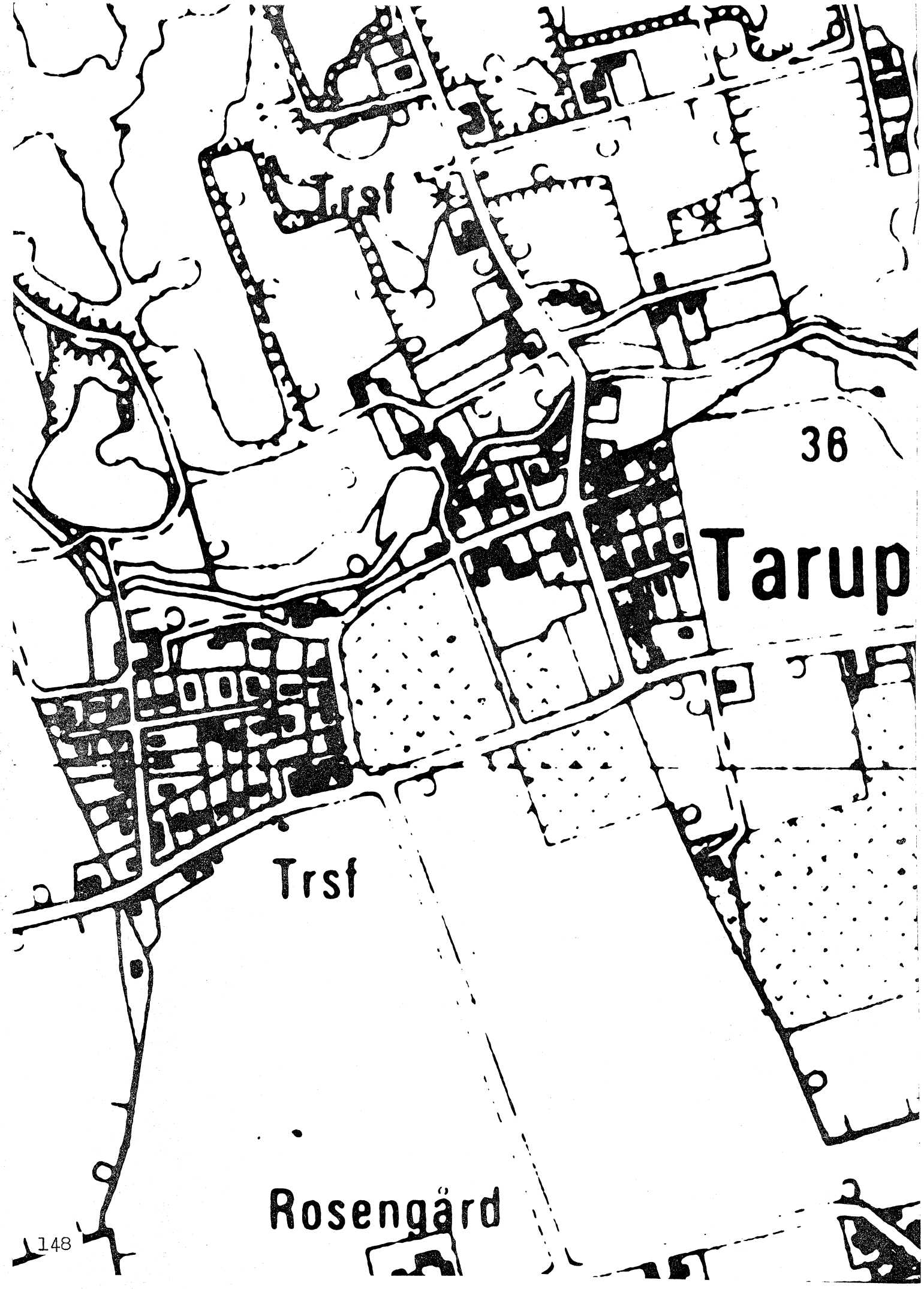
36
Tarup
Trsf
Rosengård

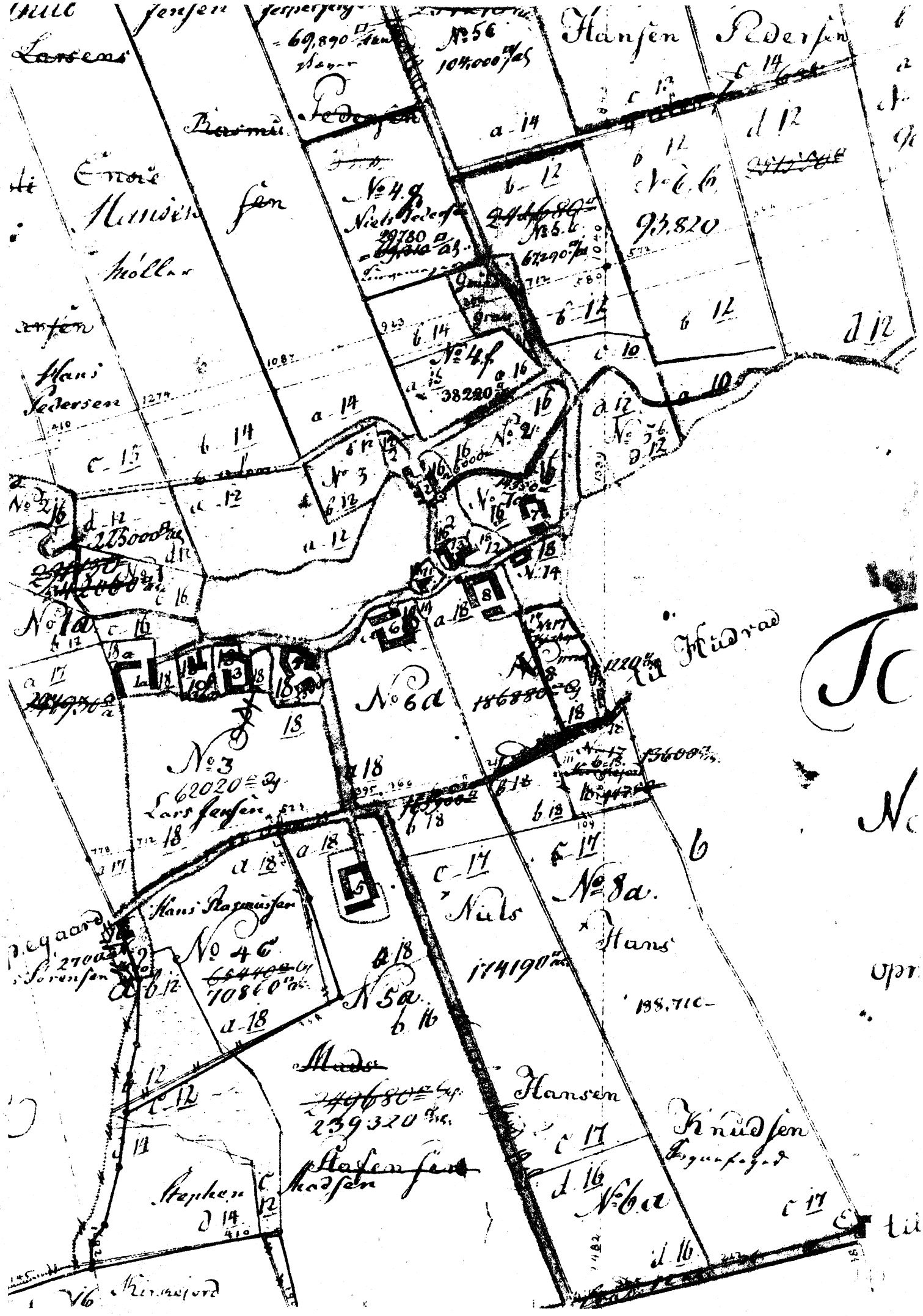
Hansen
Pedersen
No 56
No 4 g
No 6 b
No 4 f
No 3
No 6 a
No 8 a.
No 4 b
No 5 a.
No 6 c
Hansen
Knudsen
Hansen

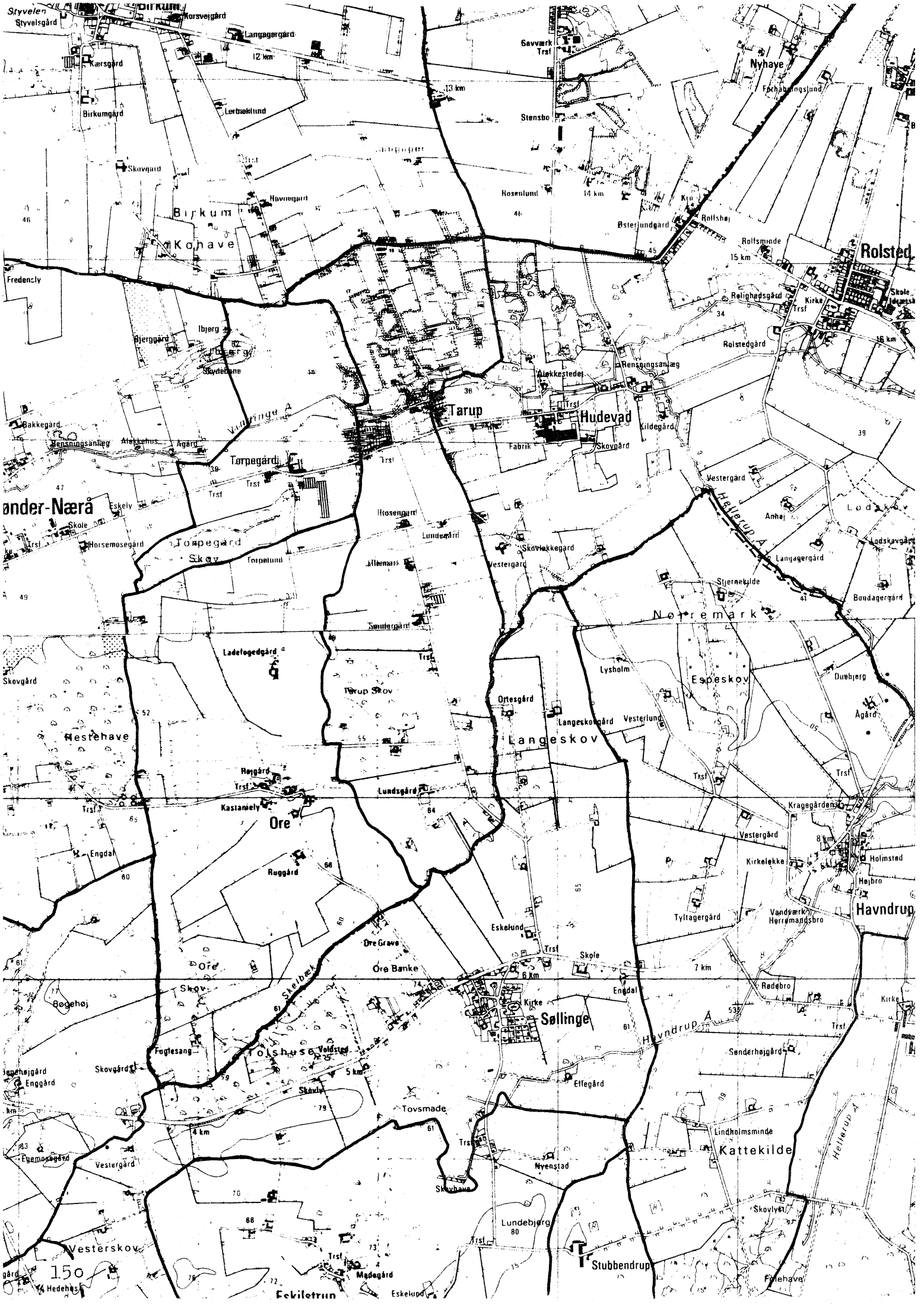
Birkum
Styvelsgård
Korsvejgård
Langagergård
Kærsgård
Birkumgård
Lertrækkund
Skovgård
Havnegård
Birkum Skovhave
Fredenly
Bjerggård
Ibjerg
Skydebane
Bakkegård
Rensningsanlæg
Afrkkehus
Agård
Vindinge Å
Torpegård
Trsf
Torpegård Skov
Torpelund
Ønder-Nærå
Eskely
Skole
Horsemosegård
Rosengaard
Lundegård
Tillemark
Sandgaard
Ladefogedgård
Skovgård
Tarup Skov
Nestehave
Røjgård
Lundsgård
Kastanielv
Ore
Engdal
Ruggård
Ore Grave
Ore Banke
Ore Skov
Skelbæk
Bøgehøj
Fuglesang
Tolshus
Voldsted
Skovlyst
Tovsmade
Egemosegård
Vestergård
Vesterskov
Hedehus
Eskiletrup
Madegård
Eskelund
Tarup
Hudevad
Fabrik
Skovgård
Kildegård
Klokkestedet
Rensningsanlæg
Skovlykkegård
Vestergård
Stjernekilde
Bundagergård
Notremark
Lysholm
Espeskov
Duebjerg
Ågård
Langeskovgård
Vesterlund
Langeskov
Kragegården
Vestergård
Kirkelykke
Holmsted
Højbro
Havndrup
Tyltagergård
Vandværk
Herremandsbro
Rødebro
Kirke
Søllinge
Havndrup Å
Sønderhøjgård
Elfegård
Lindholmsminde
Kattekilde
Nyenstad
Skovhave
Lundebjerg
Stubbendrup
Fælehave
Helterup Å
Langagergård
Savværk
Nyhave
Forhaabningslund
Stensbo
Rosenlund
Østerlundgård
Rolfshøj
Rolfsminde
Rolsted
Kirke
Skole
Rolighedsgård
Rolstedgård
Lodskavgård
Amhøj
Helterup Å
12 km
13 km
14 km
15 km
16 km
8 km
7 km
6 km
5 km
4 km
150

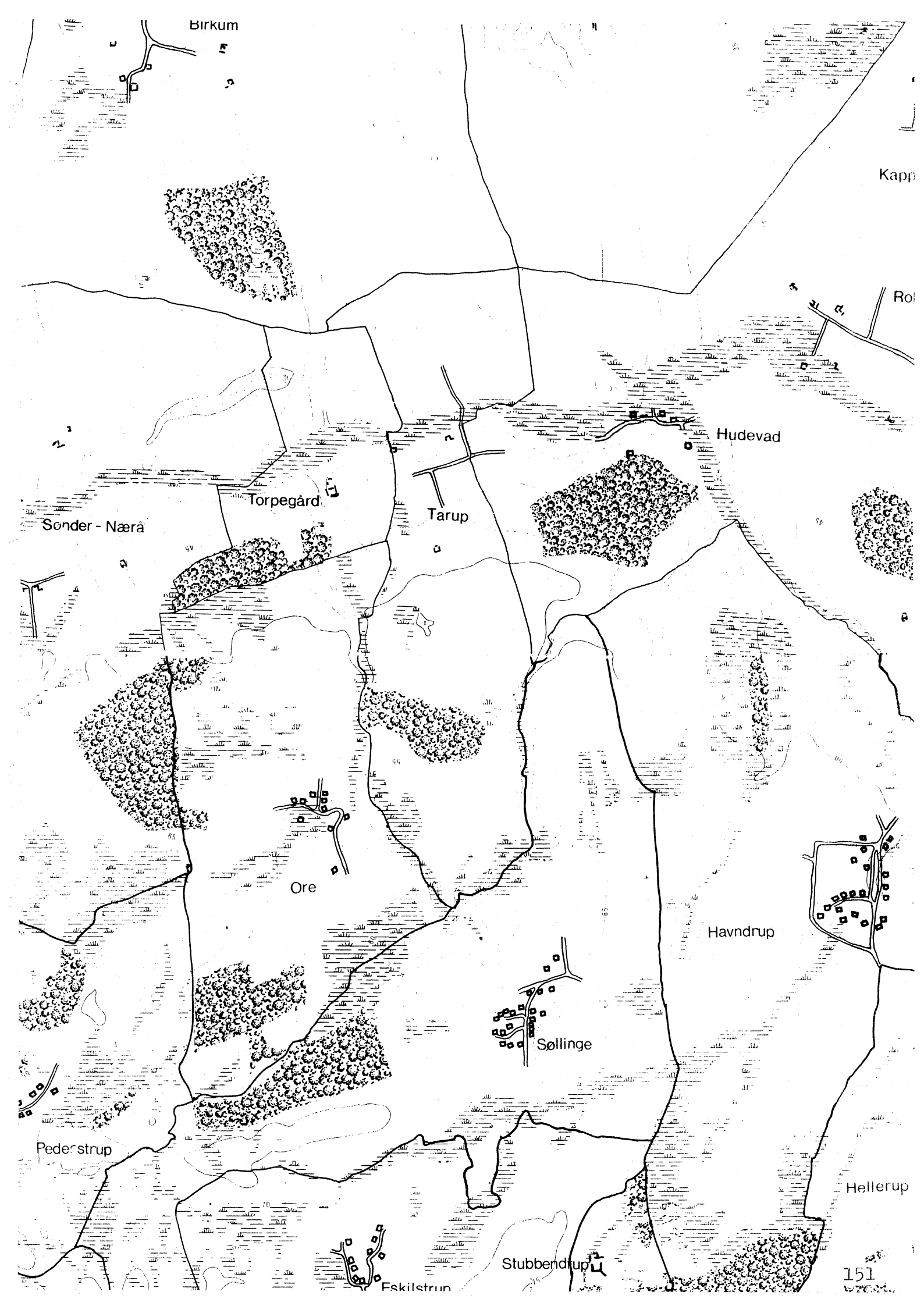
Birkum
Kapp
Hudevad
Torpegård
Sønder - Nærå
Tarup
Ore
Havndrup
Søllinge
Pedersstrup
Hellerup
Stubbendrup
Eskilstrup

ÅRSLEV

Ejerlav: Årslev

SKEMA 1

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

Navn:	Navnetype:
Årslev	-lev

Bemærkninger:

Årslev er nævnt første gang 1383 i formen Arsløf. Forleddet er et oprindeligt toleddet mandsnavn af Anu-hariar. Efterleddet er lev, glda. lef, som formentlig betyder arvegods.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
Adelby	Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Årslev er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Årslev sogn fødtes 1835 landbrugsskoleforstander E. Frantzen.

Ejerlav: Årslev

SKEMA 2

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen er opbygget omkring den øst-vestgående vej, der bugter sig gennem landskabet. Byens gårde deler sig i to grupper på hver side af den centralt placerede kirke. I begge gårdgrupper er gårdene placeret tæt, men uregelmæssigt på begge sider af vejen - de fleste dog på sydsiden. Husene ligger spredt mellem gårdene.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering

☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområder op til byen mod sydvest.

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Stjerneudskiftning. Stjernefigur omkring byen- blokfigur i ejerlavets perieri.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen 8 gårde

☒ efter udskiftningen Flyttet ud især nord for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G/K. Centralfyn. Ekstramarginale smeltevandsdale og israndsbakker.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod sydøst og sydvest - ellers ikke.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med

Eng - mosearealer spredt rundt i ejerlavet, især i den sydlige del.

Ejerlav: Årslev

SKEMA 3

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret ☒ delvis bevaret ☐ opløst ☐ opløst og nybebygget

Ca. 12 gårde er bevaret inde i byen, heraf de fleste i den østlige del. Den vestlige del er mere opløst, idet her kun 6 ud af 11 gårde på udskiftningstiden er bevaret. Der er sket en del nybyggeri i byen, især langs de to nordgående veje og ikke mindst i den østlige del op mod stationen, men langs den gamle bygade er der ikke sket væsentligt nybyggeri. Vejnettet er stort set uforandret bortset fra et vejgennembrud mod vest. Toftesystemet er delvis opløst, mindst dog i den vestlige bydel.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn ☒ udskiftningshegnene ☐ intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal ☐ større skovareal ☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald
☐ større overdrevsareal ☒ størsteparten opdyrket

I den østlige del af ejerlavet opstået en ny bebyggelse omkring stationen.

Ejerlav: Årslev

SKEMA 4

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

STATISTIK

Areal: 725 ha., heraf opdyrket 1688: 56%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	231	148	131	

Bebyggelsesenheder:

		1610[1]	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		17	22	21	21	31	29
Huse:		3	7		19		
Huse m/ jord:				3		52	77
Huse u/ jord:				2		4	30
I alt:		20	29	26	40	87	136

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1–4 tdr. htk.	5–8 tdr. htk.	8– tdr. htk.	Gennemsnit
41	1664	3	6	13	10,5
57	1688	2	16	3	7,0
61	1844	22	8	1	3,4
66	1903	21	7	1	3,5

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	132	296	413
Børn:	89	173	211
I alt:	221	469	624

1) Foruden hovedgården.

Ejerlav: Årslev

SKEMA 5

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	1			16	6
1844	29	55					2	1
1903	29	107						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 725 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 56%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes på grund af den intensive udnyttelse ret højt til 148 tdr. htk. i 1684 mod 131 tdr. i 1844. En landsbyhovedgård Årslevgård omtales som hovedgård fra 1414 til 1620. I 1664 var Årslevgård en stor fæstegård på 23 tdr. htk. under Hellerup. Årslev stjerneudskiftedes i 1798 og siden er 8 gårde flyttet ud. I 1300-tallet havde Ulfeldt forinden 1 gård i Årslev. Årslevgård hovedgård omtales fra 1414, men den synes ikke at have haft de store besiddelser. At dømme ud fra antallet af skattepligtige bønder i 1610 (ugedagstjenere til indensogns hovedgården var skattefri) kan Årslevgård da højst have besiddet 3-4 gårde. I 1664 var byen splittet op på diverse besiddere. Kronen havde da 6 gårde (kirke - gods). Blandt adelen dominerede Brangstrup med 5 gårde og 6 huse. I 1760'erne var Lammehave dominerende besidder med 10 gårde og 13 huse. Blandt lodsejerne taltes da også Krumstrup og Lykkesholm. Overgangen til selveje skete tidligt og var næsten afsluttet i 1844. Antallet af gårde lå i 1600-1700-tallet på 21 og det steg kraftigt i forbindelse med overgangen til selveje, ligesom hus- og befolkningstallets ekspansion langt overstiger det normale. Årslev var i færd med som stationsby at udvikle sig til bymæssig bebyggelse. Gårdene var i 1684 ret store. Byen synes aldrig egaliseret.

Ejerlav: Årslev

SKEMA 6

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Vindinge	Årslev	Årslev

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse:		Interesse:	x	Stor interesse:		Særlig interesse:	

Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

1. Anlægstype. Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen -lev er centralplaceret i sit ejerlav og har ager/engorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type.

2. Udviklingstype. Byen husede fra senmiddelalder og frem til 1620 en lille landsbyhovedgård, der synes at have haft begrænset indflydelse. I 1700-tallet blev Lammehave dominerende besidder, men der skete aldrig nogen centralisering af besiddelsesforholdene. Overgangen til selveje ledsagedes af kraftig ekspansion, der forvandlede Årslev til bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret, men præget af nybyggeri.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn, men er præget af nybebyggelse.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: 3 frilagte gårdtomter.

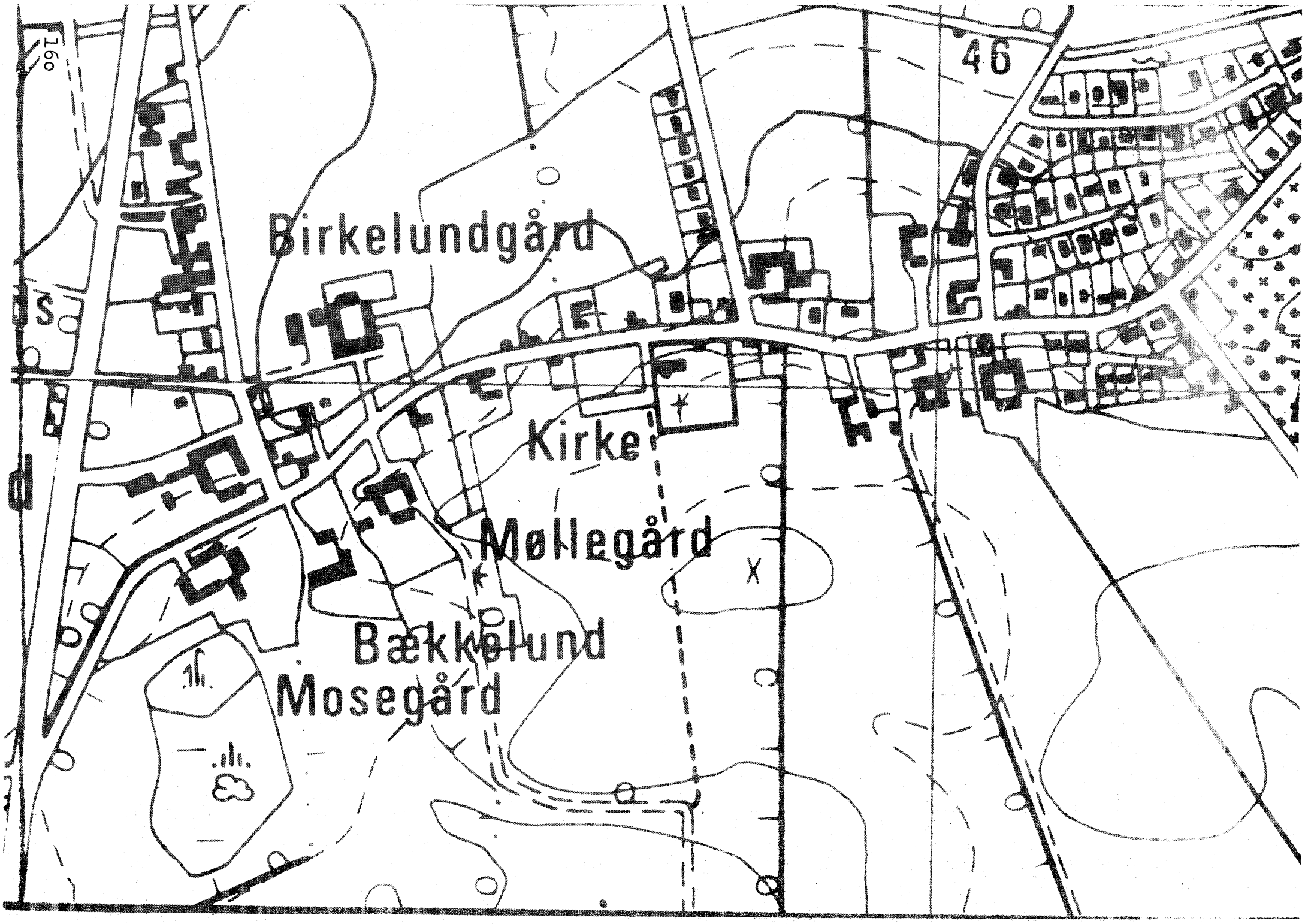
160
46
Birkelundgård
S
Kirke
Møllegård
Bækkelund
Mosegård

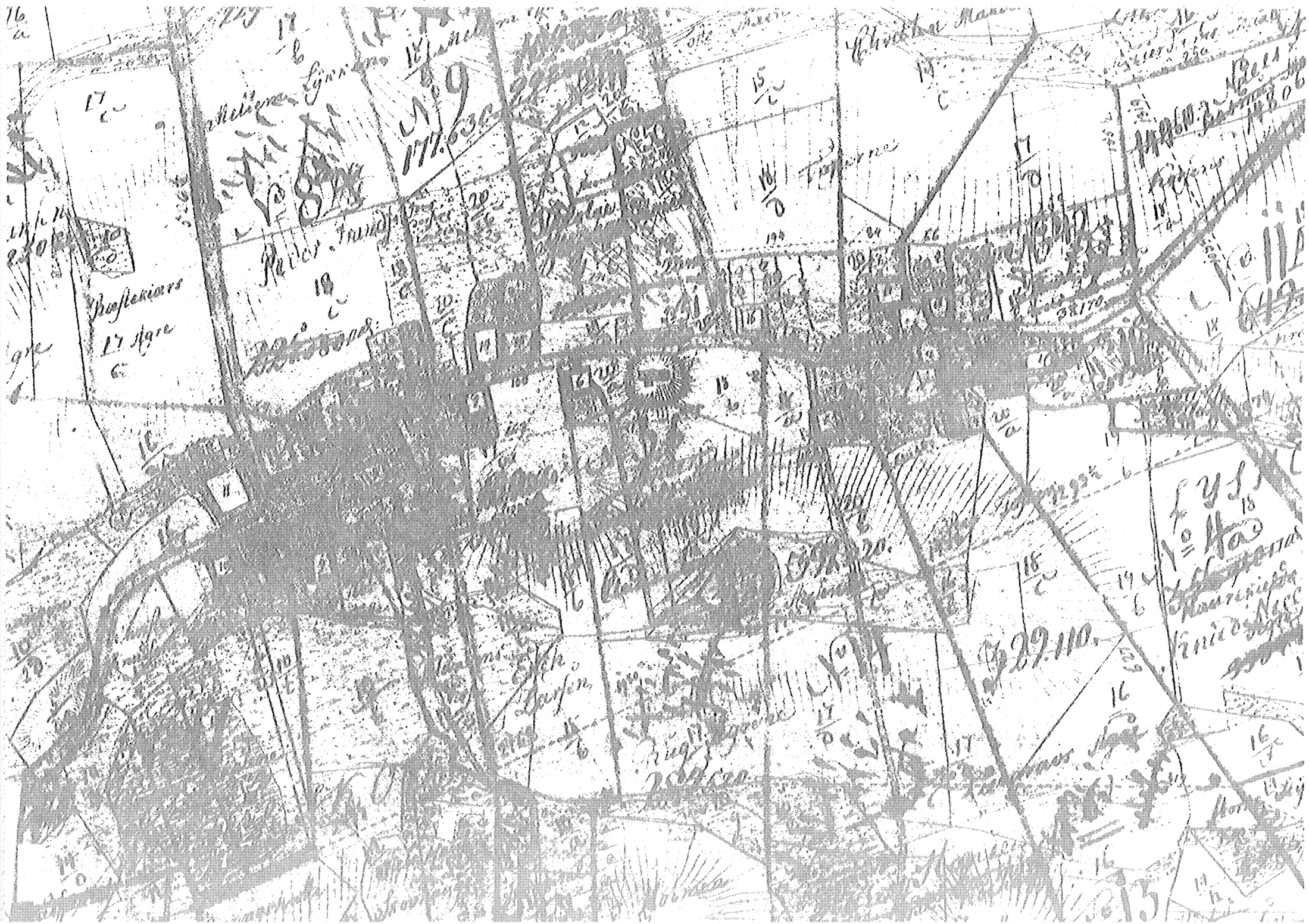

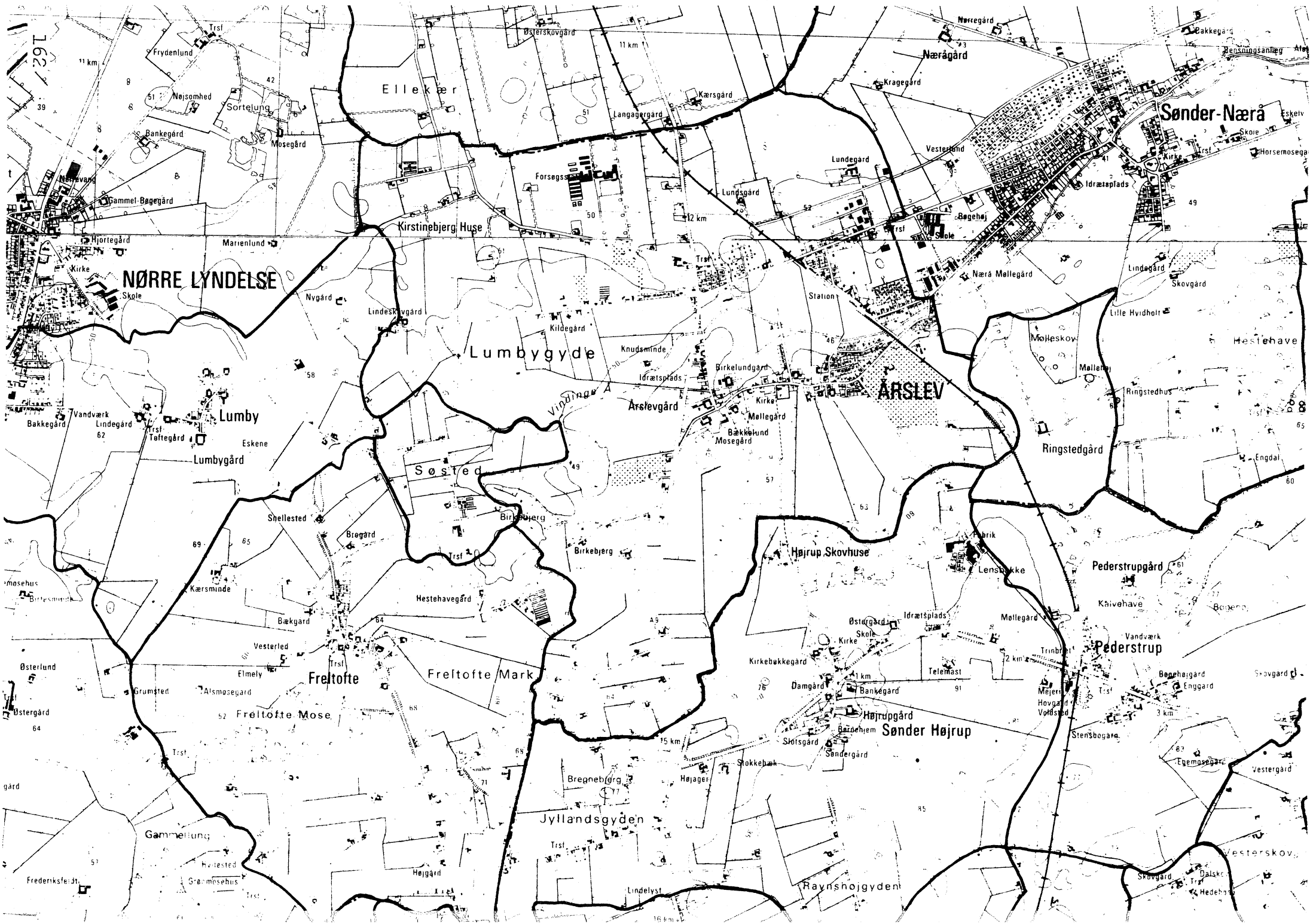
NØRRE LYNDELSE
Lumbygyde
ÅRSLEV
Lumby
Lumbygård
Søsted
Freltofte
Freltofte Mark
Freltofte Mose
Jyllandsgyden
Rønshojgyden
Sønder-Nærå
Nærågård
Ellekær
Kirstinebjerg Huse
Ringstedgård
Pederstrup
Pederstrupgård
Sønder Højrup
Højrupgård
Højrup Skovhuse
Årslevgård
Kirkebækkegård
Gammeltung
Vesterskov
Hestehave
Kalvehave
Ringstedhus
Lensbakke
Telemast
Sortelung
Gammel-Bøgegård
Bøgehøj
Lundsgård
Lundegård
Kærsgård
Langagergård
Østerskovgård
Nørregård
Kragegård
Vesterlund
Nøjsomhed
Bankegård
Mosegård
Hjortegård
Marienlund
Nygård
Lindeskovgård
Kildegård
Knudsminde
Birkelundgård
Bækkelund
Møllegård
Mølleskov
Lille Hvidholt
Lindegård
Skovgård
Nærå Møllegård
Station
Idrætsplads
Vandværk
Bakkegård
Lindegård
Toftegård
Eskene
Shellested
Bregård
Birkebjerg
Kærsminde
Bækgård
Vesterled
Elmely
Grumsted
Alsmosegård
Østergård
Hestehavegård
Østergård
Skole
Kirke
Damgård
Bankegård
Højager
Stokkebæk
Slotsgård
Søndergård
Børnehjem
Meierigård
Hovgård
Voldsted
Stensbogård
Egemosegård
Bøgehøjgård
Enggård
Engdal
Trinbræt
Fabrik
Frederiksfeldt
Højgård
Lindelyst
Hedebo
Dalsko
Østerlund
Østergård
Vestergård
Skole
Kirke
Idrætsplads
Vandværk
Møllegård
Ringstedhus
Lille Hvidholt
Mølleskov
Hestehave
Engdal
Kalvehave
Pederstrupgård
Lensbakke
Fabrik
Højrup Skovhuse
Birkebjerg
Bregård
Shellested
Kærsminde
Hestehavegård
Bækgård
Vesterled
Elmely
Grumsted
Alsmosegård
Østergård
Freltofte
Freltofte Mark
Freltofte Mose
Gammeltung
Jyllandsgyden
Rønshojgyden
Vesterskov
Sønder Højrup
Højrupgård
Pederstrup
Ringstedgård
ÅRSLEV
Årslevgård
Kirstinebjerg Huse
NØRRE LYNDELSE
Sønder-Nærå
Nærågård
Ellekær
Lumby
Lumbygård
Søsted
Freltofte
Freltofte Mark
Freltofte Mose

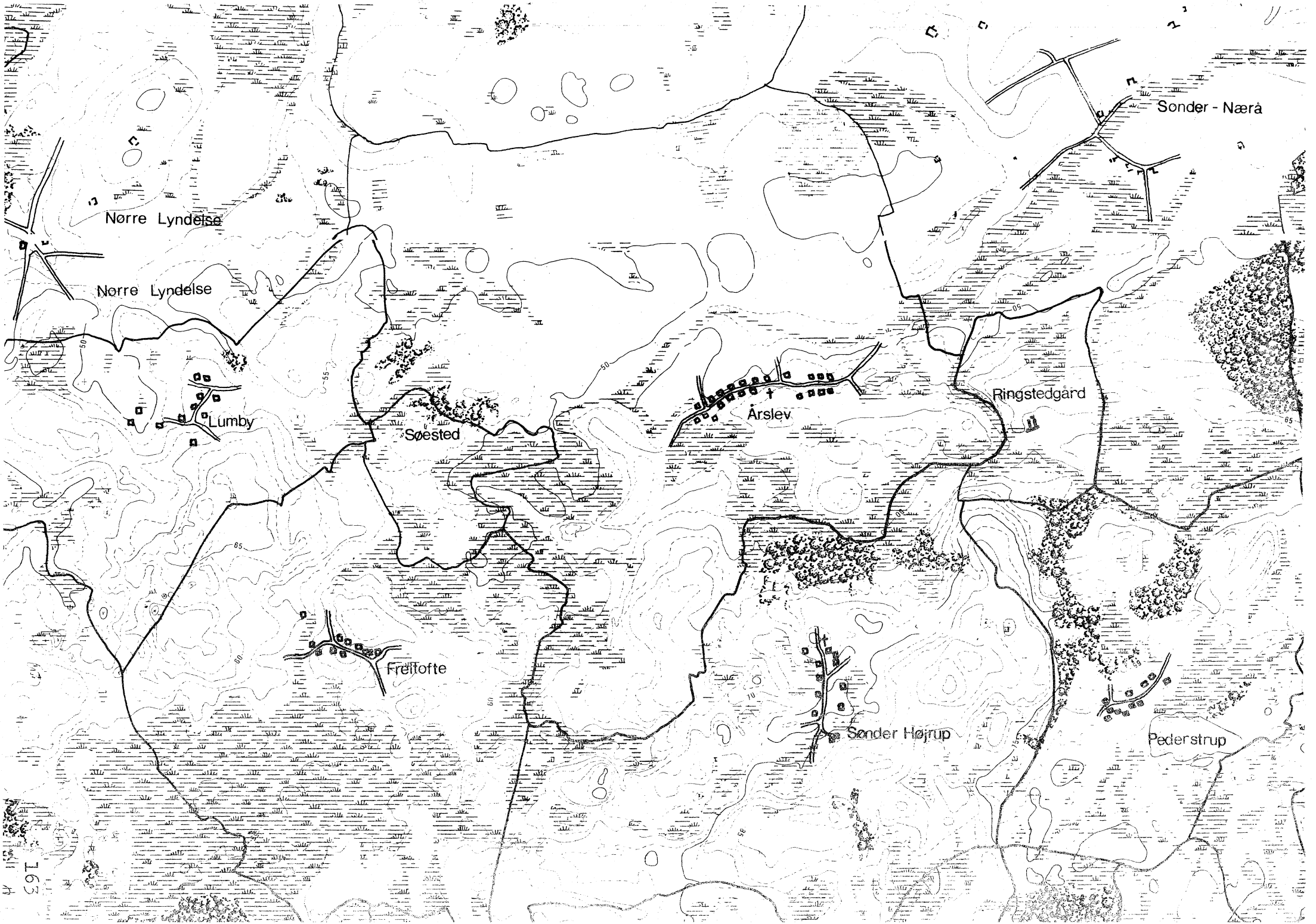
Sønder - Nærå
Nørre Lyndelse
Nørre Lyndelse
Lumby
Søested
Årslev
Ringstedgård
Freltofte
Sønder Højrup
Pederstrup